T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ARAP MEDYASININ IRAK SAVAŞINDAKİ TUTUMU

Abdulbari M.YOUNİS
(2501050912)

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Recep ERTÜRK

İstanbul 2008

ÖZ

II. Irak savaşının temel nedeni, Irak'ın özel olarak Batı'yı genel olarak da tüm dünyayı tehdit ettiği iddiasıydı. Amerika Irak'ta kitle imha silahların bulunduğunu sürekli dile getirmiş, ara vermeden tüm dünya basınının ve kamuoyunu gündeminde tutmuştur. Irak'ın uluslararası silah deneticilerine, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na (UAEK) ve ABD'nin onayladığı diğer denetim mekanizmalarının denetimlerine açılmasını istemiştir. Bu süreç Irak'ın işgaliyle sonuçlanmıştır. Bu sürecin Arap medyasınca nasıl izlendiği ve Arap kamuoyuna nasıl sunulduğu önem taşımaktadır.

Bu çalışmada II. Irak savaşının Arap medyasına yansıması, Arap kamuoyunun savaşı nasıl izlediği ve Arap kamuoyunun gelişmelerden ne şekilde haberdar olduğu üç Arap gazetesi temel alınarak araştırılmıştır. Araştırmanın temelini 1 Mart 2003 tarihinden 19 Nisan 2003 tarihi arasında el Ahram (Mısır), el Cezire (Suudi Arabistan), el Müstakbel (Lübnan) gazeteleri örnekleminde Arap medyasının savaş öncesi, savaş dönemi ve savaş sonrası dönemindeki tutumunu izlemek ve bu izleme üzerine yapılan değerlendirmeler oluşturulmuştur.

ABSTRACT

Main reason of the second Iraq war Iraq is the assertion of Iraq`s threats specially to western countries and in general to all the world. USA frequently claimed that Iraq owns mass distruction weapons and work on keeping these assertions in all worlds media and public opinion. USA required from Iraq to open its doors to international weapon expermenters, international atomic energy association (IAEA) and the other experment mechanisms approved by USA to research. This process ended with Iraq`s occupation war. The covering of this process by the arab media and how it is presentented to the arab public was very important.

In this study, taking three main arabic newspapers as references, we focused on the second Iraq war, its perceptions on the arabic media, and how this war followed by the arabic public.This study enclosed the puplished news of el Ahram (Egypt), al Jazeera (Saudi Arabia), el Mustakbel (Lebanon) between March 1st, 2003 to April 19th, 2003 as examples of how arabic media covered events before, in and after the war and how the arabic media`s attitude is in and after the war.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada üç Arap gazetesini temel alarak II. Irak savaşında Arap medyasının tutumunu ele aldık. Kahire'de yayımlanan el Ahram gazetesi ile Riyad'da ve Beyrut'a yayımlanarak dağıtımı Arap ülkelerinin yanı sıra dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan el Cezire ve el Müstakbel gazetelerinin internet üzerinden taranmasına dayanan bu çalışma II. Irak savaşına yoğunlaşıyor. Çalışma, 1 Mart 2003-19 Nisan 2003 tarihini kapsıyor.

Yukarıda sayılan üç gazete, Arap kamuoyunun tamamına hitap etmeleri, Arap ülkelerinin yanı sıra dünyadaki okuyucularına internet üzerinden ulaşabilmesi ve okuyucu sayısı yüksek olması nedeniyle seçildi. Savaşla ilgili haberler, gazeteden alındığı şekliyle ifadelere dokunulmadan Türkçe'ye çevrildi ve araştırmada kullanıldı.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

II. BÖLÜM

III. BÖLÜM

KISALTMALAR

ABD	Amerikan Birleşik Devletleri
ACHRS	Amman İnsan Hakları Çalışmaları Merkezi
AKP	Adalet ve Kalkındırma Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
BSKSA	Suudi Arabistan krallığı yayın kurumu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UAEK	Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu
HCR	Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği

GİRİŞ

Biz bu çalışmada II. Irak savaşının Arap basınına yansımasını ele alacağız. Arap basınının savaşta tutumunu inceleyeceğiz. Bu çalışmayı yaparken üç ayrı ülke, tüm Arap dünyasına dağıtılan gazeteler, Mısır, Suudi Arabistan ve Lübnan'daki üç büyük gazetenin temelinde, savaş ile ilgili haberleri taraması ile inceleyeceğiz.

II. Irak savaşı 21. yüzyılın en önemli savaşıdır. 20. yüzyıl sonundan devir olmuş sorunlara bağlı olarak ortaya çıktığı gibi 21. yüzyılın biçimlenişini de büyük ölçüde belirlemiştir. Bir anlamda I. Irak savaşının devamı gibi görünse de asıl olarak ondan bağımsız farklı nedenleri olan Batı dünya egemenliğinin 21.yüzyılda alacağı biçimi tüm yön ve boyutlarıyla ortaya koyan bir savaştır. Özellikle savaşın başlamasında önceki dönemde daha sonra tümünün yanlışlığı görülecek olan Irak'a yönelik iddialar hatırlandığında II. Irak savaşının temel nedeni Irak'ın özel olarak Batı'yı genel olarak da tüm dünyayı tehdit ettiği iddiasıydı. ABD'nin başını çektiği koalisyon Irak'ta nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların bulunduğu yalanlarını her gün aralıksız olarak tüm dünya basınının ve kamuoyunu gündeminde tutmuştur. Bununla yetinmeyerek BM'yi ve diğer uluslararası kuruluşlarda devreye sokarak Irak'ın insanlığı tehdit ettiği iddialarını yinelemeye devam etmiştir. I. Irak savaşı ile eli kolu bağlanan Irak'ın böyle bir şeyi yapıp yapamayacağı ayrı bir konu olmakla birlikte Irak'ın uluslararası silah denetçilerine, Uluslararası Atom Enerjisi kurumuna (UAEK) ve ABD'nin onayladığı diğer denetim mekanizmalarının denetimlerine açılmasını istemiştir. Bu süreç Irak'ın işgal ve istilasıyla sonuçlanmıştır. Bu sürecin Arap medyasınca nasıl izlendiği ve Arap kamuoyuna nasıl sunulduğu önem taşımaktadır. Bu işi, Arap kamuoyunun nasıl izlediği ve gelişmelerden ne şekilde haberdar olduğu sorusunun cevabı Arap basınının konuya yaklaşımında bulunmaktadır. Çalışmamızda sürecin Arap basınında ne şekilde yer aldığını görmek çabası içinde olacağız.

Bunu önemsiyoruz. Çünkü Irak'ın işgaliyle sonuçlanan ve günümüzde de süren gelişmeler büyük ölçüde Irakla ilgili söz konusu iddialarla başlamış dünyanın diğer kısımlarının yanı sıra Arap ve İslam dünyasında gelişmelere seyirci kalması ile gerçekleşmiştir. II. Irak savaşına giden süreçte belli eşiklerin nasıl aşıldığı, Arap

dünyasının gelişmelere kayıtsızlığının nasıl sağlandığını daha öteye nasıl işgal işbirlikçisi durumuna getirildiğini Arap medyasını izleyerek görmenin mümkün olduğunu düşünüyoruz. Bu düşüncemizi kanıtlamak için Arap basınından üç gazeteyi seçerek çalışmamızı temellendireceğiz.

Çalışmamızda belirtmemiz gereken diğer nokta, savaş ve özellikle II. Irak savaşı insanlığın tanık olduğu ilk savaş deneyimi değildir. Onbinlerce yıldır süregelen deneyimlerin tanık olduğumuz son örneğidir. Yine savaşlar öteden beri toplumların ilgisini çekmişlerdi, savaşla ilgili her tür haber toplumları birçok şeyden daha fazla meraklandırmıştır. Yanı sıra savaşlarla ilgili bilgi ve kayıtlara ulaşma çabası cezbedici olmuştur. Öncelikle yönetimler toplumların bu ilgi ve merakın bilincindedirler. Bu bilinçle de olay ve gelişmeleri kendi lehine toplumlara anlatmak için ya da kendi lehlerine anlatımını teşvik etmek için uygun stratejileri her zaman geliştirmişlerdir.

Birinci ve ikinci dünya savaşındaki "propaganda bakanlığı" yerini 21. yüzyıl'da "enformasyon ve halkla ilişkiler" bürolarına bırakmıştır. Yanı sıra "bağımsız" ya da "tarafsız" gözlemcilerin savaşla ilgili toplumlara neler anlatabileceklerinin bilincinde olmuşlardır. O nedenle öteden beri savaşlarla ilgili haberler de "düşmanın işine yarayacağı" kaygısıyla kontrol altında tutulmak istenmiştir. Yönetimler bu konuda toplumların bilme meraklarına bağlı olarak sürekli yeni tür uygulamalar geliştirmiştir. Yazılı basının kontrolü bu amaçla savaşan taraflar için özel öneme sahip bir konu olarak gelişmiştir. Her ülke kendi deneyimlerine bağlı belli bir savaş haberciliği ve bunu kontrolüne ilişkin çeşitli bilgilere ve deneyimlere sahiptir.

20. yüzyılda en çok savaş deneyimine sahip olan ülke ABD'dir. O nedenle savaş haberciliği ve kitlelerin konuya yönelik ilgi ve meraklarının kontrol edip yönlendirilmesi konusunda en zengin birikimin ve deneyimin bu ülkede olması anlaşılır bir durumdur. Her koşulda her haberi kendi ülkelerinin ve ordularının propaganda malzemesi olarak kullanmak istemeleri vazgeçilemeyecek bir

durumdur.[1] Çalışmamızda bu duruma yönelik bilgiler de elde edebileceğimizi umuyoruz.

Bu söylediklerimiz II. Irak savaşıyla ilgili olarak da iletişim akademisyenleri veya konunun çeşitli uzmanlarınca dile getirilen bir konudur. Savaşta ilk kurbanın doğrular ve gerçekler olduğu bilgisine taraflar öteden beri sahiptir. II. Irak savaşında da görüldüğü gibi taraflar, bu bilgiye sadece sahip olmakla kalmadılar doğruları ve gerçekleri kurban etmeye de hazırdılar.[2]

Bu çalışmada ele aldığımız II. Irak savaşında Irak'ın üstte söylenenler anlamında yeni bir tutumu olduğunu dile getirmek güçtür. Buna karşılık ABD, önceki savaş deneyimlerinin yanı sıra I. Körfez savaşından da sonra toplumu savaşla ilgili bilgilendirmede yeni bir yol denemiştir. Türk basınında da "embedded gazetecilik" ya da "iliştirilmiş gazetecilik" denilen gazetecilik bu savaşla birlikte ilk kez görülen uygulamadır.[3]

Burada unutulmaması gereken nokta embedded ya da iliştirilmiş gazetecilik gerek siyasi gerekse savaş otoritelerince ilk kez yapılmış bir uygulamadır. Ama unutulmamalı savaş haberlerinin kaynağı çoğu zaman cephe değildir. Esas olarak topluma yansıyan kaynak, savaşla ilgili haberlerin toplandığı, işlendiği ve topluma sunulduğu merkezlerdir. Bu belki de ilk kez bu savaşta birden çok merkezin olmadığı bir görüntü yaratmıştır. Neredeyse tüm medyaya tek merkezden sunulmuştur. "Embedded muhabir"lerin görüntüleri ile de desteklenmiştir. Bu konuda Irak her hangi bir varlık gösterememiştir. Çalışmamızda da bunların birçok örneğini göreceğimizi var sayıyoruz.

II. Irak savaşı yaşadığımız 21. yüzyıl'da insanlığın tanık olduğu ilk savaştır. O nedenle II. Irak savaşı yeni bir yüzyılda ortaya çıkan genel çerçevenin ilk habercisi olmak özelliğini göstermektedir. Aynı zamanda bir ülkenin tüm dünyanın gözü önünde nasıl tahrip edildiğini, yok edildiğini giderek tüm kaynaklarına nasıl el

1 Zafer Arapkirli, "Yalan Füzeleri", www.ntvmsnbc.com, 23.03.2003.
2 Zafer Arapkirli, "Savaşın ilk Kurbanı Gerçeklerdir", www.ntvmsnbc.com, 02.10.2005
3 Oya Tokgöz, Irak savaşında yeni bir gazetecilik uygulaması, embedded gazetecilik savaşın yüzleri uzlaşmanın aşamaları, Ankara, Ankara Üniversitesi basımevi, 2005, s. 80.

konulduğunu herkese öğretmiş olmalıdır. Bu benzeri olayların başka ülkelerin ve toplumların başına gelmemesi için hiçbir neden yoktur. Bu nedenle konu tüm insanlığı ilgilendirir özelliktedir. Sürecin izlenmesi olası benzer süreçleri kavramamıza imkân verecektir. Bu nedenle II. Irak savaşının medyaya yansımasını çalışma konusu olarak seçtik. Bir şeyi daha belirtmek gerekir ki Irak 20.yüzyıl'da bağımsızlığına kavuşmuş bir ulus devlettir. Aynı zamanda Irak, Yaklaşık 320 milyonluk nüfusu bulunan Arap dünyasının bir parçasıdır.[4] Yine Irak, dünya üzerinde yaklaşık beşte bir nüfusa sahip olan İslam dünyasının bir parçasıdır. Irak'ın 20.yüzyıl'daki görüntüsü Irak coğrafyasının genel tarihine uyumlu olmayan nitelikler taşımaktadır. Benzer niteliklerin günümüz birçok ülkesi için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu durum en başta Irak'ın başına gelen türden olayların diğer ülkelerin de kolaylıkla başına gelebileceğini düşündürtmektedir. Irak'ın yaşadığı sürecin bilinip anlaşılması bu açıdan da önemlidir.

II. Irak savaşıyla ilgili gelişmeler başka kaynaklardan ve başka şekilde de öğrenilebilinir elbette. Arap medyasını söz konusu gelişmeleri izlemek için seçmemizin bir nedeni de toplumların sürece nasıl dâhil edildikleri, bu dâhil edilmeyle birlikte onlara ne şekilde yön verildiğinin de basın aracılığıyla izlenebileceğidir. Başka şekilde söylersek insanlara kendi ülkelerinde kendi dillerinde ve kendi algı çerçeveleri içinde en olmayacak işlere nasıl ortak edildiğini göstermesidir.

Tüm bu sorulara seçtiğimiz basın organları temelinde Arap basınının izlenerek çeşitli cevaplar bulabileceğimizi düşünüyoruz. II. Irak savaşının Arap basınına yansımasını ele alırken seçtiğimiz gazetelerin rastgele seçilmeğini belirtmek gerekir. Söz konusu gazeteler el Ahram, el Cezire ve el Müstakbel gazetesidir. Bu gazeteler yayınlandıkları ülkelerin önde gelen gazeteleridir. Okuyucu sayısı yüksek toplumun bir büyük kesimine ulaşabilen gazeteler olarak kabul edilmektedir. Her üç gazete de büyüklükleri toplumsal statüleri ve siyasi güçleri açısından ülkelerin önemli sayılan iletişim araçlarıdır. Yine bu gazeteler sadece yayınlandıkları ülkelerde değil tüm

[4] Seyfeddin Katib, el-Atlasü'l-coğrafi li'l-alemi'l-İslami, Beyrut, Darü'ş-Şarki'l-Arabi, 2003, s. 32.

Arap dünyasında dağıtımı yapılan gazetelerdir. Ayrıca bu gazetelerin dünyanın belli başlı büyük merkezlerinde İngilizce baskılarının bulmak da mümkündür. Bir diğer nokta bu üç gazetenin yayınladığı ülkelerdir. Mısır Arap dünyasının en önemli merkezlerinin başında gelmektedir gerek nüfusu gerek tarihsel varlık bakımından Arap dünyasının en önemli ülkelerinden birisidir. Yine Mısır Arap dünyası basınının tarihi birikimi acısından da özel bir yerdedir. Seçtiğimiz Mısır gazetesi el Ahram'ın bir diğer özelliği de gazetenin yarı resmi gazete oluşudur. Bu özelliği gazetenin haber ve yayın politikasında Mısır hükümetlerinin olaylar karşısındaki tutumları ile gazetenin yayın politikası arasında doğrudan bir bağ kurmamıza izin vermektedir. Yanı sıra el Ahram gazetesi Arap aydınları arasında da ilgiyle izlenen bir gazetedir.

Seçtiğimiz gazetelerden bir diğeri Lübnan'da yayınlanan el Müstakbel gazetesidir. Lübnan, Arap dünyası içerisinde oldukça özel yeri olan bir ülkedir. En başta Lübnan Arap dünyasının Batı'ya en fazla açık ülkesidir. Doğu Akdeniz'de Batı'nın Doğu'ya ulaşma kapısıdır. Ülke Arap ülkesi olmasına karşılık diğer Arap ülkelerinden belli farklılıklar göstermektedir. Lübnan Arap ülkesidir. Ancak Lübnan Arap ülkelerinin genel görüntüsünden farklılıklar taşımaktadır. Söz konusu farklılıklar sadece yönetim yapısı ile ilgili değildir. Belki de yönetim yapısının özelliği ülkenin özelliğinden kaynaklanmaktadır. En başta Lübnan nüfusunun bir bölümü Müslüman bir bölümü da Hıristiyan Araplardan oluşmaktadır. Yanı sıra ülke içindeki Müslüman nüfus da Hıristiyan nüfus da farklı mezheplere bölünmüş durumdadır. Bu bölünmüşlükler ülke nüfusunun parlamentoda ayrı ayrı temsil edilmesi şeklinde bir görüntü taşımaktadır. Lübnan diğer Arap ülkelerinden farklı olarak Batı etkisine en açık ülke olma özelliğini de taşımaktadır. Bu yönü ile de rejimi ve yönetimi Batı ülkeleri ile en fazla benzerlik taşıyan ülkedir. Ayrıca Doğu Akdeniz'in bu küçük ülkesi bölgenin dışa en fazla açık ülkesi olduğu gibi dış etkilere de en dirençsiz ülkesidir. O nedenle çeşitli zamanlarda Lübnan'ın gerek komşuları gerekse büyük devletlerin politikaları için çekişme merkezi olmak gibi özelliği vardır. El Müstakbel gazetesi böyle bir ülkede yayınlanmaktadır. Bu nedenle tarafımızdan seçilmiştir. II. Irak savaşının Irak dışındaki Arap basını aracılığıyla izlenmesinde özel öneme sahiptir.

Ele aldığımız Lübnan gazetesi el Müstakbel başlangıçta özel gazete olmasına rağmen Refik Hariri'nin Başbakanlığı döneminde resmi nitelik kazanmıştır. O niteliği bugün de değişmiş değildir. Doğal olarak el Müstakbel hükümetin görüşünü yansıtan bir gazetedir. Gazetenin diğer bir özelliği de ülkedeki başka gazetelere göre okuyucu sayısı yüksek, halkın tümüne ulaşabilen ve Arap kamuoyunun büyük kısmına hitap edebilmektedir. Ayrıca internet üzerinden tüm dünyadaki Arap okuyucuların ulaşabildiği bir gazetedir.

Çalışmamızda ele aldığımız üçüncü gazete Suudi Arabistan'da yayınlanan el Cezire gazetesidir. El Cezire gazetesi bu ülkenin iki büyük gazetesinden biridir. Gazete ile ilgili benzer bazı şeyleri söylemek mümkündür. İnternet ulaşımı v.b. gibi. Farkı ise gazetenin Suudi Arabistan'da yayınlanmasıdır. Suudi Arabistan Arap ülkeleri içerisinde Arap kimliğini en fazla temsil eden ülke görüntüsü vermektedir. Bu görüntünün yanıltıcı olduğu söylenebilir. Ancak bu görüntünün sıklıkla yinelendiği gerçeğini değiştirmez. Arap dünyası içerisinde birçok ülke Irak, Suriye, Cezayir, Tunus… gibi bölge adları ile anılırken ya da Mısır Arap Cumhuriyeti gibi Arap sözcüğünün sıfat olarak anıldığı ülkelerden farklı olarak "Suudi Arabistan"dır (Suudilerin Arabistan'ı). Ülkenin bu özellikleri nedeniyle seçtiğimiz diğer gazete bu ülkeden oldu. Suudi Arabistan'da yayınlanan el Cezire gazetesini seçme nedenimiz bu ülkenin gerek dünyaya verdiği görüntü gerekse Arap dünyası içindeki etkili yeridir. Belirtmek gerekirse ülke rejimi nedeniyle yayınlanan gazeteler üzerine çok çeşitli şeylerin söylenebileceğidir. En başta da rejim gazete ilişkileri konusunda bu durum bize belli kolaylıklar sağlamaktadır. Ülke yönetiminin II. Irak savaşına bakışı konusunda daha doğrudan bilgi edinmemize imkân vermektedir.

Bu üç gazeteden II. Irak savaşının izlenmesi genel olarak gazetelerin yayınlandığı ülkelerin II. Irak savaşına yönelik tutumlarının anlamamıza elverdiği gibi genel olarak Arap dünyasının sorunla ilişki kurma biçimini anlamamıza da yardımcı olmaktadır. Belirtilmesi gereken bir diğer nokta da II. Irak savaşını izlemek için Irak'ta yayınlanan Arapça gazetelere bu çalışmada yer vermemiş olmamızdır. Bilindiği gibi Irak Saddam döneminde bağımsız bir basına sahip değildir. İkinci olarak Irak savaşa taraftır. Bu nedenle konu önünde özel bir tutum sahibidir. Bu

tutum Irak liderinin şahsında ve politikalarında ifadesinin bulduğu gibi yine rejiminin niteliği gereği basınına düşen görev de bu politikanın Irak kamuoyuna anlatımıdır. Basının olaya Irak'ın resmi tutumu dışında yeni bir yaklaşım göstermesi imkânsızdır. Bu nedenle Irak'ta yayınlanan bir gazeteyi çalışmamıza dâhil etmedik.

Konuyla ilgisi açısından çalışmamızda ele alacağımız gazetelerin yayınlandığı ülkelerin basın tarihine kısaca değinme gereği duyduk. Arap basın tarihi konusunda çeşitli yayınlar vardır. Çalışmamızı hazırlarken bunlardan da yararlandık.[5]

Yinelersek bu üç gazete aracılığı ile II. Irak savaşında Arap medyasının tutumunu saptama çabasında olacağız. Arapların gerekli tarihi ve kültürel birikime sahip olmalarına rağmen konu önünde bir çerçeve, bir duruş geliştiremediklerini öngörüyoruz. Daha da öteye ABD politikasının dolaylı sözcüsü durumuna düştükleri iddiasındayız. Bunda basının rolü kadar Arap ülkelerinin savaşa dönük tutumlarının da etkili olduğu kanısındayız. Çalışmamızda bunları gösterme çabasında olacağız.

---

[5] Arap basın tarihi ile ilgili kitaplar; Bernard Lewis el-Ceride ev es-sahafe inde'l-müslimin; mütercim, Abdülhamid Yunus, Beyrut , Darü'l-Kitabi'l-Lübnan, 1984. Avatıf Abdurrahman, Dirasat fi's-sahafeti'l-Mısriyye, Kahire , el-Arabi li'l-İ'lan ve'n-Neşr, 2002. Abdullah Ömer, es-Sahafe el-ems ve'l-gad, Cidde: Matabiu Sehr, 1996. Abdurrahman Şamih ,Neş'etü's-sahafe fi'l-memleketi'l-Arabiyyeti's-suudiyye Riyad, Dârü'l-Ulum, 1982. Seyfeddin Katib, el-Atlasü'l-coğrafi li'l-alemi'l-İslami, Beyrut, Darü'ş-Şarki'l-Arabi, 2003.

I. BÖLÜM

1. SEÇİLEN GAZETELERİN YAYILANDIĞI ÜLKELERİN KISACA BASIN TARİHİ

Arap basın tarihine bakıldığı zaman, Arap dünyasının 150 yıllık bir gazetecilik geçmişine sahip olduğu görülür ve körfezden okyanusa kadar uzanan ülkelerin hepside bu geçmişe sahiptir. Arap gazeteciliği 1798 yılında Napolyon'un Mısır'ı işgali ile başladı. 1815 yılında Arap dünyası, Mısır'da ilk gazeteci ve yazar ile tanıştı ve gazetecilik kelimesi gazeteci Necip Haddad sayesinde Arap dünyasına girdi.[6]

Arap dünyasında 1892 yılında toplam 147 gazete olduğu bilinmektedir. Mısır'ın Arap gazetecilik dünyasında yeri tartışılmaz, Mısır'dan çıkan ilk Arap gazeteci ve editörü olarak tanınan İsmail Kasab, Muhammed Ali paşa döneminde yaşamıştır. 1800 yılında Fransa'nın Mısır'ı işgal ettiği dönemde "Tembih" gazetesinde yazar olarak işe başlamıştır.1828 yılında resmi Arap gazetesi dönemi başladı. Mısır'da ilk resmi gazeteye "vakayı el Mısır" adı verildi. Hafta 3 gün çıkan gazete 12 sayfa içeriyordu.

Günümüzde ise Mısır güçlü ve gelişmiş bir gazeteciliğe sahiptir. Özellikle geçen yüzyılın ikinci yarısına Cemal Abdülnasır dönemini ve Arap-İsrail çatışmasının had safhaya ulaştığı dönemi kapsar. Örneğin, Mısırlı ünlü gazeteci yazar Muhammed Hasaneyn Heykel'in el Ahram gazetesinde yazdığı "Saraaha" adlı makalesi tüm Arap ve yabancı gazeteciler tarafından analiz edilmiştir. Aynı durum "el Cumhuriyet" ve "el Ahbar" gazeteleri için de geçerliydi.[7]

Suudi Arabistan'da gazetecilik ise ilk dergi çıkaran kişi Hamed el Caser ile başladı. Hamed bir araştırmacı yazar ve editör olarak gazetecilik dünyasında hizmet etmiştir. Ayrıca el Yamama gazetesi ve el Arap dergisini çıkarmıştır. El yamama dergisi başlangıçta aylık bir dergi iken haftalık bir gazeteye dönüşmüştür. 1953

---

[6] Bernard Lewis el-Ceride ev es-sahafe inde'l-müslimin, mütercim, Abdülhamid Yunus, Beyrut, Darü'l-Kitabi'l-Lübnan, 1984, s. 27.

[7] Avatıf Abdurrahman, Dirasat fi's-sahafeti'l-Mısriyye, Kahire , el-Arabi li'l-İ'lan ve'n-Neşr, 2002, s. 8.

yılında yayın hayatına başlayan, edebiyat ve siyaset konularıyla ilgilenen bu gazete günümüzde de çıkmaya devam etmekte, ancak Hamed el Caser tarafından yönetilmemektedir.

Mekke'de ilk gazete Haşimi döneminde çıkmaya başladı. Gazetenin adı "el kıble" gazetesiydi. Dini, siyasi ve sosyal konularla ilgilenen gazete Haşimi hükümetin sözcüsü gibiydi. Çünkü gazetenin şerif Hüseyin Bin Ali el Haşimi ve yönetimiyle sıkı bağlantıları vardır. Dolayısıyla resmi bir gazete olarak sayılıyordu. Haftada iki kez çıkan "el kıble" gazetesi 1924'den 1961'e kadar devam etmiştir. Mekke'de Suudi döneminde çıkan ilk gazete ise "Ümmülkura" gazetesiydi. Haftalık gazete olan Ümmülkura'nın yayın hayatı 1941'de son buldu.[8]

Günümüzde Suudi Arabistan gazeteleri, ancak kraliyet tarafından çıkarılan fermanlarla yayına başlayabilmektedir. Ülkede 10 tane günlük gazete ve yüzlerce dergi basılmaktadır. Arap ülkeleri geneline ulaşan gazeteler de sansüre tabi olmakla birlikte ülkede satışa sunulmaktadır. Gazetelerin haberleri genellikle devlet kontrolündeki haber ajansının geçtiği haberleri temel almaktadır. Hassas konulara girilip girilmeyeceği kararı alınırken, ajansın tavrı bir gösterge oluşturmaktadır.[9]

Suudi Arabistan'ın yurtdışında finans ettiği "el Hayat", "el Şarkulevsat" gazeteleri ve "el Vatan el Arabi " dergisi çok başarılı sayılmaktadır.[10]

Lübnan'daki gazeteciliğe baktığımızda Arap dünyasında gazetecilik kelimesinin şimdiki anlamında kullanan ilk kişi Lübnanlı Necip Haddad'dir. Lübnan'da başlangıç döneminde gazeteye "vukuat" adı verilirken, daha sonra adı gazeteye dönüşmüştür. Bunun sebebi o zamanda gazetelerin gazete adlı İtalyan para birimi değerinde satılmasıydı. Lübnan'ın ilk Arap siyasi gazetesi olan "Hadikatü'l-Ahbar" Halil Huri tarafından 1858de neşredilmiştir. İlk günlük gazete ise 1953 yılında çıkmaya başlayan "El Ceride" adlı gazeteydi ve 8 sayfadan oluşmaktaydı. Günümüzde Lübnan'ın en önemli gazeteleri, "el Müstakbel", "el Yom", "el Sefir",

---

8 Samih Abdurrahman, Neş'etü's-sahafe fi'l-memleketi'l-Arabiyyeti's-suudiyye (Suudi Arabistan'da gazetecilik tarihi), Riyad, Dârü'l-Ulum, 1982.

9 http://www.arabicmagazine.com/last_issue2.asp?order=3&last_issue_number=3049&num=3140.

10 Samih Abdurrahman, a.g.a., s. 101.

“el Nehar”, “el Envar” gazetesidir. Öte yandan Lübnan gazetecilerin en çok suikaste kurban gittiği ülkeler sıralamasında ilk sıralardadır. Ölenlerin çoğunu Arap gazeteciliğinin üst düzey yöneticilerinden olan büyük isimler oluşturmaktaydı.[11]

Arap ülkelerinde en özgür medyanın Moritanya’da, en çok baskıya maruz kalan medyanın ise Libya’da olduğu bilinmektedir. Ürdün merkezli bir kuruluşun hazırladığı 18 Arap ülkesindeki basın özgürlüğü raporunda, ilk sırayı alan Moritanya’nın ardından sırası ile Kuveyt, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Lübnan gelmektedir. Basın özgürlüğü listesinde son beşte ise sırasıyla Mısır, Tunus, Suriye, Suudi Arabistan ve Libya yer almaktadır. Amman İnsan Hakları Çalışmaları Merkezi (ACHRS) tarafından yapılan çalışmanın, Ürdün, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Tunus, Cezayir, Suudi Arabistan, Suriye, Sudan, Irak, Filistin, Katar, Kuveyt, Lübnan, Libya, Mısır, Fas, Moritanya ve Yemen’de görev yapan gazeteciler tarafından cevaplandırılan soru listesine dayanılarak hazırlandığı açıklanmıştır. Çalışmaya, gazetecilerin güvenliğinin tehlikede olmasından dolayı Umman, Somali, Cibuti ve Komoro Adaları’nın dâhil edilmediği belirtilmiştir. Raporda, Arap ülkelerindeki medyanın, uluslararası basın özgürlüğü kriterleri ve en iyi demokratik uygulamalarla bağdaşan bir seviyeye gelinemediği vurgulamaktadır.[12]

Bugünün Arap medyasında bir paradoks hüküm sürmektedir. Sadece 10 yıl öncesiyle karşılaştırdığımızda bile günümüzün Arap dünyası baş döndürücü çeşit ve sayıda televizyon istasyonları, gazeteler ve internet sitelerine sahiptir. Bu medyadan çıkan haberler ve siyasi demeçler, devletin bilgiyi tekelleştirme ya da kamuoyunu kontrol etme yeteneğini kesin bir şekilde parçaladı. Fakat teknolojik trendin yakıt sağladığı Arap medyasının büyüyen gücü ve özgürlüğü sürecinde, Arap devletlerinin de bununla her adımda mücadele etmeye kararlı olduğu görünmektedir. Daralan medya yasaları, gazetecilerin pervasızca taciz edilmeleri, bağımsız medya çıkışları üzerindeki şiddet-zorbalıkla Arap basın özgürlükleri üzerinde kara bulutlar dolaşmaya devam etmektedir.[13] Türkiye’de Arap dünyasında, Libya, Cezayir, Tunus,

---

[11] Abdullah Ömer es-Sahafe el-ems ve’l-gad, Cidde, Matabiu Sehr, 1996, s. 12.

[12] http://www.haberler.com/arap-ulkeleri-arasinda-en-ozgur-medya-moritanya-da-haberi/.

[13] Marc Lynch, Arap çoğulculuğu, tartışan bir özgür basın gerektiriyor, http://www.gundemonline.net/haber.asp?haberid=36065.

Mısır ve körfez ülkeleri olmak üzere tanınmaktadır. Fakat Sudan, Moritanya, Somali, Cibuti ve Komoro Adaları da Arap dünyasına dâhildir.[14]

2. El AHRAM GAZETESİNİN TARİHSEL GELİŞMELERİNE BAKIŞ VE GAZETENİN GENEL ÖZELLİKLERİ

El Ahram gazetesi Mısır'ın başkenti Kahire'de yayınlanmaktadır. El Ahram gazetesi yarı resmi gazetedir. Mısır'ın resmi gazetesi olarak kabul görür ve en prestijli gazetelerinden biridir.[15] Ülkenin önde gelen okuyucu sayısı yüksek halkın büyük bir kesimine ulaşabilen gazete olarak kabul edilmektedir. Gazete yalnız Mısır'da değil, bütün Arap dünyasında bir okuyucu kitlesine sahip olduğu gerek çok eski bir gazete olduğundan gerek Arap ülkelerinden rahatlıkla bulunan bir gazete olmasından da anlaşılmaktadır. Ayrıca gazetenin dünyanın belli başlı büyük merkezlerinde İngilizce baskılarını bulmakta mümkündür. Gazetenin İngilizce baskısının bazı ülkelerde yayınlanması okuyucu sayısını artıran ve İngilizce okur ile iletişim kurmasını sağlayan önemli özelliklerinden birisidir.

El Ahram gazetesini günümüz dünyası, haber gazeteleri arasında Arap kamuoyunun önderlerinden birisi saymak kanımca yanlış olmaz. Çünkü birçok bilimsel çalışmada ve araştırmada el Ahram gazetesi kaynak olarak gösterilmiştir. Gazete Mısır ve Arap kamuoyunu ilgilendiren olayları ana başlıklar olarak sunmakta konu ile ilgili görüş ve yorumları ise alt başlıklarla vererek bir bütünlük sağlamaktadır. Mısır basınının sembolü en köklü ve saygın gazetesi sayılan el Ahram gazetesi 27 Aralık 1875 yılında İskenderiye şehrinde Beşer ve selim kardeşler tarafından kurulmuştur. İlk sayısı 05 Ağustos 1876 yılında yayınlanmıştır. El Ahram gazetesi başlangıçta haftalık olarak yayınlandı sonra gelişerek günlük yayınlanmaya başlandı. Günümüzde devletin kontrolü altında ve hükümetin görüşünü yansıtmakta olan el Ahram gazetesi Mısır'da günlük olarak yayınlanmaktadır. Gazete yurtdışında da Arapça ve İngilizce uydu üzerinden New York, Londra ve Frankfurt'ta

---

[14] Seyfeddin Katib, a.g.e., s. 9.
[15] http://www.uludagsozluk.com/k/el-ahram/.

yayınlanmaktadır. Arap ülkelerinde ise Birleşik Arap Emirleri ve Kuveyt'te yayınlanmaktadır. Ayrıca internet üzerinden de tüm dünyadaki okuyucuların erişmesi mümkündür. El Ahram gazetesi, günlük bir milyondan fazla satışıyla Arap dünyasının en büyük ve en etkili gazetesi olarak değerlendirilmektedir.[16] Milliyetçi bir yayıncılık anlayışını temsil eden el Ahram gazetesi 20 sayfadan oluşmaktadır.

Bu gazetenin ideolojisini ve bakış açısını anlayabilmek için, Mısır'ın medya sektörlerindeki gelişmelerin incelenmesi içinde bulunduğu durumu anlamak açısından önemlidir. Asurluların, Perslerin, Helen ve Roma İmparatorlukları'nın işgaline giren Mısır, Arap işgali ardından Müslüman olurken, Memlük ve Osmanlı dönemlerini yaşadı. 1882'de İngiliz denetimine giren ülke 1922'de yeniden bağımsız oldu. Bağımsızlık ardından kurulan Mısır Krallığı, 1950'li yıllarda düzenlenen bir darbe ardından Cumhuriyet'e dönüştü. İsrail ile üç kez savaş yaşayan Mısır, 1979'da ABD'nin arabuluculuğuyla İsrail ile imzalanan Camp David barış anlaşmasıyla İsrail'i tanıyan ilk Arap ülkesi oldu. Ancak bu anlaşma Enver Sedat liderliğindeki ülkenin diğer Arap ülkelerinden büyük tepki görmesine ve 1989 yılına dek Arap Birliği üyeliğinden çıkarılmasına yol açtı. Sedat da 1981 yılında bu adımlarına öfkeli radikal İslamcı bir grubun düzenlediği suikast sonucu öldü. Yerini alan Hüsnü Mübarek 27 yıldır iktidarda. Mısır, eski çağ mirası ve Napolyon'un işgali ardından bölgede Batı'ya açılan ilk ülkelerden oluşu dolayısıyla pek çoklarınca bölgenin kültürel ve entelektüel lideri olarak görülmektedir. Kahire'de bulunan el Ezher Üniversitesi'nin Başkanı da Sünni Müslümanlarca en üst düzey dini yetkililerden biri olarak kabul edilmektedir.[17]

Mısır medyasının gelişimi ülkenin geçirdiği ya da hala olduğu karmaşa veya oturmamışlığı yansıtmaktadır. Öncelikle Mısır'da iktidarı elinde tutan kanun yapma gücüne sahip olanların farklı uygulamaları ve yaptıkları değişiklikler bunu yansıtmaktadır. Mısır bir krallıktan Cumhuriyet rejimine geçiş yaptı. Ardından ilk zamanlar otokritik bir lider idaresine rejim Başkan Sedat ve mübarek'in gayretleriyle özgürlük kıvılcımları ateşlendi ve daha liberal bir rejime girilebildi. Hüsnü mübarek

---

[16] http://www.uludagsozluk.com/k/ahram/.

[17] http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/01/040115_misir_rehber.shtml.

yönetimi altında muhalif basın 1953 de monarşinin yakalanmasından bu yana en özgür dönemini yaşamaktadır.[18]

Mısır medyası bölgenin en etkili güçlerinden biridir. Mısır'da yayımlanan gazeteler bölge genelinde okunurken, televizyon ve film sanayinin yapımları Arapça konuşan pek çok ülkeye satılmaktadır. Hükümet basın ve yayın kuruluşlarında sık sık eleştirilmekte ancak iftira ve hakaret durumlarını düzenleyen yasalar ve ülkenin süregelen bir olağanüstü hal durumunda bulunması, basının hassas konularda oto-sansür uygulamasına yol açmaktadır.[19]

Günümüzde Mısır basını özgürlük açısından dikkate değer bir gelişme göstermektedir. Bu özgürlük sınırsız değil, ama mübarek medyaya liberalist bir yumuşama getirmiştir. Bu da uzun vadeli bir perspektiften bakıldığında medyanın Mısır'da başlangıç noktasında gelişme gösterdiği şeklinde yorumlanabilmektedir. Mısır basınının devlet ile ilişkisine gelince basın şirketleri ile devletin yakın ilişkisi bu şirketlerin gazetelerinin Mısır hükümetinin resmi politikalarının dışına çıkmasına engel olmaktadır. El Ahram firmasının devletten gördükleri desteğe bağımlı olmaları onları hükümet politikalarına eleştirel yaklaşmadan alı koymaktadır.[20]

Görüldüğü gibi Mısır'ın en saygın ve en ciddi, haber gündeminin belirleyicisi olarak tanımlanan el Ahram gazetesi de diğer örnekleri gibi, devlet ve özel teşebbüs arasında sıkışmıştır. "Politika", toplum", "uluslararası", ve "spor" gibi bölümlere ayrılan gazetede ayrıca, popüler olayların haberlerinin verdiği "farklı olaylar" bölümü de yer almaktadır.

El Ahram gazetesi II. Irak savaşı öncesi, savaş dönemi ve savaş sonrası ele aldığımız tarihler arasında (01.03.2003-19.04.2003) yaptığı haberlerde kullandığı çeşitli kaynaklar aracılığıyla okuyucularını savaş hakkında bilgilendirmiştir. Savaş

---

18 Yunus Sağlam, "Ortadoğu'da elektronik medya, İran, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Türkiye", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1996, s. 197.

19 http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/01/040115_misir_rehber.shtml.

20 Yunus Sağlam, "Ortadoğu'da elektronik medya, İran, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Türkiye", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1996, s. 197.

haberlerinden iç kaynak olanların savaşın kritik bazı dönemlerinde çeşitli merkezlere giden el Ahram gazetesi muhabirleri oluşturmaktadır. El Ahram gazetesi dış haber kaynaklarını da yine bazı yabancı ajanslar, müttefik kuvvetler ile hareket eden embedded muhabirler ve başka yayın organları oluşturmaktadır. Savaş haberleriyle birlikte verilen fotoğraflar ise büyük oranda kullanılmıştır.

Mısır, Amerika'nın Ortadoğu'daki en önemli müttefiklerinden birisidir. Ancak, Mısır halkı ABD'nin Ortadoğu politikasını keskin bir dille eleştirmektedir. Mısır yönetimi, Irak operasyonuna destek vermeme konusunda kararlı olmakla birlikte, ABD'nin, Mısır'ı ekonomik ve askeri alanlarda desteklemesi konuyu çıkmaza sokmuştur. Buna rağmen Mısır hava sahasını ABD hava kuvvetlerine açtı ve ABD donanmasının Süveyş kanalarından geçmesine izin vermiştir. [21]

3. EL AHRAM GAZETESİNİN HABER İÇERİKLERİ

El Ahram gazetesi Mısır'ın başkenti Kahire'de yayınlanmaktadır. 27 Aralık 1875 yılında İskenderiye şehrinde Beşer ve selim kardeşler tarafında kurulmuştur ve ilk sayısı 05 Ağustos 1876 yılında yayınlanmıştır.[22]

El Ahram gazetesi devletin kontrolü altında ve hükümetin görüşünü yansıtmaktadır. Gazete uydu üzerinden New York, Londra ve Frankfurt, Birleşik Arap Emirleri ve Kuveyt'te yayınlanmaktadır. Ayrıca internet üzerinden de tüm dünyadaki Arap okuyucularına da yayımlanmaktadır.[23] El Ahram gazetesinin 1 Mart 2003-19 Nisan 2003 tarihiler arsındaki II. Irak savaşıyla ilgili haberlerini kapsamaktadır. El Ahram gazetesinin II. Irak savaşı ile ilgili haberleri internet üzerinden taranma yapılarak seçilmiştir.

---

21 http://www.arem.gov.tr/rapor/degerlendirme/irak_operasyonu.htm.
22 Avatıf Abdurrahman, a.g. s.,5.
23 http://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%AC%D8%B1.

3.1.SAVAŞ ÖNCESİ DÖNEMİ HABERLERİ

El Ahram gazetesi 1 Mart 2003 tarihinde ilk sayfada verdiği haberde, ABD Başkanı Bush'un, konuşmasında "Bugün Irak'ı hemen silahsızlandırmamız lazım" diyerek, Bağdat hükümetini suçladığı yer almıştır.[24] Gazetenin aynı gün yine ilk sayfada yer verdiği diğer bir haberdeyse, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (UAEK) Başkanı Muhammed El Baradey'le Bağdat'a giden silah denetçileri Başkanı, Hans Blix'in "Silah arama sonuçları çok kısıtlı, kesinlikle Irak silah denetçileriyle şartsız işbirliği yapmalıdır" demecine yer verilmiştir. Blix, Bağdat'ın BM'yle işbirliği yapmadığını ve daha çok çaba göstermesi gerektiğini tekrarlayarak, Irak'ı sürekli işbirliği yapmamakla suçlamıştır. Gazete bu haberde hem ABD için bir kamuoyu oluşturma hem de Irak'a karşı bir uyarı niteliği taşımakta aynı zamanda savaş karşıtı ve barış yanlısı olmalarına rağmen güç kullanabileceklerin de vurgulamaktadır. Gazete aynı gün "Irak savaşı" adı altında verdiği bir haberde "Irak'ı kurtarma savaşın bedeli ne olacaktır" "Amerika Irak'a askeri güç uygulamadan önce her iki taraf askeri ekonomik ve politik boyutlarını dikkatle tartmalıdır" demektedir.

Gazete Mısır sokaklarını sakinleştirmek için orta sayfada yayınladığı diğer bir haber ise, "Arap zirvesi dünyada barışı desteklemek, Irak'ı savaş tehlikesinden kurtarmak ve krize barışlı çözüm bulmak için Şarmelşeyh'te bugün toplantıya başladı". Haberde, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in açılışta yaptığı konuşmadan şu sözler de yer almıştır: "Açılışta Mübarek'ten en önemli vurgulama, Irak krizinin çözülmesi için Arap Birliği'nin bu konuda ciddi ve gerçekçi bir rol oynamalı, Hüsnü Mübarek, Mısır'ın diplomatik çözüm umutlarını dile getirerek Arap Birliği'nin bu krizde ciddi bir rol oynamasını istedi.[25]

Gazete bu tarihte olası bir savaşın askeri, siyasi ve ekonomik boyutlarını sergilememektedir. El Ahram gazetesinde barış ne bir kavram olarak yer almakta ne de barış için yapılan gösteriler haber olarak yer almaktadır. Hâlbuki dünya

[24] El Ahram gazetesi, 1 Mart 2003.
[25] El Ahram gazetesi, 1 Mart 2003.

medyasında 1 Mart tarihinde savaşa karşıt yapılan gösterilerinin haberlerde yer almıştır. Haberlerde "Irak'a yapılacak olası savaşa karşı tepkiler sürüyor", Savaş Karşıtları, Londra'da 1 Mart'ta üç kıtadan 24 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen "Uluslararası Savaş Karşıtı Konferans" heyecanlı ve coşkulu geçti. Konferansa da özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) "savaş tezkeresini" reddettiğine dair haber, herkesi coşturdu.[26]

2 Mart 2003 tarihinde gazetede Irak'ta kimyasal ve zehirli gaz bulunmasının altı çizilmiştir. Gazetede yer alan haberlerde "Irak'ta zehirli gaz", " Irak'ın kitle imha silahları", "Saddam'ın BM silah uzmanları ile işbirliğine yanaşmıyor", gibi haberlere özellikle değinilmiştir. Gazete Irak'taki zehirli gaz iddiasını haberde geniş yer vererek manşetini şöyle yazmıştır; "Bağdat, Irak'ta büyük ölçüde zehirli gaz bulduğunu açıkladı" .[27]

ABD ve İngiltere Irak ile El Kaide arasında bağlantı olduğunu iddia ediyordu. Bu iddiaları binlerce kez tekrarladı. Savaş öncesi El kaide mensuplarının Irak'a sığındığı ve ellerinde de kimyasal silahlar bulunduğu söylendi. Gazete 2 Mart 2003 sayısındaki diğer bir haberde Irak ile El Kaide arasında bağ olduğunu iddia etmiştir. Gazete ilk sayfada ve Amerikan kaynaklarına dayanarak verdiği "Irak'ta El Kaide'nin varlığından söz ediliyor" başlıklı haberde, ABD istihbarat kaynaklarına atfen, Irak'ta, fazla sayıda olmasa da yönetici düzeyinde bazı El Kaide teröristlerinin bulunduğu ve Bush yönetiminin bunu Irak'a muhtemel bir askeri saldırı için gerekçe olarak kullanabileceği belirtilmiştir. Haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Basına açıklamalarda bulunan ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Irak'ta El Kaide'nin varlığından söz etti, ancak kanıt göstermeyi reddetti. 'Aralarında bazı tanıyacağınız isimler vardır. Zamanı geldiğinde bu konunun kamuoyu önünde tartışılması yararlı olabilir. Ama bugün o zaman değildir. Ancak söylediğim gerçektir. Irak'ın çeşitli yerlerinde El Kaide vardır' dedi".

[26] As Safir gazetesi, 1 Mart 2003.
[27] El Ahram gazetesi, 2 Mart 2003.

3 Mart 2003 tarihinde çıkan bir haberde el Ahram gazetesi Irak'ın tarihi geçmişine de uzanarak İran ile sekiz yıllık bir savaşa girmesini ve en son 1991'de Kuveyt'in işgalini haber yapmıştır. "Saddam yeniden bölgeyi ateşe atacak" başlıklı haberde Saddam suçlanarak Irak çatışmada suçlanan tarafta "işgalci" olarak konumlandırılmıştır ve bu savaşlarda Irak'taki masum halkın bu rejimin kurbanı olduğunu vurgulamıştır.[28] "Kurban" sözcüğü gazetelerin ön plana çıkarttıkları en önemli unsurdu. "Kurban" ve "saldırgan" çerçeveleri kurulduğunda gazeteciler de kimin yanında olduğunu belirlemiş olmaktadır. El Ahram gazetesi haberde, I. körfez savaşında "Kurban" kelimesi Kuveyt halkı için kullanılırken bu savaşta ise Iraklı siviller "kurban" gösterilmiştir.

Gazete 4 Mart 2003 tarihinde, ABD ve müttefiklerinin planladıkları Irak saldırısına karşı çıkan değişik milletlerden ve gönüllü insanlardan oluşan canlı kalkanların dünya medyasında yer alan haberini orta sayfada kısa yer vermiştir. "Irak'taki canlı kalkanların görevlerinin tehlikeli hale geldiğinde kendi ülkelerine dönmeye başladılar" diye vurgulamıştır.[29]

El Ahram gazetesi 5 Mart 2003 tarihli sayısında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden reddedilen tezkerenin reddedilme nedenlerini açıklamaktadır. Gazeteye göre, çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu ve ABD ile Türkiye arasında uzun zamandan bu yana anlaşmazlık konusu olan Kuzey Irak'ın geleceği ilk nedendir. Diğer nedenler de şöyle sıralanmıştır: Irak halkının yüzde 5 ile 10'luk kısmını oluşturan Türkmenlerin geleceği de Türkiye için önemlidir. Ankara Türkmenler için, Kürtlerin baskılarına maruz kalmalarından hatta yok edilmelerinden endişe etmektedir. AKP, yeni kurulan bir parti olduğu için Irak konusunda bocalamaktadır. Ayrıca ABD, Irak konusunda Türkiye ile diyalogu geç başlatmıştır ve Türklerle Kürt konusunu görüşürken şeffaf davranmamıştır.[30] Gazete Türkiye toplumunun savaşa karşı olduğunu ve Türkiye'ni birçok şehrinde savaşa karşı yalpan gösterileri haberde

---

28 El Ahram gazetesi, 2 Mart 2003.
29 El Ahram gazetesi, 3 Mart 2003.
30 El Ahram gazetesi, 5 Mart 2003.

hiçbir şekilde dile getirmemiş ve tezkerenin reddedilmesini sadece siyasi konulara bağlamıştır.

Gazete 6 Mart 2003 tarihli sayısında, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'i devirmeye çalışan ve aralarında Kürtlerin de bulunduğu Iraklı muhaliflerin, Washington'da Bush yönetimi muhaliflere "yeni bir Irak" sözü verirken, el Ahram gazetesi Kürtlerin hummalı savaş hazırlıkları yürüttüğünü yazmıştır. Haberde, "Kuzey Iraklı peşmergelere, gece gündüz demeden kendi cephelerinde buldozerlerle dağ yolları açıyor, siperler kazıyor, kum torbaları yığıyor" iddiasında bulunmuştur.[31] Gazete bu haberde, Kürtlerin bu hazırlıkların ABD'nin Saddam-Kaide bağlantısına "kanıt" gösterdiği Ensar el İslam örgütüne yönelik olduğunu söylemesine karşılık, Irak savaşının açılış muharebesi için olabileceğini yazmaktadır.

7 Mart 2003 tarihli gazetesinde yer alan bir haberde, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın ülkesi tarafından Irak ile ilgili olarak hazırlanan yeni karar tasarısını BM Güvenlik Konseyi'ne sunulup sunulmayacağı konusunda Beyaz Saray'da değerlendirme yapılacağını bildirilmiştir. Haberde, bölgedeki ABD birliklerinin sayısının 300 bine ulaşacağı, ancak 62 bin kişilik birliğin Türkiye üzerinden Irak'a girmesine Türk Meclisi'nin şimdilik izin vermediği kaydedilmiştir.[32]

El Ahram gazetesi 8 Mart 2003 tarihli haberde, uluslararası silah denetçilerinin başı Blix'in BM'nin karşısında yaptığı konuşmasına yer vermiştir. Haberde "Blix, Irak'ın silahsızlandırması için, 5-6 ay daha gerektiğini ve Irak'ın uluslararası silah denetçileriyle ilişkilerinde, daha ciddi ve gerçekçi adımlar atmasını istediğini söyledi. Blix, Irak'ta nükleer silah ve atom bombası olmadığını net bir şekilde açıklamadı. ABD'nin, Irak'ın yer altında kimyasal silah ürettiği iddialarını da eleştirerek arama süresince hiçbir şekilde iddia edilen şeylere rastlanmadığını ve ABD'nin iddia ettiği bu yerlerle ilgili daha açık ve detaylı bilgiler vermesi gerektiğini söyledi". Ayrıca haberde "Blix, Irak 120 Samed füzesinden, otuz dördünü imha etti bu da Irak'ın uluslararası silah denetçileriyle işbirliği yaptığını kanıtlıyor dedi" belirtmiştir.

---

[31] El Ahram gazetesi, 6 Mart 2003.
[32] El Ahram gazetesi, 7 Mart 2003.

Buna karşı çıkan haberde ise, ABD Başkan Bush'un "Diplomatik çözüm aşaması çok önceden bitti" sözleri yer almaktadır. Gazetede, Çin, Rusya ve Almanya'nın BM'de askeri güç kullanımıyla ilgili, karar tasarısını reddettiği haberi de yayımlanmıştır. Ayrıca Suriye hükümetinin Amerika'ya karşı yaptığı açıklama da haberde yer almıştır. "Suriye, Irak'ın etrafına toplanan Amerikan askerleri resmen zorbadır dedi".[33]

Aynı sayıda başka bir haber ise "Irak'a operasyon için geri sayım başlarken önceki gün dünya eylem günüydü" şeklinde vermiştir. Gazete geri sayımın başladığı dolaylısıyla barış yanlılarının dönüştürme gücü olmadığını örtülü bir biçimde belirtmiştir.

El Ahram gazetesi 10 Mart 2003 tarihinde "Mısır Dışişleri Bakanı Ahmet Mahir'in, Mısır'da kısa bir süre önce yapılan Arap Birliği Zirvesi'nin ardından oluşturulan bir Arap heyetinin savaşı önlemek amacıyla temaslarda bulunmak üzere kısa bir süre içinde Irak'a gideceğini açıkladı" haberi yer almıştır. [34]

El Ahram gazetesi 11 Mart 2003 tarihinde İsrail askeri istihbarat şefi Zeif Ferkeş'in, "Savaş kararından dönüş yoktur, çünkü Başkan George Bush yönetimi ilk kararını vererek gerekli bütün hazırlıkları yapmıştır. Dolayısıyla savaş kaçınılmaz. Sorun şimdi zaman sorunudur. Bu da Türkiye'ye bağlı çünkü Amerikan Genelkurmayı, bu savaşta Türk topraklarını kullanmaktan vazgeçemiyor buradan hareketle Irak'a kuzeybatı sınırından girilecek" şeklinde haber yapmıştır.[35]

El Ahram'ın 12 Mart 2003 tarihli haberinde ise BM üyelerinin, ABD ve İngiltere'ye büyük baskı uyguladığı bunun üzerine ABD ve İngiltere'nin Irak ile ilgili sunacakları yeni kararlarını erteledikleri söylenmektedir.[36]

14 Mart 2003 tarihinde el Ahram gazetesi ABD askerlerinin Türkiye topraklarında konuşlanmasına ilişkin haberde "Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlık

---

[33] El Ahram gazetesi, 8 Mart 2003.
[34] El Ahram gazetesi, 10 Mart 2003.
[35] El Ahram gazetesi,11 Mart 2003.
[36] El Ahram gazetesi, 12 Mart 2003.

görevini devralmasının, Amerikan kuvvetlerinin Türk topraklarında konuşlanmasına ve Türkiye'nin Irak'a karşı savaşa katılmasına izin verecek tezkerenin Meclis'te oylanması yolunu açabileceğini" altını çizerek belirtmiştir.[37]

17 Mart 2003 tarihinde gazetede Bush, Blair ve Watnler basın toplantısındaki açıklamalarına yer vermiştir. Gazeteye göre, her üç açıklamanın ortak noktaları, Irak'ın Amerika'ya karşı tehdit olduğunun öne sürülmesi ve bu tehdit karşısında Amerika'nın savaşa mecbur kalması olarak gösterilmiştir. Haberde Bush'un, Saddam'ın elinde kitle imha silahları bulunduğunu ve El Kaide ile olan bağlantısına halkını inandırdığı ve savaşın 11 Eylülün bir intikamı olacağına ikna ettiği vurgulamıştır. Haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Amerika, İngiltere ve İspanya BM'ye, Irak'a karşı yeni tasarladıkları kararı uygulamak için bir gün zaman verdiler. ABD Başkan'ı Bush, Irak'ı savaştan kurtarmak Saddam'ın elinde dedi. Bush, Saddam'ın elinde bulunan kitle imha silahları ve uzun menzilli füzeler ABD'ye veya başta İsrail olmak üzere müttefiklerine direk saldırılar düzenleyebileceğini belirti. Irak'ın terör gruplarına kimyasal ve biyolojik silahları verebileceği ve 11 Eylülden çok daha felaket saldırıların bu şekilde gerçekleşebileceğini ileri sürdü. ABD Başkanı Bush, önleyici savaş doktrini kapsamında 'ya sadır(t)ırsa' vehmine dayanarak Irak tamamen silahsızlandırmak amaçlı askeri müdahalede bulundu ".

Gazetede yayımlanan başka haberde, "Avrupa Birliği'nin, ABD kuvvetlerinin Irak'a geçmesi için topraklarını kullanmasına izin vermesi durumunda Türkiye'ye 2 milyar Euro tutarında mali yardımda bulunmayı önerdiği" açıklamalarına yer verilmiştir.[38]

Gazetenin 18 Mart 2003 tarihindeki haberi "Bush, bugün sabah yaptığı konuşmada Saddam'ı tehdit etti ve Irak'ı terk etmesini istedi. Aksi takdirde savaş başlayacak ve bu savaş Vietnam savaşına benzemeyecek" manşet olarak gazetede yer almıştır. Aynı günde, "Irak'ta haklı bir davayı savunuyoruz" başlığı ile yayımlanan haber ise İspanya Başbakanı Aznar'ın, Portekiz Azor adalarında

---

[37] El Ahram gazetesi, 14 Mart 2003.
[38] El Ahram gazetesi, 17 Mart 2003.

düzenlenen Azor zirvesi dönüşünde yaptığı açıklamada, "Diktatör Saddam için BM'nin taleplerini kendiliğinden yerine getirmesi ya da Bağdat'ı terk etmesi için son günün geldi" sözlerine yer verilmiştir. Haberin devamında, "İspanya Başbakanı, BM'nin 1441* sayılı kararını yerine getirmemesi halinde Irak Devlet Başkanını ağır sonuçların tehdit etti". Gazete İspanya Başbakanın şimdiden askeri saldırıyı haklı gördüğü belirtilmiştir.

Bu habere cevap olarak, Arap Birliği'nin, Bush'un ültimatomunu reddettiği dile getirilmiştir. Bu haber ile Arap Birliği, Irak Hükümetinin arkasında olduğunu göstermiş ve bu habere ilk sayfada geniş yer vererek destek sunmuştur. Aynı zamanda gazete artık savaşın kaçınılmaz boyutlarda yaklaştığına dikkat çekmektedir.

Gazete haberde şu ifadelere yer vermiştir: "ABD Başkanı George Bush'un dün akşam Irak lideri Saddam Hüseyin'e verdiği ültimatomu reddeden Arap Birliği, ABD'yi uluslararası meşruiyete aykırı davranmakla suçladı. Arap Birliği sözcüsü Hişem Yusuf yaptığı açıklamada, Arap Birliği böyle bir nihai uyarıyı kabul edemez. BM Güvenlik Konseyi'nin 1441 sayılı kararı zaman sınırlaması içermemektedir ve dünya Irak'ın bu karara uygun olarak silah denetçileriyle işbirliği yaptığına tanıktır dedi. Sözcü ayrıca, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın, Irak'taki denetçileri geri çekme kararından duydukları üzüntüyü de dile getirdi". Gazete bu tarihte tamamen savaşın başlayacağını haberlerde yayınlamıştır. Daha önceki günlerde yayınladığı haberlerde diplomatik ve siyasi bilgileri okuyucusuna sunuştur. Gazete bu haberleri vererek askeri müdahale olasılığının da göz önünde tutulması gerektiğini savunarak uyarma ve kamuoyu oluşturma çabasında göstermektedir.[39]

Savaşın başlamasından bir gün önce 19 Mart 2003 tarihli gazetede "Bush yaptığı konuşmada, Irak'a tanıdığı süre dolmadan küçük bir saldırı yapacağını

---

* Kitle imha silahlarının yok edilmesi için Irak'a son bir fırsat verme amacı taşıdığı ileri sürülen, 1441 sayılı karar BM Güvenlik Konseyi'nin 8 Kasım 2002 tarihinde düzenlenen genel toplantısında kabul edildi. Irak'a, kararla ilgili tavrını belirleyip cevabını açıklaması için 7 gün süre tanındı. Kararda Irak'a, kimyasal, biyolojik ve nükleer silahları, balistik füzeleri, pilotsuz uçaklar gibi diğer savaş araçlarını geliştirme konusunda uyguladığı programları BM Teftiş Heyeti'nde yer alan müfettişlere, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na ve BM Güvenlik Konseyi'ne açıklaması için Irak'a otuz gün süre tanınmıştır.

39 El Ahram gazetesi, 18 Mart 2003.

açıkladı” haberi yer almaktadır. Buna karşın “Saddam Bush’un uyarısını dikkate almadı” haberine ilk sayfadan yer verilmiştir. Aynı günde “İslamiyet’e karşı bir savaş değil” başlığı ile verilen diğer haberde, Mısır’ın başkenti Kahire’deki El Ezhar Camii’nin imamı Muhammed Sayed Tantavi’nin bir grup Fransız gazeteciye verdiği mülakatta konuşmasına yer vermiştir. Tantavi haberde, Irak’a yönelik savaşın İslamiyet’e karşı bir savaş olmadığını, bunun politik bir sorun olduğunu belirterek, kitle imha silahlarının imha edilmesini istediklerini ifade etmiştir. Tantavi, cihatla ilgili bir soruya verdiği cevapta da, cihat ile terörizmin tamamen farklı olduklarını, yıllardır bunu ortaya koymak için çabaladığını belirtmiştir. [40]

Gazete burada Arap ve İslam dünyasının savaşa karşı tutumlarını değiştirmek ve savaşın İslamiyet’e karşı bir savaş olmadığın sadece Saddam ile Bush’un arasındaki bir savaş olduğunu savunarak kamuoyunu oluşturmaktadır. Gazetenin verdiği böyle haberler ABD, açısından, başından beri, basit bir propaganda malzemesi olmanın ötesinde bir işlevsellik kazanmıştır. Ayrıca bu, Amerikan işbirlikçiliğinin de temel hareket noktası olma özelliğini taşımaktadır.

El Ahram gazetesi Mart ayının ilk günlerindeki haberlerinde daha çok Irak ve Bağdat hükümetini suçlarken sonraki tarihli haberlerinde, ülkesi Mısır adına krize daha ılımlı yaklaşmaktadır. Gazete, Saddam’ın söylemlerine çok az yer verirken, Irak krizini uluslararası meşruiyete dayandırma çabası içindeki ABD’den gelen yorumlara ve Bush söylemlerine daha çok yer ayırmaktadır. Bu da gazetenin ilk sayfasını kullanırken taraf iki ülkeye, aynı eşitlikte yer vermediğini göstermektedir. Yaptığı haberlerde adil davranmayarak, Irak savaşında uluslararası meşruiyet arayan Amerika’nın, BM’den karar alma ve İngiltere gibi devletleri yanına çekme gereksinimine bir nevi yardımcı olmaktadır.

3.2. SAVAŞ DÖNEMİ HABERLERİ

Savaşın başladığı 20 Mart 2003 tarihinde ilk sayfada yere alan haber, Bush’un, “Irak’ı kimyasal ve nükleer silahlarından temizlemek ve Saddam iktidarını

[40] El Ahram gazetesi, 19 Mart 2003.

sonlandırmak için, savaşın ilk aşamasını başlattık ” açıklamasıyla duyurulmuştur. Bir diğer haber de deforme olmuş bir çocuk resmini yayınlayarak “Irak'ın çocukları Saddam Hüseyin'in kurbanları” dır başlığını vermiştir.[41] Gazete bu haberiyle Saddam suçlanmakta ve ABD yanlısı bir tavır sergilemektedir.

Aynı gün gazetede Hüsnü Mübarek'in açıklamasına yer verilmiştir. Mübarek yaptığı açıklamada “Bugün görevimiz, sınırımızı koruyup mücadelemize devam etmektir” dedi. Öte yandan “Bugün tanık olduğumuz savaşın sebebi, Saddam'ın uluslararası kanunlara uymaması ve 1990 yılındaki Kuveyt işgalidir” dedi. Gazete her şeyden önce Saddam Hüseyin'i kınamayı aynı şekilde savunmuştur.

El Ahram gazetesi savaşın başlama tarihi olan 20 Mart'tan bir gün sonra belirgin bir şekilde değişmeye başladığı gözlemlenmiştir. Bu değişikliğin, ülkenin değişen dış politikaları ile paralel gittiği belirlenmiş, hem Mısır'da hem de dünyada savaş aleyhtarı görüşlerin artması haberlerdeki içeriğin de değişmesine yol açmıştır.

El Ahram gazetesi 21 Mart 2003 tarihindeki, “İngiltere ve ABD güçleri Irak'a taarruz ediyor” başlıklı manşet haberinde, müttefik kuvvetlerinin Basra'yı ele geçirmeye yönelik operasyonunun ilerlediği ve Saddam Hüseyin'i devirmeye yönelik harekâtın da yoğunlaştığı ifade edilmiştir. Haberde, bir helikopterin düşmesi sonucu 12 Amerikan ve 4 İngiliz askerinin yaşamlarını yitirdiği kaydedilmiş, Tony Blair'in televizyon konuşmasında İngiliz birliklerinin karadan, havadan ve denizden harekâta başladıklarını söylediği aktarılmıştır. El Ahram gazetesinde yayınlanan diğer bir haberde, Kürdistan Demokratik Partisi dış ilişkiler sorumlusu Hoşyar Zebari'nin “Türk kuvvetlerinin Kuzey Irak'a girmeleri halinde onlarla çatışmaya gireriz” şeklindeki açıklamasına yer vermiştir.[42]

Gazetede 22 Mart 2003tarihinde yer aldığı haberler “Irak Enformasyon Bakanı Muhammed Said Elssahaf'ın gazetecilerle yaptığı konuşmada “İşgal güçlerine karşı direneceğiz ve onları hayatta bırakmayacağız” haberine yer vermiştir. Gazete Bağdat'taki muhabirlerin de aldığı haberlerde “Amerikan savaş uçakları,

---

41 El Ahram gazetesi, 20 Mart 2003.
42 El Ahram gazetesi, 21 Mart 2003.

başkent Bağdat'ı, Musul'u ve Kerkük'ü, dün şiddetli bir biçimde bombaladı", "Bu savaş ikinci dünya savaşı gibidir", "Amerikan ve İngiliz askeri güçleri, güneydeki Irak sınırının 200 kilometre içerisine kadar ilerlediler" diye aktarılmıştır. Bu haberlere karşın "Amerikan askeri yetkilileri açıklamalarında, dünkü askeri çatışmalarda uydu destekli yönlendirme sistemi ile 3 bin bomba ve 230 füzeyi önemli yerlere attıklarını belirtti" haberi yer almaktadır. Gazetede yer alan başka haberlerde ise "Bağdat, savaşın ilk başından bu yana yaşanmış en şiddetli bombardımanın altında yanıyor. Patlama sesleri şehrin merkezinden duyuldu ve dumanlar gökyüzüne yükseliyor. Saddam'ın, Tikrit, Musul ve Kerkük'teki büyük saraylarına üç bin bomba ve 320 füze atıldı", "Amerika ve İngiltere'nin Irak'ın geleceği ile ilgili cevabı yoktur" denilmiştir.[43]

Savaş başladıktan sonra gazete Irak halkının bu savaşta acı çektiğini Amerika güçlerinin Irak şehirlerinin şiddetli bombardıman altında kaldığını vurgulamıştır. Bu savaşın ne Afganistan savaşı ne de 1991'deki Körfez savaşına benzediği açıklanmıştır. El Ahram gazetesinde savaş başladıktan sonra altı çizilen nokta, savaşın görüntülerinin gittikçe daha fazla ikinci dünya savaşını hatırlaması olmuştur. Haberlerde, bu kanlı savaş sona erdiğinde ikinci dünya savaşı günlerdeki yıkıma geri dönüleceği belirtilirken, Amerikan ve İngiltere'nin Irak'ın geleceği ile ilgili hiçbir soruya cevapları olmadığı vurgulanmaktadır.

Gazete II. Irak savaşının, bu kadar yıkıcı bir dünya savaşına benzetmesi politikalarda yaşanan büyük bir çalkantıların ve belirsizliklerin bir yansımasıdır. Bu haber ile gazete 18 Mart 2003 tarihinde savaşın Vietnam savaşındaki gibi kanlı ve uzun olmayacağının belirtildiği haberi arasında sadece dört günlük zaman dilimi bulunmaktadır. Bu birkaç gün içerisinde savaş başlamış, müttefik kuvvetler ilk kayıpların vermeye başlamıştır. Bu gelişmelerle birlikte gazetedeki çerçevenin de inanılmaz bir hız içerisinde değiştiği dikkat çekmektedir.

23 Mart 2003'te gazetede Amerika'nın hava ve kara saldırısının devam ettiği belirtilmiştir. Aynı günkü gazete ilk sayfada geniş yer verdiği başka bir haber ise

---

[43] El Ahram gazetesi, 22 Mart 2003.

“Iraklı yetkililer, Nasriya’nin ve Fao’un işgal güçlerinin eline geçtiği haberlerini yalanlayıp 21 Cruise füzesini düşürdüklerini ve 16 tankı yok ettiklerini açıkladı”. Ancak gazete bu haberi manşetten verilirken buna karşı haber olarak “Amerikalı yetkililer, Nasriya’nın düştüğünü açıkladılar” haberinde satır arasında sunmuştur.

Karşı haber olarak da bir Amerikan savaş uçağının düşürüldüğü, pilotlarının da yakalandığı belirtilmiştir. Iraklı yetkililerce yapılan açıklamada, “yapılan saldırılar sırasında bir Amerikan savaş uçağı, Irak uçaksavarları tarafından düşürüldü. Uçağın pilotu vatandaşlar tarafından yakalandı”, başka pilotların da esir düştüğü ve Irak televizyonunda gösterilecekleri belirtilmiştir.

Gazetenin orta sayfalarında verilen “Ankara Bush’a meydan okudu, Türk birlikleri Irak’ta” başlıklı haberde Türk birliklerinin Kuzey Irak’a girdiği bilgisi verilirken Powell , “Bize, dışarıda kalarak yardım edin”, “Ankara ABD’ye meydan okuyor ve Kürdistan’ı işgal ediyor” şeklinde alt başlıklar atıldığı gözlenmektedir. Haberde şu ifadelere yer verilmiştir: “1500 Türk askerinin, Amerikan devletinin ülkenin dışında kalın çağrısını anlamazlıktan gelerek dün akşam saatlerinde Kuzey Irak’a girdi. Televizyonda bir açıklama yapan Gül, Türkiye için Irak’ın toprak bütünlüğünün önemli olduğunun altını çizdi”. [44]

24 Mart 2003’te gazetede “Iraklı yetkililer, 25 Amerikan askerinin öldürüldüğünü ve onlarca İngiliz askerinin tutuklandığını doğruladı”, “Washington, yaptığı açıklamada 22 askerini kaybettiğini ve 50 askerinin de yaralandığını itiraf etti” “Irak esir aldığı ve ölü olarak ele geçirdiği Amerikan askerlerinin fotoğraflarını yayınladı” haberleri yer almıştır. Buna karsın ABD Başkanı Bush, yaptığı bir konuşmaya yer ayırmıştır. Haberde “Bush, Saddam’dan savaş esirlerine Cenevre sözleşmesine göre davranılmasını istedi” bilgileri verilmiştir.

Gazete aynı gündeki sayısında “ABD Genelkurmay Başkanı Myers, şu ana kadar Irak’ta biyolojik veya kimyasal silah bulunamadığını açıkladı”, “İşgal güçlerinin hava saldırısının kurbanı masum parkta oynayan çocuklardır”, “Bu savaş

[44] El Ahram gazetesi, 23 Mart 2003.

gereksiz yer başlatıldı" haberlerini aktarmıştır. Bu haberleri ilk sayfada manşet olarak sunmuştur.[45] Bu tarihte gazete Amerikalıların büyük kayıplarına savaşın gereksizliğini ve korkunç yüzünü açıklayan haberlere sıklıkla yer vermiştir.

Gazete Bağdat'tan bildiren muhabirlerinin özel haberlerinde, hava saldırısında öldürülen Iraklı çocukların fotoğraflarının yer aldığı haberlerle Amerika ve İngiltere'nin savaş politikalarına eleştirmeye başlamıştır. Bu haberde vurgulanmak istenen "masum" ve "kurban" taraf yerleştirilen Iraklı çocuklar ve onların karşısında acımasız devletler yerleştirilmiştir.

Çerçeve "diğer gülen ve oynaya masum çocuklar yakında ölecekler" şeklinde kurulmuştur. Bu haberde olayı dramatize etmek için, politikaları eleştirmek Arap dünyasının ilgisini çekmek, Mısır sokaklarını sakinleştirmek, ülkelerindeki savaş karşıtı kamuoyundan ve bölgedeki halkın antipatisinden çekindikleri sebebiyle savaşa karşı bilinçli bir karşılaştırma yapmıştır.

Mısır yönetimi önceden de benzer tavrılar sergilemiştir. Varlıklarını Amerikan desteğine bağlamış olan Mısır yönetimi Amerika'yı II. Irak savaşında desteklemek zorunda kalmıştır. Bu desteği açıkça yapamamış, dolayısıyla bir taraftan halkının gözünü boyayan sloganlar atarak, öbür yanda da Amerika'ya gereken desteği vermiştir. Örneğin 15 Şubat'ta Avrupa'da, ABD'de ve dünyanın başka yerlerinde yapılan savaş karşıtı gösteri çabalarının belli olmasıyla Mısır hükümeti gönülsüzce insanların 19 Mart 2003'ta sokağa çıkmalarına müsaade etmiştir.[46] Mısır hükümeti sergilediği bu tavrının sebebi halkının önde savaşa karşı olduğunu göstermek için yapmıştır. Aynı zamanda Mısır devleti savaşa karşı bir tutum sergilemelerine rağmen ABD yönetimine lojistik katkıda bulunmuştur.[47]

Savaş tüm hızıyla sürerken 25 Mart 2003 tarihli el Ahram gazetesi, Irak ile ilgili izlenimlerini aktarmaya devam etmiştir. "ABD'nin planı başarısız" başlıklı haberde ABD'nin, şok ve dehşet yaratarak 2 ya da 3 günde Bağdat'a girme planının

---

45 El Ahram gazetesi, 24 Mart 2003.

46 Nüge Gürsoy, Irak Dünya mahkemesi, nihai İstanbul oturumu, Metis Yayınları, İstanbul, 2005, s. 125.

47 Nüge Gürsoy, a.g.e., s. 126.

başarısız olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca ABD'nin, İngiltere ile birlikte aralıksız sürdürülen hava bombardımanında 4'ü Ürdünlü olmak üzere toplam 85 sivilin öldüğü, yaklaşık 350 kişinin yaralandığı, Bağdat yönetiminin, sivil kayıplarındaki artışa, ABD'nin misket bombaları kullanmasının neden olduğunu, belirtmiştir. Gazetenin 25 Mart 2003 tarihinde verdiği diğer haberler "Bağdat hükümeti, 2 Apache helikopterini düşürdüğünü açıkladı". Bu habere karşın "Washington hükümeti 1 Apache helikopterlerinin düştüğünü ve şiddetli direniş olduğunu açıkladı" haberine yer vermiştir.[48]

Gazete bu haberlerde, Irak derinişini desteklediğini göstermiştir. Bu deriniş milliyetçi mücadelesi olarak lanse edilmiştir. İşgal güçlerine karşı deriniş Irak'ın her tarafında olduğu belirtilmiş, Iraklıların derinişini yüceltmeye çalışmıştır. Bunu Iraklı kurban sayılarını, ölü resimlerini yaparak gösterilmiştir.

Gazetenin 26 Mart 2003 tarihli haberi, "Irak, ABD liderliğindeki müttefik kuvvetlerine direniyor", "Koalisyon güçlerinin Umm-Kasr ve Nasıriye kentinde şiddetli bir direnişle karşılaştıklarını bildirdi" şeklinde haber sunulmuştur. [49]

"Aşiretler de savaşıyor." Başlıklı haberde, Iraklı sivillerin elerinde silahlarla sokakta dolaşmaları bir fotoğraf ile desteklenmiş olup haber 27 Mart 2003 tarihine gazetede verilmiştir. Bu haberde, Musul ve Kerkük sınırına B-52 bombardıman uçaklarının düzenlediği saldırıda çok sayıda Irak askerinin yaşamını yitirdiği bildirmiştir. Ayrıca Saddam Hüseyin'in kendisine bağlı aşiretlerden silahlı 5 bin kişiyi Musul ve Kerkük'ü savunan askerlerine yardıma gönderdiği belirtilmiştir.[50]Gazete burada birkaç gün önce verdiği haberlerdeki gibi Iraklıların şiddetli derinişini ve ülkelerini savunmasını öne çıkarmaktadır. Yani bir nevi Irak halkını desteklemiştir.

Savaşın 9'cu gününde 29 Mart 2003 tarihinde ilk sayfada verdiği "Amerika uluslararası değerleri çiğniyor" başlıklı haberde, Amerika'nın uluslararası değerleri

[48] El Ahram gazetesi, 25 Mart 2003.
[49] El Ahram gazetesi, 26 Mart 2003.
[50] El Ahram gazetesi, 27 Mart 2003.

çiğnediğini ve savaşta Nazi sloganları kullanıldığını dile getirmiştir. Bu da Amerika'yı suçlu kılmaktadır. Hâlbuki savaştan önce ve savaşın ilk günü gazete işgal güçlerinin "Irak'ı kurtarma savaşı" diye başlık atarak haberde vermiştir. Amerika güçlerinin Bağdat'a yakın olduğunu, bu yüzden savaşın sadece birkaç saat süreceğini savunuyordu. Irak halkının Amerikanlılara karşı derinişleri gazetenin tutumunu değiştirmiştir. Bu tarihten itibaren müttefik kuvvetleri sıfatı "işgal güçleri" olarak değiştirilmiştir.[51]

Gazete 2 Nisan 2003 tarihinde "ABD yine pazar yerini vurdu" başlıklı haberi manşet olarak yayımlamıştır. Haber "ABD'nin Bağdat yakınlarındaki Saddam Havaalanı'nı ele geçirdiği iddia edildi. Bir ABD füzesi Bağdat yakınlarında pazar yerine düştü, 8 sivil hayatını kaybetti. Iraklılara gıda yardımına başlayan Amerikan kuvvetleri, ağır bombardıman altındaki Bağdat'a doğru ilerleyişini sürdürüyor. Bu arada Irak, ABD'ye ait bir savaş uçağı ve bir helikopteri düşürdü, helikopterdeki 7 asker hayatını kaybederken, uçağın pilotu hakkında açıklama yapılmadı" haberi yer almaktadır. Buna karşın "Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin, ABD'lilere yardım etmemeleri konusunda Kürtleri uyardı" haberine yer vermiştir.[52]

3 Nisan 2003 tarihli gazete bir gün öncesindeki gibi yine Amerikan askerleri saldırılarının sivillileri hedef aldığını, Irak ordusunun Amerikan askerleri karşısında derindiklerini ve Amerikan askerlerin Bağdat'a ilerlemelerini engellediğini belirtmektedir. Haber "Cumhuriyet Muhafızları işgal güçlerini karşılamak için harekete geçtiler". "Bir çocuk hastanesine düzenlenen hava saldırısında 11 sivil hayatın kaybetti". "Dün Bağdat'tan 50 kilometre uzakta, işgal güçleri ve Cumhuriyet Muhafızları arasında büyük ve sert bir çatışma çıktı". "Bağdat'ın içinde bulunan Cumhuriyet Muhafızları işgal güçlerinin Bağdat'a doğru ilerlemelerini engellemek için Bağdat'ın güneyine hareket ettiler". "Irak enformasyon Bankanı işgal güçlerinin Dicle nehrini geçip Bağdat'ın içerisine ilerlemeleri haberini yalanladı. İşgal

---

51 El Ahram gazetesi, 29 Mart 2003.
52 El Ahram gazetesi, 2 Nisan 2003.

güçlerinin kullandığı propaganda sadece bir hayalet" şeklindeki başlıklarla verilmiştir.[53]

5 Nisan 2003 tarihli haberde ise "El Sahaf gazetecilere yaptığı konuşmada işgal güçlerinin dün Bağdat'a yaptıkları hava saldırısında 20 Iraklı sivil öldü, 90 kişi yaralandı ve işgal güçleri masum ve sivil insanları öldürmekle kalmayıp Camileri ve Kutsal mekânları bombaladı" haberi yer almaktadır. El Ahram gazetesi bu haberlere karşın Amerikan Başbakanı Bush'un açıklamasına da kısa yer vermiştir. Haberde, "Bush; Saddam'ı devirmek için onbinlerce kilometre aştık önümüzde yüz metre kaldı" şeklinde sunulmuştur.[54]

Savaş sırasında propaganda olarak birçok kez Bağdat'ın müttefik kuvvetlerce ele geçirildiği duyuruldu fakat her defasında Irak Enformasyon Bakanı El Sahaf, ABD güçlerinin Bağdat'a yaklaştıkları yönündeki bilgileri yalanladı. El Ahram gazetesi 7 Nisan 2003 tarihinde "Bağdat ele geçirildi" başlıklı haberi ABD'li yetkililerin resmi açıklamalarına dayanarak, ABD kuvvetlerinin Bağdat içlerinde ilerlediğini duyurmuştur.[55] El Ahram gazetesi ABD kuvvetlerinin Bağdat içlerinde ilerlediğini duyururken, Bağdat'taki bazı Batılı muhabirler, haberlerini geçerken, Bağdat sokaklarında ABD askeri görmediklerini özellikle belirttiler. Daha sonra ABD Savunma Bakanı Paul Wolfowitz de Fox News televizyonuna, Irak hükümetinin "hâlâ" Bağdat'ın büyük bir kısmını kontrol ettiğin söyledi.[56] Böylece el Ahram gazetesi ABD'nin propaganda malzemesi olarak kullandığı yalan haberleri Arap kamuoyuna sunmuştur.

8 Nisan 2003 tarihinde, Irak'ta çarpışmalar ve hava akınları tüm hızıyla devam ederken, el Ahram gazetesi de bölgedeki gelişmeleri haberlerine yansıtmayı sürdürmüştür. "Bağdat'ta gazetecilerin kaldığı otele roketli saldırı" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir:"Irak'ın başkenti Bağdat'ta ağırlıklı olarak gazetecilerin kaldığı Filistin Oteli'nin 15 katına yapılan roketli saldırıda 4 Reuters çalışanı ve

---

53 El Ahram gazetesi, 3 Nisan 2003
54 El Ahram gazetesi, 5 Nisan 2003.
55 El Ahram gazetesi,7 Nisan 2003.
56 http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2003/nisan/05/dunya.html.

İspanyol bir kameraman ağır yaralandı. Hastaneye kaldırılan yaralılardan ikisi hayatını kaybetti. Saldırıya tanık olan bir Fransız kameraman, ateşin bir Amerikan tankından açıldığını söyledi". Gazete buna karşın verdiği haber ise "BBC'ye göre Pentagon, oteldeki keskin nişancılara tank ateşi açtıklarını" bildirmiştir.[57]

9 Nisan 2003 tarihli haber ise "Avrupa sesiz" adlı başlığı manşet olarak gazetede yer almaktadır. Haberde, Fransa ve Rusya savaşın başlamasından sonra gelişmelerden uzak durduğunu belirtmiştir.[58]

Bağdat 10 Nisan 2003 tarihinde ABD tarafından işgal edildi. Bağdat'ın işgali el Ahram gazetesinde şöyle yer aldı: "Müttefik kuvvetleri başkent Bağdat'ı işgal ettiler ve savaşın devam ettiğini açıkladılar. Irak'ta büyük çapta hırsızlık ve yağmalama olayları başladı ve halk Saddam'ın heykelini yıktı". Diğer bir haber ise "Bir devir bitti" başlığıyla ilk sayfadan verilmiştir. Haber "Irak'ta tam 24 yıldır hâkimiyetini sürdüren Saddam Hüseyin rejimi artık resmen tarihin sayfalarına gömüldü, Amerika ve İngiltere önderliğindeki koalisyon güçleri, 21 gün önce Saddam Hüseyin rejimine karşı başlattıkları Irak'ın özgürlüğü operasyonunda kesin zafer elde etti" şeklinde sunulmuştur.[59]

Bağdat'ın tahmin edilmeyen ölçüde kolay düşmesi, koalisyon güçlerini güneyde zorlayan Irak kuvvetlerinin Bağdat'ı aynı şiddetle savunmamış olması, Arap dünyasını şaşırttığı gibi el Ahram gazetesinin yöneticilerini de şaşırttı. Gazete Irak ordusunun Bağdat'ta beklendiği gibi direniş gösterememesinin nedeni olarak, Saddam'ın kendisini kurtarmak için ülkeyi sattığını savunmaktadır. Bu haber ile Saddam hedef gösterilmektedir. Ayrıca haberler öznel yorumlarla kaleme alınmaktadır.

3.3. SAVAŞ SONRASI DÖNEMİ HABERLERİ

Gazetenin 11 Nisan 2003 tarihinde birinci sayfada manşet olarak verdiği haberin başlığı; "Amerika, Necef'te ağır kayıplar veriyor". Gazete haberde Irak'taki

---

57 El Ahram gazetesi, 8 Nisan 2003.
58 El Ahram gazetesi, 9 Nisan 2003.
59 El Ahram gazetesi, 10Nisan 2003.

direnişin sürdüğü ve derinişin dünyadan saklandığın vurgulamıştır. Haberin devamında Amerikan askerlerinin Necef'e saldırı düzenledikleri, ama ağır kayıplar verdikten sonra geri çekilmek zorunda kaldıkları ve Amerika güçleri bunu inkâr ettiğini bildirilmektedir. Amerikan ve İngiliz askerlerinin, Basra'nın güneyindeki Ebul Hasib'de ağır kayıplar verdiği ve cesetlerin halen çatışma alanında olduğunu belirtmektedir. Irak televizyonunda konuşan bir askeri sözcünün, Fedaiyin ve Baas partisi milislerinin, müttefik kuvvetlerini geri çekilmeye zorladığını ve Fedaiyin milislerinin Necef'te, 7 tank ve bazı araçları imha ettiği ve askerleri öldürdüğüne dair demecine de yer verilmiştir.

Aynı tarihte yine birinci sayfada verilen diğer bir haber "Bir günde 56 sivil öldürüldü" olarak manşette verilmiştir. Irak Enformasyon Bakanı Muhammed Said Elssahaf'ın demecine yer verilen haberde, işgal güçlerinin son 24 saat içinde 56 sivili öldürdüğü, ölümlerin 24'ünün Bağdat'ta olduğu bildirilmiştir. Iraklı Bakan, yaralı sayısının da 250'yi aştığını, ölenler arasında, biri bebek 9 çocuğun yer aldığını kaydetmiştir.[60]Gazete 11 Nisan'dan itibaren bir nevi taraf değiştirmiş ve Iraklı yetkilerin açıklamalarına fazla yer verip Amerikan kayıplarını abartarak Irak'ı desteklemiştir. Gazetenin bu tarihteki iki haberinde de Irak yüceltilmiş ve mağdur olarak gösterilmiştir.

12 Nisan 2003 tarihli orta sayfada yer verdiği "Irak'ta Baas partisin sonu" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Baas (Arapçada doğuş demektir) partisi değil batış partisiydi" çünkü uzun zaman Irak halkının üzerinde oyun oynayarak zaman geçirdi. Zengin ve kültürlü Arap ülkelerinden bir olan Irak'ı, Baas partisi bir savaştan çıkarıp başka savaşa soktu. Müslüman komşusu olan İran ile 8 yıl boyunca savaştı, Sonra 1990 yılında kendi milletinden olan Kuveyt'i işgal etti. Amerikalılar 1980 yılarında Saddam'ı başa getirip şimdi de hiç kimseden çekinmeden Bağdat'a girdiler ve Saddam'ı indirdiler".

Aynı sayıda "Gül, Irak'ın başına gelecekleri Saddam'a ayrıntılı bir şekilde açıkladım" başlıklı haberde, Türkiye Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, Ocak ayında

---

[60] El Ahram gazetesi, 12Nisan 2003.

Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen aracılığıyla, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'e gönderdiği gizli mesajına yer vermiştir. Haberde, "Bugün olanların hepsini ayrıntılarıyla kendisine açıklayarak uyarmıştım, Washington'un kendisine karşı askeri harekât düzenlemede ciddi olduğunu ve denetçilere gerekli kolaylıkları sağlaması gerektiğini söylemiştim. Gül ayrıca, Ankara'nın, Afganistan'da olduğu gibi Irak'ta konuşlandırılacak bir barış gücünün içinde yer almaya hazır olduğunu da açıkladı" ifadeler yer almıştır. [61]

Gazete 13 Nisan 2003 tarihinde birinci sayfadaki manşetinde, fotoğraf ile destekleyerek verdiği haber "Bağdat'ta hastane yağmalandı" olmuştur. Gazete haberi, "Bağdat'ta hastanelere kadar her yer yağmalanıyor. Irak'ta savaşı durdurmak için ülkeye giden canlı kalkanlar ise ortada kaldı. ABD uçakları bugün de Bağdat'ta ve Kuzey Irak'ta bazı mevzileri vurmaya devam ediyor. Bu arada Irak lideri Saddam Hüseyin ve oğlu Kusay'ın kaçtığı öne sürülen başkent Bağdat'ta ABD'li birlikler ve yerli halk arasında yer yer çatışmalar çıktığı bildiriliyor. Kuzey'de ise Kürt milislerle birlikte hareket eden ABD'li birlikler ilerleyişlerini sürdürüyor" şeklinde sunmuştur.[62]

14 Nisan 2003 tarihli "Koalisyon suçluyor, Şam reddediyor, Suriye'de kimyasal silah yok, Saddam'a destek yok" gazetenin birici sayfasının başlığıdır. Haberde şu ifadelere yer vermiştir: " İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw Suriye'nin son aylarda Saddam Hüseyin'in devrilen yönetimiyle işbirliği yaptığı öne sürüdü. Buna karşın, Suriye tüm iddiaları reddetti. Körfez ülkeleri gezisinin ikinci durağı Kuveyt'te basın toplantısı düzenleyen Bakan Straw, son aylarda Saddam rejimiyle Suriye hükümeti arasında işbirliği olduğu konusunda çok kanıt var. Saddam rejiminin gittiği gerçeğinin farkında olmak Suriye için çok önemlidir".[63] Gazete ülkesinin Suriye ile olan gerilimine uygun bir tavır sergileyerek bu habere birinci sayfada yer vermiş fakat iki taraf açısından da haberde denge gözeterek iki tarafın söylemini de belirtmiştir.

---

[61] El Ahram gazetesi, 12Nisan 2003.
[62] El Ahram gazetesi, 13 Nisan 2003.
[63] El Ahram gazetesi, 14 Nisan 2003.

Gazete ABD ile Suriye arasındaki gerilimine benzer bir yaklaşımla 15 Nisan 2003 tarihli haberde " Suriye ikinci hedef" şeklinde bir haber vermiştir.[64] Gazete bu sayısında Irak ile ilgili hiçbir haber yarımlamamıştır.

El Ahram gazetesi 18 Nisan 2003 tarihli haberinde Mısır Devlet Başkanı ile Ürdün Devlet Başkanının yaptıkları açıklamaya yer vermiştir. Açıklamada, işgal güçlerinin Irak'tan bir an önce çekilmeleri ve halk tarafından seçilmiş bir hükümete yönetimin teslim edilmesi gerektiğine yer verilmiştir. Mısır ve Ürdün Devlet Başkanları; "Bush savaştan önce verdiği sözde durmalı. Iraklıları çektikleri eziyetten kurtarmalı." demiştir. Ayrıca "Arap ülkeleri, Irak halkına yardım çağrısında bulundu" haberi de birinci sayfadan verilmiştir. Gazete "ABD güçleri bir an önce bölgeden çekilmeli ve başka bir Arap ülkesini suçlamamalı" haberini yayımlamıştır. Böylece gazete ABD'nin müdahaleyi Irak'a değil kendi rejimlerine karşı yaptığını düşünmeye başladığını göstermektedir. Gazeteye göre asıl hedef Saddam Hüseyin rejiminden çok Arap dünyasının üstünde yaşadığı coğrafyadır.[65]

El Ahram gazetesi 19 Nisan 2003 sayısında " Kerkük'te etnik çatışmalar su yüzüne çıkıyor" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: " Kürtler tarafından ele geçirilip yağma ve talanlarla yaşayan Kerkük kentinde Amerikan askerleri durumu kontrol altına aldı. Kürtler de kalabalık bir şekilde çekilmeye başladı, önde gelen toplulukları temsil eden geçici sivil bir komite kuruldu. Türk Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, Türk ordusunun Kuzey Irak'a girmesine şimdilik ihtiyaç yok dedi" haber birinci sayfada başyazı olarak yer almıştır.[66]

El Ahram gazetesinde "saldırı" kavramı kullanılmamıştır. Araştırma kapsamındaki süreçte "Irak harekâtı", "Irak savaşı" ve "Irak operasyonu" gibi sözcükler özenle seçilerek Amerika'nın aleyhine olabilecek tanımlardan sakınılmıştır. Fakat gazete 29 Mart 2003 tarihinden itibaren "müttefik kuvvetler" cümlesi "işgal güçleri" olarak değiştirilmiştir.

---

64 El Ahram gazetesi, 15 Nisan 2003.
65 El Ahram gazetesi, 18 Nisan 2003.
66 El Ahram gazetesi, 19 Nisan 2003.

II. BÖLÜM

1. EL MÜSTAKBEL GAZETESİNİN TARİHSEL GELİŞMELERİNE BAKIŞ VE GAZETENİN GENEL ÖZELLİKLERİ

El Müstakbel gazetesi özel gazetedir. Gazete Lübnan'ın önemli gazetelerinden biridir, okuyucu sayısı yüksek halkın tümüne ulaşabilen ve Arap kamuoyunun büyük kısmına hitap edebilmektedir. İnternet üzerinden dünyadaki Arap okuyucuların ulaşabildiği bir gazetedir. El Müstakbel gazetesi eski Lübnan Başbakanı Hariri tarafından 12 Haziran 1999 yılında Beyrut'a yayınlanmaya başladı. Eski başbakan Refik Hariri Beyrut'ta bir bombalı saldırı sonucunda öldürüldükten sonra el Müstakbel gazetesinin yönetimi oğlu Saad Hariri tarafından sürdürmektedir. [1]Hükümetin görüşünü yansıtan el Müstakbel gazetesi gündelik olarak yayınlanmaktadır.

Lübnan'daki medya gelişmelerinin incelenmesi, El Müstakbel gazetesinin bakış açısını ve ideolojisinin anlaşılması açısından önemlidir. 400 yıldan uzun süre Osmanlı İmparatorluğu'nun parçası olan Lübnan, Birinci Dünya Savaşı sonrası Fransa'nın manda yönetimi altına girdi. Lübnan, İkinci Dünya Savaşı sırasında 1943'te bağımsızlığını ilan etti. Küçük ve dağlık bir ülke olan Lübnan'ın nüfusu çeşitli Hıristiyan gruplar, Sünni Müslümanlar, Şii Müslümanlar, Dürziler ve başka farklı gruplardan oluşmaktadır.[2] Lübnan nüfusunun % 83'ünü Araplar oluşturmaktadır. Lübnan Araplarının % 63'ü Müslüman, % 8'i Dürzi, kalanı ise Maruni Hıristiyan'dır. % 5 oranında Ermeni ve % 1 oranında da Kürt vardır ki, Kürtlerin tamamı Müslüman'dır.[3] Ülke bu özelliğiyle Orta Doğu'nun baskı altındaki azınlık grupları için hep zor zamanlarında yaşayabilecekleri bir sığınak işlevi görmüştür.

---

1 Abdullah Ömer, a.g.e., s. 42.
2 http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2008/05/080528_lebanonprofile.shtm.
3 http://www.vahdet.com.tr/isdunya/dosya4/1083.html.

Lübnan’da nüfus çeşitliliğinin yönetimin üst kademelerine de yansıması, anayasal düzeyde güvence altına alınmıştır. Lübnan Anayasası gereği ülkenin Cumhurbaşkanı Maruni Hıristiyan, başbakanı Sünni Müslüman, meclis başkanı da şii Müslüman olmak zorunda. Ancak bu düzenleme ülkeye her zaman barış getirmemiştir.

Lübnan 1975-1990 arasında çok kanlı bir iç savaşa sahne oldu. 150 bin kişinin öldüğü sanılan çatışmalar sırasında bölgesel güçler özellikle de İsrail, Suriye ve Filistin kurtuluş örgütü ülkeyi aralarındaki mücadeleler için bir savaş alanı olarak kullanılmaktadır.

Lübnan, gelişmiş ve ülkedeki çoğulculuğu da yansıtan, canlı ve zengin bir medyaya sahiptir. Lübnan aynı zamanda özel radyo ve televizyonların yayınlarına izin veren ilk Arap ülkesidir. Ancak hükümetin yayın kuruluşlarını kimlerin işleteceği ve bu kuruluşların haber bültenleri olup olmayacağına karar verme yetkisi bulunmaktadır.

Merkezi Paris’te bulunan Sınır Tanımayan Muhabirler Örgütü Lübnan’da medyanın başka herhangi bir Arap ülkesine kıyasla çok daha özgür olduğunu belirtmiştir. Sınır Tanımayan Muhabirler Örgütü bununla birlikte Lübnan’da medyanın “siyasi ve adli entrikalarla” karşıya kaldığını da vurgulamaktadır.

Lübnan’da halen yayın yapan kuruluşların önemli bir bölümü, iç savaş sonrası çeşitli Müslüman ve Hıristiyan gruplarca kurulmuştur. Ülkenin devlet televizyonu Tele-Liban, yerli yapımlara ağırlık vermektedir. Lübnan’da en çok tartışma yaratan yayın kuruluşu ise Hizbullah’ın desteklediği el Manar televizyonudur. Fransa’da bir mahkeme 2004 yılında Yahudi düşmanlığını körüklediği suçlamasıyla, bu kanalın uydu üzerinden izlenmesini yasaklamıştır. El Manar, İsrail’in 2006 yılı Temmuz ayında Hizbullah’a yönelik bazı saldırılarında hedef alınmıştır. İç savaş sırasında Lübnan’da radyo yayınlarını düzenleyen herhangi bir yasa yoktu, ülkede 100’den fazla radyo yayın yapıyordu. Lübnan hükümeti 1996’da çıkardığı bir yasayla lisans

verdiği radyoların sayısını sınırlandırdı. Lübnan'da, ülkedeki farklı siyasi görüşleri yansıtan onlarca gazete ve yüzlerce dergi bulunmaktadır.[4]

Lübnan'da medya tarihinin ilk yıllarında büyük bir özgürlük ortamı vardır. Bugün Lübnan'ın o günlerini değerlendiren uzmanlar o yıllarda medya mensupları açısından ve onları özgür çalışabilmeleri açısından Ortadoğu'nun mücevheri değerinde olduğu söylüyorlar. Ancak iç savaş çöküntüsü altında Lübnan'ın bu manzarası birçok açıdan değişti ve gerildi, tabi medya kurumları da bunu dışında kalamadı. Lübnan medyasının tarihine dikkatli bir bakış attığımızda Lübnan'ın yapısının ve şartlarının diğer hangi bir kurumdan çok daha fazla ve etkili olarak iç savaş şartları tarafından şekillendirildiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Lübnan'da oluşan bu değişikliklerin gerçek bir çözümlemesi bugün kadar yapılamamıştır.[5] Lübnan'ın ilk Arap siyasi gazetesi olan "Hadikatü'l-Ahbar" Halil Huri tarafından 1858de yayınlanmıştır. 20.yüzyıl boyunca Lübnan'da korkunç olayların yaşanması ve gazetecilerin ülkeyi terk etmesine rağmen gazetecilik fazla etkilenmedi.[6]

Göründüğü gibi Lübnan'da yayıncılık alanında devletin resmi kontrolü bulunmaktadır ve basının devlet ile yakın ilişkisi vardır. El Müstakbel gazetesi böyle bir ülkede yayınlanmaktadır. Dolaysıyla gazetede verilen haberler, hükümetlerin bakış acısıyla yansıtılmaktadır. El müstakbel gazetesi, II. Irak savaşında ve belirlenen zaman içerisinde savaş haberlerine çok sayıda yer vermiştir ve savaş fotoğrafları kullanmıştır. El Müstakbel gazetesi dış merkezlere gönderdiği muhabirlerden aldığı haberlerin yanı sıra çok sayıda yabancı kaynaklardan da haber kullanmıştır.

Lübnan Arap dünyasının Batı'ya açık ülkesi olup ve Lübnan nüfusunun bir bölümü de Hıristiyan Araplardan oluşmasına rağmen ABD'nin Irak'a açtığı savaşa karşı bir tutum sergilemiştir ve ABD yönetimine ne lojistik ne de istihbarat yardımında bulunmamıştır.

---

4 http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2008/05/080528_lebanonprofile.shtm .

5 Yunus Sağlam, "Ortadoğu'da elektronik medya, İran, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Türkiye", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1996, s.196.

6 Abdullah Ömer , a.g.e., 12.

2. EL MÜSTAKBEL GAZETESİNİN HABER İÇERİKLERİ

İktidardaki Müstakbel Partisi'nin yayın organı olan el Müstakbel gazetesi ülkenin önde gelen önemli gazetelerinden biridir. Gazete eski Lübnan Başbakanı Hariri tarafından 12 Haziran 1999 yılında Beyrut'a yanlanmaya başladı. Hariri öldürüldükten sonra gazetenin yönetimi oğlu tarafından devam ettirilmiştir. El Müstakbel gazetesinin 1 Mart 2003-19 Nisan 2003 tarihleri arasındaki, II. Irak savaşıyla ilgili haberleri internet üzerinden tarama yapılarak seçilmiştir.

2.1. SAVAŞ ÖNCESİ DÖNEMİ HABERLERİ

El Müstakbel gazetesi 1 Mart 2003 tarihli, ilk sayfada verdiği "1948-1991'deki savaşlardan sonra en büyük hava saldırısı" başlıklı haberde Amerika'nın askeri hazırlıklarını, "Vietnam savaşından bu yana bu ülkenin en büyük askeri harekât hazırlığı" çerçeveleri ile sunmuştur. Ayrıca Amerikan Hava Kuvvetleri'nin, "1948-1949'deki Berlin ve 1990-1991'deki Körfez savaşlarından sonra tarihin en büyük hava saldırısı" için hazırlık yaptığı belirtilmektedir. Bu benzetmelerde, Irak savaşının en az Vietnam'daki savaş gibi uzun ve çetin süreceğini ve hava saldırılarının çok geniş çaplı olacağı vurgulanmaktadır. Lübnan yönetimi II. Irak savaşına karşı resmi konuşmalarında net ve açık bir tavrı sergilemesinden dolayı el Müstakbel gazetesinin savaşa yaklaşımından etkilemiştir.ABD basınında öne çıkarılan nokta, II. Irak savaşının 1991 Körfez savaşı gibi çok kısa süreceğine dair olurken, el Müstakbel gazetesindeki haberde bunun karşıtı bir bakış açısı ile sunulmuştur.[7]

Gazetede 2 Mart 2003 tarihinde yayımlanan "Amerikan 1980'li yıllarda Irak'ı fazlasıyla silahlandırmıştır" haberine değinilmiştir. Gazete haberi Rumsfeld'in Saddam Hüseyin ile selamlaşırken çekilen bir fotoğrafla sunmuştur. Haber "1983'te dönemin ABD Başkanı Reagan adına Saddam'ı ziyaret eden Rumsfeld, görüşmede Amerika'nın enerji ve savunma şirketlerinden Carlyle Group adına Irakla 5 yıllık bir silah anlaşması yapmıştır" şeklinde vermiştir. Gazete haberde Amerika'nın Irak

[7] El Müstakbel gazetesi, 1 Mart 2003

politikası sıklıkla eleştirilirken, Lübnan'ın resmi politikaları, "Irak'ta kitle imha silahları bulunmadığı" ve "yakın geçmişte Amerika'nın, Irak'ı silahlandırdığı" açıklanmış, 1983 yılında Amerika'nın Saddam ile askeri bir anlaşma yaptığı ve Irak'ın İran ile savaşında açıkça Irak'ı desteklediği belirlenmektedir. Amerika'nın, Irak'ta kimyasal ve biyolojik silah sağladığının ve silahların kullanımına izin verdiğinin altı çizilmektedir.[8]

El Müstakbel gazetesi 4 Mart 2003 tarihinde " Irak kitle imha silahlarına sahip değil" başlıklı haberde Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olmadığını ve BM silah denetçilerine daha fazla zaman verilmesi gerektiğine" dikkat çekmiştir. Gazete bu haberde Irak'ın BM silah denetçileri ile işbirliği yaptığını savunarak savaşa karşı bir kamuoyu yaratma peşindedir. Gazete, "Kuzey cephesi açılmayacak mı?" başlıklı başka bir haberde, Türk Parlamentosu'nun tezkereyi reddetmesi ile ABD'nin Irak savaşı hazırlıklarına darbe vurduğunu belirtmiştir. Washington'un şimdiye kadar resmi bir açıklama yapmadığının vurgulandığı haberde, "Olumlu bir karar çıkması durumunda, 15 milyarlık yardımın yanı sıra, Türk birlikleri de Kuzey Irak'a girerek, ortaya çıkacak bir Kürt devletini yuvasında boğma şansını yakalayacaktı" ifadelerine yer vermiştir.

Başka bir haberde ise "Amerika askeri evine dön", "Amerika'nın askerleri olmayacağız" şeklinde, Türkiye vatandaşların sloganları manşet olarak vermiştir. Gazete TBMM'de tezkerenin reddedilmesi haberi "Türk Meclisi rüşveti reddet" şeklinde sunmuştur. Savaşa karşı grupların yaptığı gösterilere de yer verilmiştir ve yukarıda sloganlarla çerçevelenen haberde, oylama neticesinin gösteriler tarafından büyük safer olarak kabul edildiğinin altı çizilmiştir.[9]

El Müstakbel gazetesinin 5 Mart 2003 tarihinde, "Dünya hayır diyor" başlıklı haberin manşetten vermiştir. Gazete dolaylı olarak barış yanlısı politikasını yani savaşın karşısındaki taraflığını gösterirken Arap kamuoyunu da bu yönde etkilemeye çalışmıştır. Aynı sayıda yayımlanan "Türkiye yerine Ürdün" başlıklı diğer bir

---

[8] El Müstakbel gazetesi, 2Mart 2003.
[9] El Müstakbel gazetesi,4 Mart 2003.

haberde ise; Avrupa'daki bazı siyasi çevrelerin, BM Güvenlik Konseyi'nin kararı olmadan ABD yönetimi Irak'a harekât başlatmaya karar verdiği takdirde, Türkiye yerine Ürdün'ün, Amerikan askerleri için üs olarak kullanılabileceğini öne sürdüklerini bildirmiştir.

Başka bir haberde Irak savaşı sırasında İsrail-Lübnan sınırında yaşanacak olası problemler için güvenlik önlemlerinin alındığını, İsrail askerleri ve Hizbullah savaşçılarını sınır boyunca mevzilendiğini, ancak çatışma ortamı doğmasının pek beklenmediğini bildirmiştir. [10]

El Müstakbel gazetesinin 6 Mart 2003 tarihli haberinde, Lübnan Enformasyon Bakanı Gazi Aridi'nin, Lübnan Kürtleri ile yaptığı görüşmede "Irak krizi karşısında Arapları tek vücut olmaya davet etti" sözlerini ilk sayfadan vermiştir. Ayrıca Amerikan-İsrail ittifakı çerçevesinde somutlaşan ve bölgeyi nefes alamaz hale getiren tehlikeyi vurguladığı konuşmasında, "Kürtler de gerçekçi olmalı ve küçük çıkarlar peşinde koşmamalı" çağrısında bulunup "savaş kimseye acımayacak" ifadesinin altını çizmiştir.[11] Haberde, Enformasyon Bakanının "Arapları tek vücut olmaya davet eden" çağrısı ile de Araplar arasında kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır. Savaşın Amerika ve İsrail ittifakı olduğuna ve tüm bölgeyi tehdit eden bir durum olmasına da haberde vurgu yapılmıştır.

Gazetede yer alan diğer bir haberde de Lübnan Ortodoks Ermenileri liderin, Irak'a karşı savaşın kabul edilemez olduğu, her türlü ahlaki ve etik değerden yoksun olduğu, bütün uluslararası prensiplere aykırı olduğu ve barışçı çözümlerin hayata geçirilebilmesi için gerekli zamanın Irak'a tanınması gerektiği şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir. Savaşa kendi ülkesinin bakış açısıyla yer veren gazete Irak'ı destekler bir tavır sergilemiştir.

Gazete 7 Mart 2003 tarihli sayısında "Saddam'a baskı çağrısı" başlıklı haberde, Bush'un açıklamalarına yer vermiştir. Haberde şu ifadeler yer almıştır: "Bush, tüm dünyaya birlik olması ve Saddam Hüseyin'e silahsızlanması için baskı yapması

[10] El Müstakbel gazetesi, 5 Mart 2003.
[11] El Müstakbel gazetesi, 6 Mart 2003.

gerektiği çağrısında bulundu. Öte yandan ABD Dışişleri Bakanı Powell, Saddam Hüseyin'in ülkeyi terk etmeye karar vermesi halinde, kendisine sürgüne gidecek yer bulma konusunda yardımcı olabileceklerini söyledi. Powell, Saddam ve yakınlarını yargıdan muaf tutulması konusunun ise sadece ABD'nin vereceği bir karar olmadığını, bunun daha geniş bir çerçevede ele alınması gerektiğini belirtti".[12]

El Müstakbel gazetesi 8 Mart 2003 tarihli "BM, Irak'ta olası bir savaş perspektifi karşısında hala bölünmüş durumda" başlıklı haberde, Irak konusuna ilişkin olarak BM Güvenlik Konseyi toplantısını konu ederek, Konsey'deki durum özetlenmiş ve toplantının çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Çünkü hem savaş olasılığını belirleyeceği hem de uluslararası toplumun birlik içinde yaşamaya devam edip etmeyeceği konusunu ortaya koyacağını belirtmiştir.

"Kuveyt sınırındaki tel örgülerin kesilmesi işgal planını gösteriyor" başlığı altında yayımlanan diğer haberde, Kuveyt-Irak sınırındaki tel örgülerin tank geçebilecek şekilde kesildiği bildirilirken, Türkiye'den Amerikan askerlerinin konuşlandırılması için onay alınamamasının, Kuveyt'in savaştaki rolünü daha önemli kıldığını kaydetmektedir. Ayrıca haberde, Türkiye'nin, Irak sınırına tank, teçhizat ve diğer askeri araçlar göndererek sınırdaki birliklerini güçlendirdiği bildirilmiştir.[13]

Gazetede 10 Mart 2003 tarihinde yayımlanan haberde, "AKP Genel Başkanı Erdoğan'ın, Siirt'te yapılan ara seçimde milletvekili seçildiği, hemen Başbakanlık görevini üstlenmesinin beklendiği ve yeni hükümetin önünde Kıbrıs ve Irak başta olmak üzere, önemli dış politika konuları olacağı" yer almıştır.

Gazete başka bir haberde ve adının açıklanmasını istemeyen bir kaynağa göre, savaşı sadece Saddam'ın istifası ya da sürgüne gitmesinin engelleyebileceği, Rusya'nın sığınabileceği ülkelerin başında geldiği ve Irak liderinin devre dışı kalmasını Arafat'ın saf dışı edilmesinin izleyeceği ileri sürülmüştür. Son haftalarda Beyrut'a yasa dışı yollarla gelen Iraklı göçmenlerin sayısında bir hayli artış olduğu, doğabilecek her tür senaryo için yardım kuruluşları ve uluslararası göçmen

---

[12] El Müstakbel gazetesi, 7 Mart 2003.
[13] El Müstakbel gazetesi, 8 Mart 2003.

örgütlerinin gerekli önlemleri almaya başladığını belirtmiştir. Haberde ayrıca Irak savaşı ile eş zamanda İsrail-Hizbullah çatışmasının gündeme gelmesi ile bir başka göç akınının da Lübnan'ın güneyinden beklendiği vurgulanmıştır.[14] Gazete verdiği haberde, Saddam'dan sonra başka bir Arap liderinin de hedef olacağını belirttiği haberi ile de Amerika'nın planına dikkat çekmiştir.

Gazetede 11 Mart 2003 tarihinde birinci sayfada verilen haberde, Lübnan, Suriye, Bahreyn, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri temsilcilerinden oluşan bir Arap komitesinin Bağdat'ı ziyaret edeceği açıklanmış. Ayrıca Araplar safındaki bölünmeden dolayı, hala ziyaret tarihinin saptanamadığı da belirtilmiştir.[15] Gazete haberde, Araplar safındaki bölünmeden bahsederek, bu bölünmeye dikkat çekmiştir.

Gazetede 12 Mart 2003 tarihinde yayımlanan bir haberde, Arap Ulusal Konseyi genel sekreter yardımcısı Maan Bachhour, eski genel sekreter profesör Hayrettin Hasib, Rafet Nemr ve eski Bakan Issam Nouman'dan oluşan bir heyetin Türkiye Büyükelçiliğini ziyaret ettiğini belirlemiştir. Heyetin Türk Büyükelçisine 548 kişiden oluşan Arap Ulusal Konseyi adına bir mektup sunduğu, mektupta Irak'a yönelik savaşta Amerikan askerlerinin Türkiye topraklarında konuşlanmasına karşı oy kullanan Türk halkı ile milletvekillerine teşekkür edildiği kaydedilmiştir.[16]

16 Mart 2003 tarihinde birici sayfada yer alan haberde, Irak ve Filistin sorunu konusunda Arapların tavrı eleştirilmiş, girişimler başarısız bulunmuştur ve Türkiye'yi örnek göstermiştir. Bu fikre dayanarak gazete "Akla Türk modeli geliyor" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Türk devleti Arap dünyasından daha güçlü değil buna rağmen ABD'ye karşılıksız hiçbir şey sunmuyor ve her şeye de boyun eğmiyor hem de Amerika'ya karşı yükümlülüklerine rağmen ülke içindeki durumu da dikkate alıyor. Biz Araplara gelince, çıkarlarını korumak için hiçbir şey yapmıyoruz". Gazete genel olarak, çıkması muhtemel savaşta Arap dünyasının birleşememesine dikkat çekmiştir, bu konuda kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır.[17]

---

[14] El Müstakbel gazetesi, 8 Mart 2003.
[15] El Müstakbel gazetesi, 11 Mart 2003.
[16] El Müstakbel gazetesi, 12 Mart 2003.
[17] El Müstakbel gazetesi, 16 Mart 2003.

17 Mart 2003 tarihli haberde artık savaşın kaçınılmaz ve Kuveyt sınırındaki Amerikan askerlerinin savaşa hazırlıklı olduğu ön plana çıkarılmıştır. “En son uyarı”, “Eller tetikte”, “Bush, artık diplomasi bitti” manşetleri gazetede yer almıştır. Haberde ABD Başkanı George Bush’un konuşmasında, Amerikan silahlı kuvvetlerinin “başkomutanı” olarak Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin ve oğullarının 48 saat içinde ülkelerini terk etmelerini “kesin uyarı” olarak bildirdiğini ayrıntılı şekilde aktarılmıştır. Bush’un, “ Saddam Hüseyin ve oğullarının bunu reddetmesi durumunda askeri çatışmanın kaçınılmaz olacak” ifadesi sunulmuştur. Bu habere karşın olarak diğer bir haberde ise Arap Birliği örgütünün ve Saddam’ın sözlerine kısa yer vermiştir. Haberde Arap Birliği örgütünün, Başkan George W. Bush’un Saddam Hüseyin’e verdiği ültimatomu reddettiği ve birliğin Washington’u uluslararası yasalara aykırı harekât etmekle suçladığı belirtmiştir. Ayrıca haberde, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin’in “Amerika Irak’a saldırırsa her taşın altında, her ağacın ve duvarın arkasında şehit olmaya hazır savaşçılar bulacaktır. Saddam Hüseyin kitle imha silahı yok derken ne dediğini biliyor” ifadesi yer almıştır.[18]

Gazetenin 19 Mart 2003 tarihli sayısının ilk sayfasında “Gitmiyoruz” başlıklı haber yer almıştır. Haberin içeriğinde ABD’nin, Saddam ve ailesine Irak’tan çıkmaları için tanıdığı sürenin dolduğundan söz edilirken “Irak lideri Saddam Hüseyin ve oğulları, ABD Başkanı George W. Bush’un dün sabaha karşı ülkeyi terk etmeleri için verdiği 48 saatlik ültimatomu reddetti” ifadelerine yer verilmiştir. Gazete bu haberlerde artık diplomatik çözümler bitmiştir sözünü öne çıkarmakla birlikte savaşın kaçınılmaz şekilde yaklaştığını ifade etmiştir. Ayrıca Saddam’ın savaşı tercih ettiğini öne sürmüştür.[19]

El Müstakbel gazetesi savaş öncesi haberlerinde bölgede yaşayan halkların birleşmesi yönünden haberler göze çarparken, gazete daha çok kendi ülkesinin savaştan nasıl etkileneceğinin üzerinde durmaktadır. Ayrıca savaşın çıkması halinde, ortaya çıkacak göçmen sorunları üzerinde özellikle durulmaktadır.

---

[18] El Müstakbel gazetesi, 17 Mart 2003.
[19] El Müstakbel gazetesi, 19 Mart 2003.

2.2. SAVAŞ DÖNEMİ HABERLERİ

Gazete, savaşın başladığını 20 Mart 2003 tarihinde birinci sayfada, büyük puntoyla, "Savaş füze saldırıyla Saddam'a yapılan suikast girişimiyle başladı" manşetiyle vermiştir. Haberin devamında savaşın, ABD Başkanı Bush'un, Saddam'a Irak'ı terk etmesi için verdiği sürenin dolmasına bir buçuk saat kala başladığı belirtilmiştir. Savaşın, Saddam'ı hedef alan bir füze saldırısı ile başladığı, Bağdat'a ikinci füzenin ise sabah saat beşte düştüğü yazılmıştır. Ayrıca, Başkan Bush'un ilk füze saldırısından 15 dakika sonra Amerikalılara, savaşın başlamadığını ilan ettiği de haberde yer almıştır.[20]

Gazete diğer bir haberde de ise Amerikan operasyonu ile birlikte bölge için umutsuzluk ve kötümserliğe kapılmamanın mümkün olmadığı belirtilmiştir. Arap liderlerinin yeni Skykes-Picot'larla karşılaşmamak için harekete geçmeleri gerektiğini belirterek Vatikan ve Hıristiyan ülkelerin Irak konusunda benimsedikleri tavırdan sonra, operasyonunun Hıristiyan-Müslüman çatışması olarak algılanmaktan çıktığı tespitini yapmıştır. ABD'nin Irak harekâtı sonrasında Filistin sorununu çözmek için bölgede havuç-sopa politikası uygulayacağına değinilmiştir. Haberde Arap liderlere çağrıda bulunulmuştur ve Amerika'nın zorbalığına dikkat çekilmiştir.

Amerikan Gizli Servisi CIA ve İsrail İstihbarat Servisi MOSSAD, Bağdat'ta bombalamanın başlamasına az bir zaman kala Tarık Aziz ve Taha Yasin Ramazan'ın ortadan kaybolduğu haberleriyle psikolojik savaşı başlatırken Saddam Hüseyin'in intihar edebileceği olasılığını gündeme getirdi.[21] El Müstakbel gazetesi 21 Mart 2003 tarihinde Saddam'ın intihar edebileceği haberi Amerikan kaynaklarında alarak yayınlamıştır. Gazete, " Saddam intihar mı edecek" başlıklı haberde, " ilk saldırının başladığı gece Saddam Hüseyin'in patlayıcılar içeren özel yapım bir yelek giydi. Bu yüzden mevkisinde intihar edebilir" iddiasında bulunmuştur.[22]

---

[20] El Müstakbel gazetesi, 20 Mart 2003.
[21] http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2003/mart/22/g2.htm.
[22] El Müstakbel gazetesi, 21 Mart 2003.

Ayın sayıda ve ilk sayfada, "ABD, Birleşmiş Milletlerin ilkelerini ihlal etti" başlıklı haber yer almıştır. Haberde Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa'nın Irak'a karşı yapılan Amerikan-İngiliz saldırısını kınadığı yer almış. Ayrıca BM ilkeleri ve Güvenlik Konseyi kararlarının açık bir ihlali olduğunu belirtilmiştir.

22 Mart 2003 tarihinde, Amerikan askerlerinin Güney Irak'ta güçlü direnişle karışlaştıkları öne sürülmektedir. "Amerikan ve İngiliz askerleri dehşet içinde" başlıklı haber "Amerikan kuvvetlerinin güneyden karadan ilerlemesi gülcü bir direniş ile karışlandı. 6 Amerikan ve 8 İngiliz askeri öldürüldü" şeklinde sunmuştur.

Bu habere karşı ve Amerikan kaynaklarına dayanarak "ABD Başkanı çıkıp Irak'ın kurtuluşundan ve onu demokrasi yoluna koymaktan bahsetti. Ayrıca Amerikan güçleri yaklaşık 600 Iraklı askerin tutuklandığını ve Umm-Kasr'ın düşmesini açıkladı" haberi yer almıştır.[23] ABD ve İngiliz kuvvetlerinin, stratejik öneme sahip olan Umm el Kasr kentini ele geçirdiği öne sürüldü. CNN başta olmak üzere Amerikan kaynakları, Umm el Kasr'a "ABD bayrağı çekildiği" iddiasında bulundu. Iraklı yetkililer, bu iddiayı reddettiler. Irak Enformasyon Bakanı Essahaf, "Umm el Kasır düşmedi ve düşmeyecek. Umm Kasr Irak'ındır ve öyle kalacak" dedi.[24] Ancak el Müstakbel gazetesi Iraklı yetkililerin bu açıklamalarına yer vermemiştir.

Diğer bir haberde, Lübnan Cumhurbaşkanı Emil Lahoud'un Irak'ta yaşananları ABD'nin "saldırganlığı" şeklinde değerlendirdiği, Lübnan'ın Amerikan yönetimini tek kutuplu bir dünya mantığını dayatmakla suçladığı ve Irak'a saldırının BM şartının ihlali olduğu belirtilerek, Enformasyon Bakanı Gazi Aridi'nin, "İsrail, Irak savaşından çıkar sağlayacak tek bölge ülkesi ve ABD'nin dikkatini Lübnan'a çekmeye çalışıyor. İsrailliler, Güney Lübnan'da gözlem istasyonları kurdular dolayısıyla en kötüsünü bekliyoruz" şeklindeki açıklamaları nakledilmiştir.[25]

23 El Müstakbel gazetesi, 22 Mart 2003.
24 http://www.evrensel.net/03/03/22duya.html#1.
25 El Müstakbel gazetesi, 22 Mart 2003.

El Müstakbel gazetesi 23 Mart 2003 tarihli " Savaş İsrail için" başlıklı haberde "Bush yönetiminin uygulamaya koyduğu 'pearle-Feith' projesi, İsrail ve ABD çıkarlıları için Ortadoğu'yu yeniden sömürgeleştirme amacı taşımakta" iddiasında bulunmuştur. Bu net yargılar aynı zamanda gazetenin de durum tanımıdır. Gazete ABD'nin İsrail yanlısı politikalarını eleştirmektedir.[26]

"Basra'da korkunç katliam" el Müstakbel gazetesinin 24 Mart 2003 tarihli birinci sayfa manşetidir. Haberde, Bağdat'ın şiddetli bombardıman altında olduğu belirtilmiş, ölülerin fotoğraflarının savaşın gerçekliğini ortaya çıkardığını ve buna tepki olarak Avrupa'da ve ABD'de savaşa karşı gösterilerin başladığına haberde yer verilmiştir. Gazete, ayrıca ABD güçlerine karşı Iraklıların direnişinin de giderek şiddetlendiğini ve ABD askeri yetkililerinin de şaşırdığını belirtmiştir. Irak hükümeti yaptığı açıklamayla, 25 Amerikalı askerin öldürüldüğünü ve ellerine geçirildiğini ve Amerikalı askerleri televizyon kanallarında yayınladıklarını ilan etmektedir. Buna karşı Washington'ın, 12 asker kaybettiği açıklaması da haberde verilmiştir.

Başka bir haberde ise "savaş Amerika'nın aleyhine döndü" başlığı kullanılmıştır. ABD ve İngiliz askerleri savaşın dördüncü gününde, savaşın en kara günlerini yaşadıklarını, Irak televizyon kanalında yayınlanan ölü ve tutuklu asker fotoğraflarının Amerikalıların psikolojisini bozduğu belirtmiştir. Bush'un Irak'ın direnişinin güçlü ve şiddetli olduğunu itiraf ettiği haberde yer almış. Bush'un, "Bu savaş düşündüğümüzden uzun ve zor olacak" demeci haberde kullanılmıştır.

El Müstakbel gazetesinde Amerikan askerlerinin Türkiye'den ayrılması da, bölgede yaşayan halkın bakış açısıyla sunulmuştur. Haber "Amerikalar bagajlarını topladılar" manşeti ile verilmiş olup büyük sevinç gösterilerine sahne olan ayrılık büyük manşet olarak sunulmuştur. Haber, "Bölgedeki Türk askerleri bile sevinçlerini gizleyemiyor" cümleleri ile verilmiştir. [27]

El Müstakbel gazetesi 24 Mart 2003 tarihinde, Irak savaşı ile ilgili ayrıntılı bilgi vermeyi sürdürmüştür. Gazetede savaşla ilgili gelişmeler geniş şekilde

[26] El Müstakbel gazetesi,23 Mart 2003
[27] El Müstakbel gazetesi,24 Mart 2003.

yansıtmıştır. Bağdat'ta ve Musul'a yönelik yoğun bombardımana yer verilen bir haberde, dünyanın çeşitli bölgelerinde gerçekleştirilen savaş karşıtı gösteriler de ayrıntılı şekilde yer almıştır. Haberde, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in halka sesleniş konuşmasına da yer verilmiştir. Bazı gazetelerde yer alan "Türkiye'nin Kuzey Irak'a asker sevk ettiği" ne yönelik haberde, "Ankara ile Washington arasında tansiyonun yükseldiği" ifade edilmiştir. Gazete bu konuda , "Washington'a meydan okuyan Türkiye, Irak'ın kuzeyine seçkin askerlerini göndereceğini duyuruyor" başlığını kullanmıştır. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği'nin (HCR), Türk-Irak sınırında olası mülteci akınına göğüs germek amacıyla hazırlıklarını hızlandırdığı haberde yer almıştır. Haberde ayrıca, "İki Tomahawk füzesinin hedefe isabet etmeyerek Türkiye'de yerleşim olmayan bir bölgeye düştüğü" de aktarılmıştır.[28]

25 Mart 2003 tarihli haberde, savaş aleyhtarı gösteriler yer verilmiştir. Haberde, Mısır'da Kuveyt ve ABD Büyükelçiliği önünde eylem yapan ve dikenli telleri aşmak suretiyle içeri girmek isteyen göstericileri polisin basınçlı su sıkarak dağıttığı yer almıştır. Haberde ayrıca Sayda şehrinde, savaş karşıtı yaklaşık 300 kişi tarafından oturma eylemi yapıldığı ve Güney Lübnan'daki Ein el Hilweh ve Baas Filistin kamplarında yapılan gösterilerde Fransa ve Almanya bayraklarının da taşındığına yer verilmiştir.[29]

Gazete 26 Mart 2002 tarihli sayısında, "Arap ülkeleri BM'yi Irak'taki savaş için toplanmaya çağırdı. Arap ülkeleri, Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'ne Irak'taki savaş ile ilgili olarak toplanma talebinde bulunacaklar. BM'deki Arap grubunun dönem başkanı olan Irak Büyükelçisi Muhammed Elduri'nin konseye toplantı talebi için başvuracağı bildirildi" haberine yer vermiştir.

Aynı sayıda Batı kaynaklarına dayana bir haber "Basra'da ayaklanma" başlıklı haberde yer vermiştir. Haber "İngiliz birlikleri tarafından askeri hedef ilan edilen Irak'ın ikinci büyük kenti Basra'da, Saddam karşıtı bir halk ayaklanmasının başladığı belirtiler" diye yer almıştır.[30] Savaş süresince Irak, bir yandan işgal güçleri tarafından

---

[28] El Müstakbel gazetesi,24 Mart 2003.
[29] El Müstakbel gazetesi, 25 Mart 2003.
[30] El Müstakbel gazetesi, 26 Mart 2003

bombalanırken, bir yandan da halkın Irak yönetimine karşı ayakladığı ve işgalcileri desteklediği propagandası yapıldı. “Basra’da Saddam Hüseyin karşıtı bir halk ayaklanması başladığı iddia edilirken, Irak yönetimi bu haberleri yalanladı. BBC ve SKY Televizyonu gibi İngiliz kaynaklarının verdiği ayaklanma haberlerine ilişkin olarak Katar’daki koalisyon güçleri merkez komutanlığından konuşan bir İngiliz yetkili, isyana ilişkin bilgisi bulunmadığını söyledi. Irak Enformasyon Bakanı Muhammed Said Elssahaf ise, “Irak halkının moralini bozma amacını taşıyan bu yalanlar, Amerikan yönetimi ile İngiliz hükümeti tarafından söylenmektedir” dedi.[31] Fakat el Müstakbel gazetesi Basra’da Saddam Hüseyin karşıtı bir halk ayaklanmasının Batılı kaynaklardan aktararak başladığını yazmıştır ve Irak yönetiminin bu haberleri yalanladığına ilişkin açıklamalarına yer vermemiştir.

El Müstakbel gazetesinin 27 Mart 2003 tarihli ilk sayfasında, “Bush ve Blair, ne kadar sürerse sürsün, Saddam’ı devireceğiz” başlıklı haberde şu ifadelere yer verilmiştir: “Irak’ta savaşı değerlendirmek üzere ABD Başkanı Bush’un Camp David’deki karargâhında bir araya gelen Başkan Bush ve İngiliz Başbakan Tony Blair, Irak’ta Saddam yönetiminin ne pahasına olursa olsun, ne kadar sürerse sürsün devrileceğini söylediler. “Dünyayı daha barışçıl bir yer haline getirmek için hep beraber çalışıyoruz” diye konuşan Başkan Bush, Irak’ı da bu kapsamda özgürleştirmeye çalıştıklarını söyledi”.[32]

Gazete 28 Mart 2003 tarihli haberde, “Hedef yine siviller oldu.” manşetini kullanmıştır. Haberin devamında Pazaryeri katliamından sonra işgal güçlerinin dün yine sivilleri hedef aldığına yer verilmiş, 24 saat içinde 36 sivilin misket bombası yüzünden hayatını kaybettiği ve Nasıriye’de bir hastane, Necef’te ise bir tıp merkezinin bombaladığı iddia edilmiştir. Haber söyleminde işgal güçleri, kesin bir dille suçlanmış, hastanelerin işgal güçlerince bilinçli olarak bombalandığı iddia edilmiştir.

31 http://www.milliyet.com.tr/2003/03/26/indexmil.html.
32 El Müstakbel gazetesi, 27 Mart 2003

Aynı sayıda, "Blair cesetleri görünce yıkıldı" başlıklı diğer bir haber birinci sayfada yer almıştır. Gazete haberi, "İngiltere Başbakanı Tony Blair'in sözcüsü, "Ölü iki İngiliz askerinin görüntüleri Blair'i çok derinden etkiledi" dedi. İngiltere Savunma Bakanlığı da, ceset görüntüleri yayımlanan kişilerin, pazar günü Irak'ın güneyinde kaybolan İngiliz askerleri olabileceğini açıkladı" şeklinde sunmuştur. Buna karşın Batlı kaynaklara dayanarak verdiği haberde, el Zübeyir'de İngiliz askerlerin vurularak idam edildiğini yazmıştır.[33] Ancak öldürülen Luke Allsopp'un ailesi, yetkililerin oğullarının çatışmada öldüğünü söylediğini belirtmiştir. El Cezire kanalı da yayımladığı görüntülerdeki İngiliz askerlerin El Zübeyir'de çatışırken öldüğünü duyurmuştu.[34] Böylece el Müstakbel gazetesi Batılı ülkelerin propagandasını desteklemiştir ve Arap kamuoyunun yanlış bilgilenmesine neden olmuştur.

Gazetenin 29 Mart 2002 tarihli sayısında, "ABD Suriye'yi uyardı" başlıklı haberi" ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Suriye'yi "Irak yönetimine verdiği destek vermekten vazgeçmeye" çağırdı. Powell, İsrail-ABD Kamu İlişkileri Komitesi'nin siyasi konferansında Amerikalı Yahudilere hitaben yaptığı konuşmada, İsrailli ve Filistinli yöneticilerden, barış yolunda yapıcı adımlar atmalarını istedi" şeklinde sunmuştur.[35]

31 Mart 2003 tarihinde, gazete İsrail'in Irak savaşının çıkmasında payı olduğunu savunmuştur. "Rumsfeld ve İsrail'in dikteleri" başlıklı haberde, ABD'nin Irak'a yönelik savaşında İsrail'in parmak izlerinin birçok yerde açıkça görüldüğü, desteğin doğrudan savaş alanında olmasa bile saldırıyı azmettirme ve plan yaparak saldırının yönünü belirleme şeklinde olduğu öne sürülmüştür. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in Suriye'yi Irak'a askeri yardım yapmakla suçladığı, Rumsfeld'ın İsrail'den gelen talimatları uyguladığı ifade edilmiştir. Rumsfeld'in açıklamalarının "İkinci hedef kim olacak?" sorusunu gündeme getirdiği, İsrail'in hedefin kim olacağını belirlediği, dolayısıyla Amerika'nın yeni saldırılarının ilk sinyallerinin de

---

[33] El Müstakbel gazetesi, 28 Mart 2003

[34] http://www.milliyet.com.tr/2003/03/27/indexmil.html

[35] El Müstakbel gazetesi, 29 Mart 2003.

verilmiş olduğu iddia edilmiştir. Haber, "Bölgeye gelen yarım milyonu aşkın orduların bir tek Irak'ı mı hedeflediği, yoksa Irak'ın çok daha ötesini mi?" diye sürdürülmüştür. [36] Gazete bu haberiyle, ABD'nin müdahalesi sadece Irak'a değil başka Arap ülkelerine de karşı yapılacağını vurgulamaktadır.

El Müstakbel gazetesi 1 Nisan 2003 tarihindeki "Amerikalılar totaliter ülkelerin yanlışlarına düştüler, tek mutlu Şaron" başlıklı haberinde, Hasan Tuenı'nin, ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in Suriye'ye ilişkin tutumunu şantaj olarak nitelendirdiğini, ABD'nin totaliter ülkelerin hatasına düştüğünü, esasen İsrail'in savaşı olan bu operasyonda sadece Şaron'un mutlu olduğunu, Arap Ligi'nin de öldüğünü belirtmiştir. Ayrıca haberde, Kuzey Irak Kürtlerinin kendi topraklarındaki petrol kaynaklarını kullanmak istediklerini, ancak Türkiye'nin Kürt bölgesini kendi toprağı olarak kabul ettiğini, Türkiye'nin Amerika askerlerinin Kuzey Irak'a tek başına girmesini istemediğini ve Türklerin asıl hedeflerinin bu bölgeyi kontrolleri altına almak olduğunu belirtmiştir.

Başka bir haberde, Gazete "Amerikalılar Şiilerin işbirliğine yanaşmamasından dolayı hayal kırıklığına uğradılar. ABD, Türkiye-Suriye eşgüdümünden endişe ediyor" başlıklı haberinde, New Yorker dergisinde yayımlanan Seymor Hersh imzalı bir makalede, Hersh'in, Güney Irak'ta bulunan Şiilerin Amerikan ve İngiliz işgal kuvvetlerine yardım etmemesini savaşta yaşanan en büyük hayal kırıklığı olarak tanımladığı, Suriye'nin Türkiye ile işbirliği içinde olduğunu, Suriye, ABD'nin Irak'ı işgal etmesini istemediğini ifade ettiği bildirmiştir [37].

El Müstakbel gazetesi 2 Nisan 2003 tarihli "Irak'ın Kuzeyi de bombalanıyor" başlıklı haberinde; "Irak'ın kuzeyine de bombardıman sürüyor. İşgal güçlerinin Kuzey Irak'taki Kelek kasabası yakınlarında bulunan Irak mevzilerini önceki gece ve dün ateş altına aldığı ve Güney Irak'ta şiddetli deriniş olduğun" belirtilmektedir. Ayrıca gazete haberde Musul şehrinin bombalandığını, el Cezire televizyonun kent merkezinin hedef alındığını da aktarmıştır. Aynı sayıda gazete, "S-3B Viking uçağı

---

[36] El Müstakbel gazetesi, 31 Mart 2003.
[37] El Müstakbel gazetesi, 1Nisan 2003.

düştü" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Irak savaşı nedeniyle Körfez bölgesinde bulunan USS Constellation uçak gemisindeki bir uçak indikten sonra denize düştü. ABD Deniz Kuvvetleri'nden yapılan açıklamada, uçaklara havada yakıt ikmali yapan S-3B Viking tipi uçak, görevini tamamladıktan sonra gemiye döndü. İnişi başarıyla gerçekleştiren uçak, güvertede park ederken aniden kayarak denize düştü".[38]

Gazete 3 Nisan 2003 tarihilinde, Bağdat'ı Beyrut'a benzeterek bir habere yer vermiştir. "Bağdat işgale uğrayan ikinci Arap başkenti" başlıklı haberde, "Bugün Bağdat'ta yaşananlar bundan tam 21 yıl önce Lübnan'ın başkentinde de yaşanmıştı" şeklinde sunmuştur.[39] Gazete 21 yıl önce Lübnan'ı siyonist güçler tarafından işgal edildiğini hatırlayarak Bağdat'ı Beyrut'a benzetmiştir. 6 Haziran 1982'de Lübnan'ı işgal eden Siyonist güçler Şubat 1985'e kadar yani üç yıla yakın bir süre ülkede kaldılar.[40]

El Müstakbel gazetesi 4 Nisan 2003 tarihli sayısındaysa Kürtlerin Kerkük'ü işgal etmeleri halinde Türkiye'nin Kuzey Irak'a müdahale edeceği tehdidini belirtmiştir. "Kürtler Kerkük'ü işgal ederse Türkiye kuzey Irak'a müdahalede bulunur" başlıklı haberde, "Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, Kürtlerin Kerkük'ü işgal etmeleri halinde Türkiye'nin Kuzey Irak'a müdahale edeceği tehdidinde bulundu, Gül Türkiye'nin bu görüşünü ABD Dışişleri Bakanı'na ilettiğini" kaydetmiştir. Ayrıca haberde Adalet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek'in, bu konudaki sözlerine de yer vermiştir. Bakan'ın "Kürtler, Türkiye'yi tahrik edici davranışlar yapmamalı" ifadeler yer almıştır.[41]

Gazete 5 Nisan 2003 tarihli "Durdurun Savaşı" başlıklı haberde, savaşa karşı süren evrensel ayaklanmanın, dünya kentleri ve başkentlerinde şiddetli bir hal aldığı, toplumların öfkesinin, sadece Arap dünyasında değil, Batı'da ve bizzat savaşı planlayanların evinde de gittikçe arttığı belirtmiştir. Gazete savaş sırasında işgal

---

38 El Müstakbel gazetesi, 2 Nisan 2003.
39 El Müstakbel gazetesi, 3 Nisan 2003.
40 Fuad Efram Büstani, Tarihrü'l- Lübnani, Beyrut, Câmiatü'l-Lübnaniyye, 1970, s. 13.
41 El Müstakbel gazetesi, 4 Nisan 2003.

güçleri için ciddi bir muhalefet başlatmıştır. Gazete ilk sayfada verdiği, "Fransa ve Rusya suskun" başlıklı başka bir haber, Fransa ve Rusya'nın savaş başlamasından sonra gelişmelerden uzak durduğunu ve son zamanlarda ABD lehine açıklamalar yaptığını belirmiştir.[42]

El Müstakbel gazetesi 6 Nisan 2003 tarihinde "ABD, Irak'ta şu ana kadar 79 askerimiz öldü" habere yer vermiştir. Haber "ABD Savunma Bakanlığı, Irak'a harekâtın başladığı 20 Mart'tan bu yana 79 Amerikan askerinin öldüğünü, 8 askerin daha kayıplar listesine eklendiğini bildirdi" şeklinde sunmuştur.[43]

El Müstakbel gazetesi 7 Nisan 2003 tarihinde "Irak savaşı sonrasında bölge" başlıklı haberinde, Irak savaşı sonrasında bölgenin geçireceği evrimden bahisle, Orta Doğuda yeni dönemde Türkiye, İsrail ve İran'ın oluşturacağı yeni bir düzenin kurulabileceği belirtmiştir. Savaş sonrasında 'Arap Ligi'nin de sorgulanacağı ve belki de yerini Türk-İsrail-İran üçgenine bırakabileceği ileri sürülmüştür. Haberde "Afganistan ve Irak'taki ABD askeri varlığı nedeniyle kendisini kuşatılmış hissetmesi durumunda İran'ın, Kuzey Irak'ta Kerkük ve Musul'u da kapsayan Kürt devletinin kurulması halinde ise Türkiye'nin izleyeceği bölgesel politikaların çok önemli olacağı belirtilmiştir. Bu nedenle de Irak savaşını Orta Doğuda yeni bir sayfa açacak" tespiti yapılmıştır.[44]

8 Nisan 2003 tarihinde el Müstakbel gazetesi "Savaş sonrası için Suriye, İran ve Türkiye arasında eşgüdüm" başlıklı haberde, Irak'ın geleceği, Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulması olasılığı ve bunun yansımaları konusunda Türkiye, İran ve Suriye'nin ortak kaygıları olduğuna işaret edilmiştir.[45]

10 Nisan 2003 tarihinde, Bağdat'ın işgali el Müstakbel gazetesinde şöyle yer almıştır. "Bağdat işgal altında, Amerikan ve İsrail sevinç içinde! Soru; Saddam nerede?", "ABD askerleri şehir merkezindeki Saddam heykelini yıktı". Haberlerde şu ifadelere yer verilmiştir: "ABD askerleri bugün öğleden sonra tank ve zırhlı askeri

---

42 El Müstakbel gazetesi, 5Nisan 2003.
43 El Müstakbel gazetesi, 6 Nisan 2003.
44 El Müstakbel gazetesi, 7 Nisan 2003.
45 El Müstakbel gazetesi, 8 Nisan 2003.

araçlar eşliğinde Bağdat'ın merkezine ilerlemeye başladı. Yabancı basın mensuplarının kaldığı Filistin Oteli'nin önüne gelen işgal güçlerinin herhangi bir direnişle karşılaşmadığı gözlenirken, Iraklıların da el sallayarak ve alkışlayarak birliklere destek verdiği izlendi. İşgal güçlerinin araçlarının Filistin Oteli'nin etrafında konuşlanmasının ve gövde gösterisi yapmasının ardından otelin karşısında bulunan Firdevs Meydanı'ndaki Saddam heykelinin etrafında Iraklılar toplanmaya başladığı görülmüştür. Önce 25-30 kişi olan sayının giderek arttığı görülürken, Iraklılar heykele ellerindeki eşyaları fırlatmaya başladılar ve halatla heykeli yıkmaya çalıştılar. Ardından işgal güçleri tarafından getirilen kalın bir zincirin heykelin boynuna bağlanması ve ABD'ye ait bir tank tarafından çekilmesi ile 6-7 metre boyundaki Saddam heykeli devrildi".[46]

2.3. SAVAŞ SONRASI DÖNEMİ HABERLERİ

Gazete 11 Nisan 2003 tarihli sayısında "ABD Saddam'ı ve komutanlarını satın aldı" başlıklı haber yer almamıştır. Haberde, Bağdat'ın beklenmedik bir şekilde düşmesi Irak'ın Saddam ve komutanları tarafından aldandıkları ve ihanete uğradıklarını iddia etmiştir.

Ayın gün gazete birinci sayfada "Mantıklı mı? Nasıl? Neden?" manşetini kullanmıştır. Haberde birkaç saat içinde bir asırlık Saddam hükümetinden geriye, sadece ne? Neden? Nasıl? Sorularının kaldığı, Bağdat gibi büyük ve güçlü bir şehrin bu kadar çabuk işgale teslim olmasının, inanılır gibi olmadığı yazılmıştır.

Gazete savaş süresince Irak'ın üstünlüğünü savunduğu haberlerin gerçekleşmemesine dayanarak inandırıcılığını kaybetmemek adına soru kelimeleriyle Irak halkının Saddam tarafından aldatılması, Bağdat'ın beklendiği gibi direnmemesi ve Saddam'ın kendini kurtarmaya yönelik planının bir parçası olarak algılanması manşet atılmış ve gazete şaşkınlığını bu şekilde ifade etmiştir.

El Müstakbel gazetesi Türk kaynaklarını göstererek verdiği diğer bir haberde, Washington, Irak'ta kurulacak yeni federasyonun başına Çelebi'yi Getirecek",

---

46 El Müstakbel gazetesi, 10 Nisan 2003.

Ankara'daki diplomatik ve askeri kaynakların, Washington yönetiminin savaş sonrası Irak'ta yeni Cumhurbaşkanı olarak Irak Ulusal Kongresi Başkanı Ahmet Çelebi'yi görevlendireceğini söylediğini belirtmiştir. Ayrıca yeni Irak ordusu kurulacağını, ABD ve İngiltere ile ortak savunma anlaşmaları imzalanacağını, Irak'ın en az beş yıl Amerikan yönetimi altında kalacağını, ifade etmiştir.[47]

Gazete 12 Nisan 2003 tarihinde "Savaş şimdi başlıyor!" başlığı ile haberi vermiştir. Haberde, Irak'ta büyük direnç olduğunu ve derinişin dünyadan saklandığını belirtilmiştir. Savaşın akışı içerisinde, bilinçli kazalarla sivillerin, gazetecilerin canlarının alındığı, savaşın asıl amacının Saddam üzerinden ve Saddam gerekçesiyle başlatılan "petrol ve güç merkezli büyük bir paylaşım" olduğu teşhisinde bulunulmuştur. Haberin sonunda da ilk perdenin kapandığı ve asıl perdenin şimdi açılacağı söylenmiştir.[48]

El Müstakbel Gazetesi savaştan önceki haberlerinde Kürt bakış açısının temsilcisiyken, savaş sonrası özellikle Irak'ın kuzeyindeki kentlerde yaşanan yağma ve yakıp yıkma olaylarının sorumlusunun peşmergeler olduğunu vurgulamıştır.

14 Nisan 2003 tarihinde yer verdiği "Kürtler, Kerkük'te sonra Musul'da" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Kentin denetimi ABD'ye geçerken Musul'da kargaşa, yağma ve çatışmalar sürüyor. Musul'da Araplarla Kürtler arasındaki çatışmalarda 20 kişi öldü. Musul'da büyük bir kargaşa hüküm sürerken Kerkük'te de Peşmergelerin denetimi ABD birliklerine bırakılarak çekilmeye başlandığı bildirildi. Irak lideri Saddam Hüseyin'e sadık Arap nüfusun çoğunluğu oluşturduğu Musul'da, Irak askerlerinin çekilmesinin ardından Kürt peşmergelerin gelişi hoşnutsuzlukla karşılandı. Musul'da, yağma ve yakıp yıkma olaylarının da sorumlusu peşmergelere, karşı Kente yaşayan Araplar tarafından silahlı direnişler başlatıldı. Kentin dış bölgelerinde yoğunlaşan çatışmaların denetim altına alınamadığı bildiriliyor".

---

[47] El Müstakbel gazetesi, 11Nisan 2003.
[48] El Müstakbel gazetesi, 12 Nisan 2003.

Gazete aynı günde Musul kentiyle ilişkin Türk yetkililerin de açıklarlarına yer vermektedir. Haber "Erdoğan, Irak'ta karmaşa var ancak Musul ve Kerkük'te ciddi bir sıkıntı ihtimali yok" şeklinde sunulmuştur.[49]

El Müstakbel gazetesi 16 Nisan 2003 tarihinde "Suriye, silah denetçilerine izin vermeyecek" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Suriye Dışişleri Bakanı Faruk El Şara, ülkesinin hiçbir şekilde silahlanmaya ya da topraklarının denetlenmesine izin vermeyeceğini söyledi. El Şara, Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek ile Kahire'de görüşmesinin ardından basına yaptığı açıklamada, ABD Suriye'de kitle imha silahı bulunduğuna yönelik iddialarını çürütmek için bu tür denetimlere izin vermeyecektir".[50]

Gazetenin 17 Nisan tarihli haberinde, Iraklı muhalefet gruplarının Ur Toplantısı'nın, Amerika'nın daveti üzerine, salı günü Güney Irak'taki Nasıriye şehrinin Ur bölgesinde yaklaşık 80 muhalefet mensubunun katılımıyla toplandığı haberi yer almıştır. Gazete haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Ur Toplantısında Katılanların Irak'ın politik geleceği konusunda konuştukları, Konuşmalara Amerikan Özel Temsilcisi Halil Zad ve geçiş yönetiminin başkanı olarak öngörülen eski General Garner'ın da katıldığı belirtildi. Toplantı sırasında Nasıriye'de yaklaşık 20 bin Şii'nin "Özgürlüğe evet, İslam'a evet, Amerika'ya hayır, Saddam'a hayır" diye protesto gösterdiler".[51]

El Müstakbel gazetesi 18 Nisan 2003 tarihinde "İsrail niyetini dışa vuruyor" başlıklı habere yer vermiştir. Haberde, Irak'ta olanlardan sonra İsrail'in askeri kışkırtmalarla uluslararası meşruiyete dayalı mevcut siyasi dengeleri ve anlayışları alt üst etmeye çalıştığı, Irak'a yönelik savaştan yarar sağlamakla kalmayıp, birçok Arap ülkesine yönelik düşmanca planlarını da dışa vurduğunu belirtmiştir.[52]

Gazetede, 19 Nisan'da yayımlanan habere göre, Suriye ve başka Arap ülkelerinin Irak'ın bütünlüğüne ve parçalanmasına izin vermeyeceklerine dair

---

49 El Müstakbel gazetesi, 14Nisan 2003.
50 El Müstakbel gazetesi, 16 Nisan 2003.
51 El Müstakbel gazetesi, 17 Nisan 2003.
52 El Müstakbel gazetesi, 18 Nisan 2003.

açıklamalar gazetede yer almıştır. Haber "Suriye ve başka Arap ülkeleri Irak'ın parçalanmasına izin veremeyiz" başlığı ile sunulmuştur. Mısır Devlet Başkanı Mübarek de, "Irak bir bütündür ve acilen bir hükümet kurulmalıdır" ifadeleri haberde yer almıştır.[53] Savaş sırasında oluşturulamayan Arap ülkeleri birliği, hala oluşturulmaya çalışılmaktadır diye devam edip, gazete bunun için özel çaba sarf etmektedir.

---

53 El Müstakbel gazetesi, 19 Nisan 2003.

III. BÖLÜM

1. EL CEZİRE GAZETESİNİN TARİHSEL GELİŞMELERİNE BAKIŞ VE GAZETENİN GENEL ÖZELLİKLERİ

El Cezire gazetesi kraliyet ailesine ait ve hükümetin görüşünü yansıtan bir gazetedir. Muhafazakâr İslami Arap okuyucu kitlesine ticari ve siyasi gelişmeleri duyurmayı amaçlayan el Cezire gazetesi Suudi Arabistan'ının başkenti Riyad'dan günlük olarak yayınlanmaktadır. Gazete 1960 yılında Suudi hanedanı mensubu Abdullah Bin Muhammed tarafından kurulmuştur.[1] İslami görüş dâhilinde yayın yapan ve hükümetinin tamamen kontrolü atında olan el Cezire gazetesi ülkenin önemli iletişim araçlarından biridir. El Cezire gazetesi Arap ülkelerinin yanı sıra dünyadaki Arap okuyucularına internet üzerinden ulaştırılmaktadır.

Orta Doğu'nun en dindar ve içe dönük ülkelerinden biri olan Suudi Arabistan, yoksul bir çöl krallığı olarak başladığı yolda dev petrol sahaları sayesinde bölgenin en zengin ülkelerinden biri haline gelmektedir. Ülke yönetimi, son dönemde bir yandan reform talebiyle gelen baskıya yanıt sunmaya çalışırken, bir yandan da gitgide artan radikal eğilimli grupların şiddet eylemleri ile mücadele etmektedir. Ülke adını ilk kez 18. yüzyılda bölgede yönetimi ele alan iktidardaki El Suud ailesinden alınmıştır. Suudi Arabistan sınırları içinde kalan Hicaz bölgesi Hazreti Muhammed'in doğum yeri ve İslam'ın beşiği, bu gerçeğe El Suud hanedanının Vahabilik olarak adlandırılan ve İslamiyet katı şekilde yorumlayan anlayışa verdiği destek de eklenince ülke son derece güçlü bir dini kimlik edinmiştir. Suudi Arabistan'ı 1932'de Hicaz'ı Haşimiler'in elinden alıp diğer topraklarla birleştiren Kral Abdül Aziz kurdu. 1953'te ölümünden bu yana yönetim oğullarınca sürdürmektedir. Suud hanedanının iktidar üzerindeki tekeli 20. yüzyılda tahta çıkan kralların ülkenin bir bölgesel güç haline gelmesi hedefine yoğunlaşabilmesini sağladı. Bölgede istikrarı sağlamak ve aşırı unsurları bastırmak da hep yönetimin

---

[1] http://ar.wikipedia.org. /wiki/%D8%A.

çıkarına oldu. Bu nedenle Suudi hanedanı 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgalinden sonra topraklarına Amerikan askerlerinin konuşlandırılmasını memnuniyetle karşılamıştır.[2]

Dünyanın her tarafında olduğu gibi Suudi Arabistan'da da basın ülkenin politik sisteminin bir ürünüdür ve onu yansıtır. Krallık hiçbir çeşit anayasa parlamento ya da seçimle oluşum yapıya sahip değildir. Bunun sonucu olarak basının var olması için gerekli olan özgürlük ortam ve prensipleri yoktur. Ülke idaresinde halk çoğunluğu ve katılımı adına çok az fırsat varlığı söz konusudur. Sadece politik sistem ve katı monarşik sistemi değil kuran kuralları üzerinde temelinmiş şeriatın ultra muhafazakâr bakışı da çok önemlidir.[3]

Ülkenin geniş tabanlı dini yapısı şeriat kurallarıyla sıkı bağlara sahiptir ve görünümü de ülkedeki politik ve sosyal hayata çok güçlü etkileri vardır. Böyle güçlü bir dini temele oturmuş olan ülkede doğal olarak politik ya da medya konusunda özgürlük beklemek yanlış olabilir.

Suudi Arabistan her ne kadar Arapça konuşan tüm ülkeye hitap eden uydu televizyonlarına öncülük etmiş olsa da aynı zamanda medya açısından Orta Doğu'nun en sıkı denetim altındaki bölgelerinden biridir. Hükümeti ve kraliyet ailesini eleştiren ya da İslam'ın kurallarını sorgulayan yayınlar genelde hoş görülmemektedir. 2003 yılında ise daha fazla açıklık gösterileceğinin sinyalleri ortaya çıkmıştır. Daha önce tabu olarak kabul edilen bazı konular basında ve ekranlarda işlenmeye başlamıştır.

ABD'ye yönelik 11 Eylül saldırılarından ve ülke içindeki terör eylemlerinden sonra da daha açık bir haber siyaseti güdüldüğü belirtilmiştir. Devlete bağlı Suudi Arabistan krallığı yayın kurumu (BSKSA) ülkedeki tüm yayın faaliyetlerinden sorumludur. Kurum, aralarında haber kanalı el İhbariye'nin de olduğu dört televizyon kanalını işletilmektedir. Radyo ve televizyon yayıncılığıyla ilgili tüm faaliyetleri Kültür ve Enformasyon Bakanı'nın başkanlık ettiği bir komisyon

---

2 http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2005/03/041011_suudi_arabistan_rehber.shtml.

3 Yunus Sağlam, "Ortadoğu'da elektronik medya, İran, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Türkiye", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1996, s. 99.

denetlemektedir. Suudi topraklarında özel radyo ve televizyonların faaliyet göstermesi yasak ancak ülke Arap ülkeleri genelinde yayın yapan uydu ve kablolu televizyonlar için en önemli pazarlardan biridir. Aslında bu kuruluşların bazılarının arkasında da Suudi yatırımcılar bulunmaktadır. Bunlar arasında sayılabilecek Dubai merkezli MBC kanalının sahibi Suudi kralının kardeşidir. Ülkenin doğusundaki izleyiciler diğer Körfez ülkelerinden, nispeten daha liberal olan yayınları da takip edebilmekteler.[4]

Görüldüğü gibi Suudi Arabistan güçlü bir dini temele oturmuş bir ülkedir. Böyle bir ülkede doğal olarak medya konusunda özgürlük beklemek yanlış olabilir. Suudi Arabistan'da basın ülkenin politik sisteminin bir ürünüdür ve onu yansıtmaktadır. Bunun sonucu olarak basında özgürlük ortam ve prensipleri yoktur. İşte el Cezire gazetesi böyle bir ülkeden yayınlanmaktadır dolayısıyla tamamen hükümetinin kontrolü atındadır.

El Cezire gazetesi II. Irak savaşında ve belirlenen zaman içerisinde savaş haberlerine geniş yer ayırmış çok sayıda renkli fotoğraf kullanmıştır. Ayrıca el Cezire gazetesi savaşın gidişatıyla ilgili bilgilendirme mahiyetinde günlük grafiksel haritalar yayınlamıştır. El Cezire gazetesi belli dış merkezlere gönderdiği muhabirlerden aldığı haberlerin yanı sıra çeşitli dış kaynaklardan da çok sayıda haber kullanmıştı.

II. Irak savaşında Suudi Arabistan'da savaş karşıtlığının açıkça ifade edilmesine müsaade edilmemiştir. Suudi Arabistan Cruise füzelerinin ülkesi üzerinden geçmesi için çağrıda bulunurken ABD komuta merkezlerinin kendi topraklarında çalışabileceklerini açıklamıştır. Prens Sultan Hava Üssü'nde çok sayıda Amerikan askeri ve savaş uçağı bulunmaktadır. Irak sınırı yakınındaki Arar Havaalanı da ABD kuvvetlerine açılmıştır.[5]

---

4 http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2005/03/041011_suudi_arabistan_rehber.shtml.

5 http://www.arem.gov.tr/rapor/degerlendirme/irak_operasyonu.htm.

2. EL CEZİRE GAZETESİNİN HABER İÇERİKLERİ

El Cezire gazetesi 1960 yılında Suudi hanedanı mensubu Abdullah Bin Muhammed tarafından kurulmuştur. El Cezire gazetesi ülkenin önemli iletişim araçlarından biridir.[6] Politika, toplum, uluslararası ve spor gibi bölümlere ayrılmaktadır. El Cezire gazetesi Arap ülkelerinin yanı sıra dünyadaki Arap okuyucularına internet üzerinden ulaştırılmaktadır. El Cezire gazetesinin 1 Mart 2003, 19 Nisan 2003 tarihiler arsındaki, II. Irak savaşıyla ilgili haberlerini internet üzerinden taranma yapılarak seçilmiştir.

2.1. SAVAŞ ÖNCESİ DÖNEMİ HABERLERİ

El Cezire gazetesinin 1 Mart 2003 tarihili sayısında " Hedef Saddam" başlıklı haberine yer vermiştir.[7] Gazetede Amerika'nın, hedefi Saddam olarak göstermiş ve Saddam ile yakınları dışında kimsenin burnunun kanamayacağı izlenimi yaratmaya çalışmış ve el Cezire bu izlenimi pekiştirecek haberler yaparak Amerikan propagandası ile paralel bir söylem sunmuştur. Böylece bir ülke kişileştirilmiş, Irak Saddam'a indirgenmiştir. Bu söylemle Irak'a değil Saddam'a saldırılıyormuş ve Irak halkı bu saldırıdan hiçbir zarar görmeyecekmiş izlenimi yaratılmaya çalışılmıştır.

Gazete 2 Mart 2003 tarihli haberinde "Saddam'ın savunma planını iki Rus general hazırlamış" başlığını manşetten vermiştir.[8] Haber, Irak yönetiminin dış güçler tarafından kullanıldığı yönünde bir söylem içermektedir.

El Cezire gazetesi 3 Mart 2003 tarihinde birinci sayfada "Saddam gitmeli" manşetini atarak, her iki tarafında güçler arasında büyük farklılıklar görüldüğü, Irak liderinin bugün iki çözümle karşı karşıya olduğu, ya şerefli bir tutum sergileyerek teslim olmaya hazır olduğunu söylemesi ya da başka bir ülkeye gitmeyi kabul etmesi gerektiği belirtmiştir.

Fakat Saddam'ın Irak halkına büyük kayıplar verdireceği, ülkesinin başkentini yerle bir ettireceğini iddia etmiştir. Haberde, "Arapların yapması gerekenler;

---

6 http://ar.wikipedia.org. /wiki/%D8%A.
7 El Cezire gazetesi, 1 Mart 2003.
8 El Cezire gazetesi, 2 Mart 2003.

bugünün tehlikeli gerçeklerini Irak liderinin önüne koymak" gerektiğini bildirmiştir. Haberin sonucu olarak da ya Irak'ın kurtarılması ya da savaşı meydanlar yerine, klimalı sığınağından yönetecek olan Saddam uğruna Irak'ın toprağa gömüleceği tespiti yapılmıştır.[9] Bu haberde gazete Saddam Hüseyin'i suçlamakta, Arap dünyasına çağrı yaparak Saddam'ı ikna etmelerini istemiştir. Bu konuda kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır.

El Cezire gazetesi 4 Mart 2003 tarihli "Bağdat, BM'yle yeterince işbirliği yapmıyor" başlıklı haberinde şu ifadelere yer vermiştir: "UAEK Başkanı Muhammed El Baradey'le birlikte Bağdat'a giden Hans Blix, Bağdat'ın BM'yle işbirliği yapmadığını bunun yanı sıra daha çok çaba göstermesi gerektiğini tekrarladı". Gazete bu haberi yapancı ajanslardan alarak sunmuştur. Gazete, Blix'in Irak'ı sürekli işbirliği yapmamakla suçlamasının savaş habercisi olduğunu öne sürmüştür.

Ayrıca ABD ve Britanya'nın Körfez'e askeri yığınağı sürdürdüğü gazetede yer almıştır. Haberi, "ABD Deniz Kuvvetleri'ne ait, ikisi amfibik yedi savaş gemisi daha Körfez'e gitmek üzere San Diego'dan ayrıldı. USS Boxer ve USS Bonhomme Richard amfibik gemileriyle USS Cleveland, ve USS Pearl Harbor savaş gemileri, 10 bin denizciyle hareket etti" şeklinde vermiştir.[10]

Amerika ve koalisyon güçlerinin askeri faaliyetleri, teçhizatları, plan ve stratejilerine El Cezire gazetesinde ayrıntılı olarak yer verilirken, Irak ordusu ve askeri faaliyetleri, teçhizatları, plan ve stratejileri hiç yer bulamamıştır. Tüm bu veriler göstermektedir ki, Cezire gazetesi bu savaşta Irak ordusunu yok saymıştır. Savaşlarda cepheler olur ve cephe kavramı alanla ilgili bir kavram olup içinde karşılıklılığı barındırır. Oysa bu savaşta "Irak cephesi" olmayan bir cephe olarak sunulmuştur.

5 Mart 2003 tarihinde "BM, güçlü bir mücadeleye sahne olacak" başlıklı haberde "Fransa, Rusya ve Almanya Dışişleri Bakanlarının bir araya gelerek, Irak savaşı konusunda ABD'ye karşı çıkmaya karar verdiler, Fransa Dışişleri Bakanı

9 El Cezire gazetesi, 3 Mart 2003.
10 El Cezire gazetesi, 4 Mart 2003.

Villepin'in, Irak'a karşı askeri harekete izin verecek bir kararın çıkmasını engelleyeceğiz" sözlerine yer vermiştir. Buna karşı diğer bir haberde, ABD sözcüsü Ari Fleischer'in sözleri yer almıştır. "Bundan bir anlam çıkarmayın, Fransa ve Rusya vetolarını kullanacaklarını söylemediler"[11] diyerek kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Gazete savaşa karşı çıkanların sesini küçültüp, azaltmak amacıyla ABD sözcüsü sözlerine geniş yer vermiştir.

TBMM'de tezkerenin reddedilmesinden sonra, Türkiye'nin dış politikalarında tekrar belirsiz bir dönem girilmesi sonucunda kamuoyunun gözü bir kez daha Türkiye'ye çevrilmiştir, TBMM'de ikinci oylamanın olup olmayacağı tartışılmaya başlamıştır. El Cezire gazetesi 3 Mart 2003 tarihli "Türkiye beklenmedik bir şekilde, tezkereyi reddetti" başlıklı haber yer almıştır. Haberde şu ifadelere yer verilmiştir: "Türkiye tezkereyi reddetti. Amerika'nın, savaş planları çok zora girdi. Gemilerin Akdeniz'de bekletilmesi, Washington'un, Türk onayından ne kadar emin olduklarının bir gösterisidir".[12] Gazete haberde daha çok "bundan sonra ne olacak" sorusuna odaklanmıştır. Haberde önem verilen nokta ikinci bir tezkerenin oylanıp oylanmayacağı olmuştur. Haberde Amerika'nın ne kadar zorda kaldığının atı çizilerek, Amerika'nın resmi bakış açılarının temsil edildiği gözlemlenmiş ve haber Amerika-Türkiye ilişkileri ekseninde, Türkiye'yi eleştiren unsurlarla sunulmuştur.

Gazetenin 7 Mart 2003 tarihli İspanya Dışişleri Bakanı Ana Palacio'nın açıklamasına yer verdiği haberinde de yine Saddam'a yüklenilmekte, savaşın sorumlusu olarak yine Saddam göstermiştir. Haberde İspanya Dışişleri Bakanı'nın "Irak'a karşı savaşın başlayıp, başlamayacağı kararı Saddam'ın elinde, Saddam ülkesini ve halkını kurtarmak için bir gayret göstermeli." açıklamasına yer verilmiştir.[13]

El Cezire gazetesi başka bir haberde de Bush'un basın toplantısındaki açıklamasında Saddam'a yüklenmekte, Saddam'ın dünya ve özellikle Amerika'ya tehdit olduğunu göstermiştir. Haberde şu ifadeler yer vermiştir: "Bush yaptığı basın

---

[11] El Cezire gazetesi, 5 Mart 2003.
[12] El Cezire gazetesi, 3 Mart 2003.
[13] El Cezire gazetesi, 7 Mart 2003.

toplantısında kendisini, ülkesinin koruyucusu olarak tanımladı. Bush'un, ' Amerikan halkını Irak diktatörüne ve silahlarının merhametine bırakmayacağım, savaş için kimsenin iznini almaya niyetli değilim".

Gazete haberde, Saddam ve Irak'ın dünya barışı ve güvenliği için tehdit oluşturduğu belirtilmekten ziyade Irak'ın Amerika Birleşik Devletleri için büyük bir tehdit unsuru olduğuna dair çerçeveler oluşturulmuştur.

Gazete haberde Bush'un, "tek başına olsa da dünyayı daha güvenli bir yer yapma ve Saddam'dan kurtarmak adına bütün olanaklarını seferber edeceği" belirtilmiştir.

Gazete 8 Mart 2003 tarihinde Blix, BM'deki açıklamasında, "Irak'ı silahsızlandırmak için aylara ihtiyacımız var" demeci yer almış olup, buna karşın diğer bir haberde ABD yetkililerinin açıklamalarına yer vermiştir. Haberde "Powell, uluslararası silah denetçilerine, fazla zaman vermeyi kabul etmedi" yer almıştır.[14]

El Cezire gazetesi 12 Mart 2003 tarihili haberde ABD ve İngiltere'nin hazırladığı BM'den çıkan karara eklenecek maddelere yer vermiştir. Haberde "Britanya, ABD ile birlikte oylamaya sunacağı yeni karar tasarısına ekleyeceği maddeleri açıkladı. Britanya yeni kararı sunmak için yeterli oy sayısını bulmayı ve Türkiye'nin askeri üstlerini Irak'a karşı açma iznini vermesini bekliyor. Yeni maddelerde altı şart öne sürülmüştür. Bunlardan ilkinde, Irak lideri Saddam Hüseyin'den televizyonda, nükleer silahlar sakladığını ve onları teslim etmeye hazır olduğunu açıklaması. Ayrıca otuz bilim adamına Kıbrıs'a gidiş izni vermesi ve oradaki BM müfettişleriyle görüşme izni vermesi" olarak açıklanmıştır.[15]

Gazete 13 Mart 2003'te da Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud El - Faysal'ın açıklamasını birinci sayfadan, geniş yer ayırarak vermiştir. Haberde, "Prens Suud Al-Faysal, BM'nin durumu tam bir dramadır ve BM Irak'ın kendisini ilgilendirmeyen konular peşinde dedi" ifadeler yer almıştır. Haberde ayrıca Suudi

---

[14] El Cezire gazetesi, 8 Mart 2003.
[15] El Cezire gazetesi, 12 Mart 2003.

kuvvetlerinin Irak'a girmeyeceğinin altı çizilmiştir, mültecileri barındırma konusunda ise Irak topraklarında olması şartıyla yardımda bulunulacağı da belirtilmiştir.

Öte yandan Suudi Arabistan'ın topraklarında bulunan Amerikalı askerlerin savaşa katılmalarına izin verilmeyeceğini, ancak savaşa uluslararası onay çıkması veya Iraklı kuvvetlerin Suudi topraklara saldırıda bulunması halinde, Amerikalı kuvvetlerin Suudi Arabistan topraklarından, savaşa katılmalarına izin verileceğin, belirtmiştir.[16]

El Cezire 14 Mart 2003 tarihinde ise Irak'ın komşu ülkelerinde olası bir savaştan dolayı yaşanacak mülteci sorununa hazır olduklarını öne sürmüştür. Haber "Irak'ın komşu ülkeleri mülteci Iraklılar için kamplar hazırlamaya başladılar, ayrıca komşu ülkelerin yetiklileri ile Unicef yetkilileri arasında yoğun bağlantılar kuruldu, bu bağlantıların sonucunda mültecilere komşu ülkelerin sınırlarında mülteci kampları kurulmasına karar verildi. Bu kampların bakımı ve denetimi ise, Unicef ve Kızılay tarafından yapılacağı bildirildi. El Cezire TV'ye göre başlangıç için dört kamp belirlendi. Bu kampların en büyüğü İran sınırında olacak ve 1 milyon mülteciye ev sahipliği yapacak. İkinci kamp Suudi Arabistan – Irak sınırında olacak. Bu kamp için Suudi Arabistan hükümeti yaklaşık 100 milyon Riyal bütçe ayırdı. Diğer yandan Kuveyt de, sınır bölgesindeki kamp hazırlığını bitirdi. Ürdün de Ruoeshid bölgesinde büyük bir kamp kurdu, Türkiye'nin hazırlıkları ise henüz netleşmiş değil" şeklinde haber sunulmuştur.[17]

Gazetenin 15 Mart 2003 tarihli haberinde Britanya'nın yeni önergeleri için uluslararası güvenlik konsey üyeleri arasında bir anlaşma sağlanmadığı bilgisi yer almaktadır. Haberde "Britanya, ABD ve İspanya'nın ortak karar tasarısına, ek olarak konulmuştur. Karar'da Irak'ın 1441 sayılı kararı kabul edip silahsızlanması istenmiştir. Britanya Başbakanının resmi sözcüsüne göre, Blair gelecek hafta ABD'ye gidip, George Bush ile Irak'ın durumu ile ilgili bir görüşme yapacaktır. Öte

[16] El Cezire gazetesi, 13 Mart 2003.
[17] El Cezire gazetesi, 14 Mart 2003.

yandan üst düzey bir Rus yetkili, Britanya'nın önerilerinin yapıcı bulunmadığını ve savaşı önleyemez olduğunu belirtti. Son dönemde Washington'un, Irak'a karşı aşırı sert tutumundan dolayı uluslararası destek almaktan umudu kalmadığı şeklindeki söylentilere karşın, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, ABD'nin uluslararası güvenlik konseyine sunduğu yeni karar tasarısını geri çekmek için fırsat aradığını ima etti" yer almıştır.[18]

El Cezire gazetesi Irakla izlenimlerini Batılı ajanslara dayanarak aktarmaya devem etmektedir. Gazete 17 Mart 2003 tarihinde yer alan haberde Portekiz Azor adalarında düzenlenen üçlü zirveye yer vermektedir. ABD, İspanya ve İngiltere arasında yapılan toplantıda savaşın kaçınılmazlığının ve yakın bir zamanda olacağının vurgulandığı belirtilmiştir. Azor'daki zirvede, ABD Başkanı George W. Bush, İngiltere ve İspanya Başbakanları Blair ve Aznar'ın, Irak'ın hemen silahsızlanmasını sağlamak üzere güç kullanmayı onaylaması için Birleşmiş Milletlere bugüne kadar süre tanıdıkları kaydedilmiştir. Gazete, düzenlenen zirvede diplomasi diye bir şey kalmadığını dünyaya göstermeye çalışmıştır.

Diğer bir haberde ise "ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın, ABD'nin, Türkiye'nin Irak'a yönelik bir savaşta Amerikan kuvvetleri için bir sıçrama tahtası görevi yapması fikrinden vazgeçmediğini bildirdiği, Bush yönetiminin, askeri işbirliğinin karşılığında Türkiye'ye önerdiği 15 milyar dolarlık yardım paketini geri çektiği" ifadeler yer almıştır.

Başka haberde ise Kürdistan Demokratik Partisi'nin merkez komite üyesi Uşeyir Barzani'nin, Iraklı Kürt kuvvetlerin, Kuzey Irak'ta Bağdat'ın idaresi altında bulunan petrol bölgelerini muhtemel bir savaş sırasında ele geçirme planları olmadığını belirterek, "kuvvetlerimizi Kerkük veya Musul'a gönderme planımız yok" dediği kaydedilmektedir.[19]

El Cezire gazetesi 18 Nisan 2003 günü savaşın başlamasından iki gün önce "ABD güçleri hazır beklemekte", "Saddam'a son uyarı", "Saddam teslim olursa

---

18 El Cezire gazetesi, 15 Mart 2003.
19 El Cezire gazetesi, 17 Mart 2003.

savaş olmaz", "Ya savaş ya git" başlıklı haberlere yer vermiştir. Gazete Kuveyt sınırındaki Amerikan askerlerinin cephe oluşturduklarını ve savaşa her an hazır olduklarını öne sürmüştür. Ayrıca gazete haberlerde, Saddam Hüseyin'in iktidarı bırakmasının "savaşı önleyeceği" iddia etmiştir. Bir Suudi diplomatik kaynak, Saddam'ın sürgüne gitmesini, Saddam ve ailesine güvenli bir yer sağlamayı önerdiklerini belirtmiştir.[20] Ancak Saddam Hüseyin'in iktidarı bırakmasının "savaşı önleyeceği" iddiaları, en yetkili ağızdan yalanlandı. Saddam Hüseyin'in, Irak saldırısı için sadece bir bahane olduğu, bizzat ABD Başkanı'nın sözcüsü tarafından itiraf edildi. Beyaz Saray Sözcüsü Ari Fleischer, Saddam, oğullarıyla birlikte Irak'ı terketmeyi kabul etse dahi, ABD kuvvetlerinin Irak'ı işgal edeceğini ilan etti. Böylece, ABD Başkanı Bush'un "savaşın önlenmesi için" Saddam'a tanıdığı 48 saat sürenin bir göz boyamadan ibaret olduğu anlaşıldı. ABD yanlısı hükümetler, sık sık "Saddam'ın savaşı durdurmak için isteneni yapmasını" talep ediyordu. Bu talep, son olarak Suudi Arabistan'dan yükseldi. Suudi Arabistan Saddam ve ailesine önerilere bulundu.[21] Bu önerileri el Cezire gazetesi detaylı bir şekilde kamuoyuna sundu. Böylece gazete bu önerileri, Amerikan işgalini kolaylaştırmak ve kamuoyunun desteğini alabilmek için yayımlamıştır. Gazete daha önceki haberlerinde yaptığı gibi savaşı ve savaşın gerçeklerini sorgulamamıştır. Ayrıca Arap kamuoyunu Amerika'nın yanında yer almaya ikna etmeye yönelik haberler yapmıştır.

El Cezire gazetesi 19 Mart 2003 tarihli sayısında "savaşa katılmayacağız" manşetli ilk haberinde Suudi Arabistan'ın, Irak savaşına katılmayacağı ve ordusunun bir karış Irak toprağına girmeyeceğini deklare etmiştir.[22]

El Cezire gazetesinin, savaş öncesi haberlerine bakıldığı zaman, el Cezirenin, ABD'nin yanında olduğu, İngiltere ve İspanya yetkililerinin yaptığı demeçlere de yer verdiği gözlenmektedir. Bu açıdan balkıdığı zaman, el Cezire'nin taraflara etik davranmadığı gözlenmektedir. Gazete ülkesinin kriz içindeki pozisyonuna yer vermekte, uluslararası meşrutiyet olana kadar savaşa taraf olmayacağı ile ilgili

[20] El Cezire gazetesi, 18 Mart 2003.
[21] http://www.evrensel.net/03/03/20/dunya.html.
[22] El Cezire gazetesi, 19 Mart 2003.

haberlere ağırlık vermektedir. Ayrıca göç sorunu ve Irak'ın geleceğiyle ilgili haberlere de yer vererek ülkesinin, Irak halkının yanında olduğuna dikkat çekmektedir. Gazete savaşın sorumlusunu Batı ülkelerinden çok Birleşmiş Milletler ve Irak Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin olarak vurgulamaktadır.

El Cezire gazetesi Batıdaki haber ajanslarının verdiği haberlerin aynısın nakletmekte ve Birleşik Devletlerin yoğun savaş hazırlıkları sürdürdüğü dönemde tamamen tarafsız bir tutum sergilemektedir.

2.2. SAVAŞ DÖNEMİ HABERLERİ

20 Mart 2003 tarihli haber ise savaşın başladığıdır. Burada da günün esas bomba haberine ilk sayfada yer verilmesi de ilk günden el Cezire'nin tavrını ortaya çıkarmaktadır. Haberde, Saddam'ın ABD'nin uyarısını reddedip askeri üniformasını giyeceği söylenmiştir. Ayrıca savaş sabahın ilk saatlerinde Bağdat ve diğer Irak şehirlerini hedef alan hava saldırısı ile başladığı bildirilmiştir. Haberde, ABD başkanı George Bush'un, Bağdat yönetimine 48 saat süre verdiği, Kuveyt'teki ABD kuvvetlerinin dün hazırlıklarını tamamladığı belirtilmiştir. Bu haberin sonunda da gazete, artık dünya, savaşı bekliyor tespitini yapılmıştır.

Savaşın ilk gününde, ABD tarafından Saddam Hüseyin'inin yardımcısı Tarık Aziz'in kuzey Irak'a veya Türkiye'ye kaçtığı söylentileri ortaya atıldı. El Cezire gazetesi bu haberi Amerikan kaynaklarına dayanarak vermiştir. "Tarık Aziz kaçtı" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Irak muhalefet liderlerinden birinin CNN kanalına yaptığı açıklamada, Irak başbakan yardımcısı Tarık Aziz Bağdat'tan kuzey Irak'taki Kürt bölgesine veya Türkiye'ye kaçtığını söyledi".[23] Aziz, görevinin başında olduğuna dünyayı inandırabilmek için ayın gün Bağdat'ta canlı yayına çıkmak zorunda kaldı.[24] Ancak el Cezire gazetesi Tarık Aziz'in canlı yayına çıktığına yer vermemiştir.

---

[23] El Cezire gazetesi, 20 Mart 2003.
[24] http://www.evrensel.net/03/03/20/dunya.html.

21 Mart 2003 tarihinde “Amerikalı askerler Irak’a girdiler.” manşeti haberde, bir gün önce başlayan savaş Bush’un ültimatomunu savunurcasına başlamamış gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. “Savaş, hava ve kara taarruzu ile bu sabah veya yarın başlayacak.” açıklaması bunun bir göstergesidir.[25]

Irak’ta çarpışmalar ve hava saldırıları tüm hızıyla devam ederken, el Cezire gazetesi bölgedeki gelişmeleri Amerikan haber kaynaklarına ve Amerika’nın ordusuyla birlikte hareket eden muhabirlerin verdiği haberlere dayanarak haberlerini yansıtmayı sürdürmüştür. Gazete savaş başlamasıyla ABD’nin ortaya atığı yalan ve propaganda amaçlı haberler geniş yer ayırmıştır. “Washington Post gazetesinin iddiasına göre; Iraklı lider Saddam Hüseyin yaralandı” haberi 22 Mart 2003 tarihli gazetede yer almıştır. Haberde şu ifadelere yer vermiştir: “Washington Post gazetesinin verdiği haberde, Bush yönetiminden ismi açıklanmayan bir yetkilinin verdiği bilgiye göre; Saddam Hüseyin’in Amerikan hava saldırılarında yaralandığı belirtildi. Bu haber henüz resmi bir makam tarafından teyit edilmedi. Yetkilinin yaptığı açıklamada, Bize gelen bilgilere göre, Saddam Hüseyin’in yaralanmış, hava saldırısı bittikten sonra da doktorları hemen gerekli müdahaleleri yapmışlar”.

Aynı gün gazetede “Batılılar için kanlı bir gün”, “Bağdat’a yaklaşmaya başladılar” “Batılılar, ilk kayıplarını verdiler”, manşetler yer almıştır. Haberlerin devamı ise “13 asker öldü, 3 savaş uçağı düştü. Kuveyt’e scoot füze saldırıları devam ediyor, Saddam uçak düşüren kişilere ödül veriyor. B 52 tipli uçaklar da savaşa katılıyor. Amerikan ve İngiliz kuvvetleri dün, Güney Irak’ta ciddi bir direnişle karşılaşmadan ilerlemeye devam etti. Bağdat’a yaklaşmaya başladılar. Aynı zamanda Fao yarım adasındaki petrol inşaatlarının kontrolünü de ellerine geçirdiler. Amerikan kuvvetleri, petrol kuyularını kontrol etmek için Güney Irak’ta ilerliyor” şeklinde aktarmıştır.

Ayrıca güney Irak’taki ABD’li subayların France Press ajansına yaptıkları açıklamalarına da haberde yer verilmiştir. Haber “Subayların France Press ajansına

---

[25] El Cezire gazetesi, 21 Mart 2003.

yaptıkları açıklamalarına göre; "3. piyade birliği ciddi bir direnişle karşılaşmadan güney Irak'ta ilerliyor, askerlere ağır toplar ve tanklar destek veriyor" şeklinde sunulmuştur.

Başka bir haberde ise şu ifadelere değinmiştir: "Dün Irak'ın başkenti Bağdat'a, Amerikan ve İngiliz hava saldırısı devam etti, yapılan saldılar sırasında bir Amerikan savaş uçağı, Irak uçak savarları tarafından düşürüldü. Uçağın pilotu vatandaşlar tarafından yakalandı, çıkan bazı haberlere göre başka pilotların da esir düştüğünü ve Irak televizyonunda gösterilecekleri açıklandı. Iraklı askerlerin arasında çıkan habere göre ise Amerikan deniz kuvvetlerinden 20 askerin esir düştüğü söyleniyor".

Bu haberlere muhalif haberlerde Amerikan yetkililerinin Saddam'ın yaralandığını kanıtlayan sözlere yer vermiş ve haberi Amerikan kaynaklarına dayanarak sunmuştur. Haberde şu ifadelere yer vermişti: "Fox News'a göre Washington'un elindeki, Saddam Hüseyin'in sedyedeyken çekilen görüntüleri ele geçirildi. Amerikalı üst düzey yetkililerin, Fox News kanalına verdikleri haberde, Washington'un elinde, Saddam Hüseyin'in ambulansa kaldırıldığını gösteren görüntüler var. Görüntüler Perşembe günü Saddam'ın bulunduğu bölgede yapılan hava saldırısından sonra çekilmiş".[26]

23 Mart 2003 tarihinde "Basra ve Nasiriye direnişi" haberi büyük puntoyla manşetten vermiştir. Haber " Amerikan ve İngiliz piyadeleri, yüzlerce tank, top ve zırhlı araç eşliğinde Basra çevresine mevzilendi. Kentin dışında şiddetli çatışma yaşanırken, İngilizlerin batıdan, Amerikalıların kuzeyden kuşattıkları kente, yoğun topçu ateşi açtıkları bildiriliyor. Irak'ın güney sınırından giren ABD birliklerinin ilerleyişi de, Fırat nehri kıyısındaki Nasiriye kentinde Irak birlikleri tarafından durduruldu. Irak Enformasyon Bakanı Muhammed Elssahaf, şiddetli çatışmaların sürdüğünü ve koalisyon kuvvetlerine ait beş tankın da imha edildiğini söyledi. Irak'ın iç kesimlerinde 4 Amerikan askerinin öldüğü bildirildi" haberleri verilmiştir.[27]

---

[26] El Cezire gazetesi, 22 Mart 2003.
[27] El Cezire gazetesi,23 Mart 2003.

ABD'nin propaganda malzemesi olarak kullandığı en büyük araç yalan haberlerdi. Dünya kamuoyunun tepkisini hiçe sayarak başlatılan II. Irak savaşında, ilk füzelerin fırlatmasından önce Batı medyasının dezenformasyon savaşı da başladı. Basında ardı ardına yalan haberler yer aldı. Irak ordusunun ülkenin kuzeyinde ve güneyinde petrol kuyularını ateşe verdiği, Amerikan medya organlarının ön sürdüğü yalan haberlerde birsidir. El Cezire gazetesi de bu propaganda amaçlı habere 23 Mart 2003 tarihli diğer haberinde geniş yer ayırmıştır. "Petrol kuyuları ateşe verildi" başlıklı haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Irak ordusu bozgun içinde geri çekilirken, ülkenin kuzeyinde ve güneyinde petrol kuyularını ateşe verdi". Ancak Irak yetkilileri, Iraklıların hiçbir petrol kuyusunu ateşe vermediğini, çünkü işgalcilerin henüz bu kuyulara yaklaşamadığını söyledi. Irklı yetkililer, petrol bölgelerinde çıkan yangın ve yükselen dumanların; petrol gölcülüklerin ateşe verilmesinden kaynaklandığını kaydetti. Irak ordusu, bu yöntemle havayı kara duman boğmayı ve ABD'nin uydu güdümlü füzelerini şaşırmayı hedeflediğini belirti. [28] Faka el Cezire gazetesi Iraklı yetkililerin açıklamalarına yer vermemiştir. ABD'nin ortaya atığı yalan ve propaganda amaçlı haberleri Arap kamuoyuna sunmuştur.

24 Mart 2003 tarihli el Cezire gazetesi, Irak savaşı ile ilgili ayrıntılı bilgi vermeyi sürdürmüştür. El Cezire gazetesinde yer alan bir haber ABD ve İngiltere'nin itiraflarına yer vermiştir. "Irak'ta direniş çok şiddetli" Iraklı Al-shabab televizyonundan bütün haber kanallarına aktarılan görüntülerde, Suk Al-Shiokh'ta meydana gelen çatışmalarda, ölen ve esir düşen ABD'li askerlerin görüntüleri yayınlandı. Ayrıca birçok Amerikan tankının ve savaş malzemesinin yok edildiğini gösteren görüntüler de yayınlandı. Amerikan ve İngiliz birlikler, güçlü bir direnişle karşılaştıklarını ve büyük kayıplar yaşadıklarını açıkladılar" gibi haberler yer almıştır.

El Cezire gazetesi aynı gün Amerikan güçlerindeki kayıplar ile ilgili haberleri geniş şekilde sunmaya devam etmiştir. Haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Bağdat hükümetince yapılan açıklamaya göre; 5 uçak düştü, bir pilot yakalandı. Irak askeri

---

[28] http://www.evrensel.net/03/03/23/dunya.html

sözcüsü Albay Hazem Al-Rawi, dün katıldığı Medya Bakanı'nın basın toplantısında bir açıklama yaptı. Bu açıklamada, Hava savunmamız 5 savaş uçağı ve 2 helikopteri düşürdü, düşman'da bu bilgileri doğruladı" .

El Cezire gazetesi 24 Mart2003 tarihili "ABD, Suriye'de yolcu otobüsü vurdu" başlıklı başka bir haberde "Suriye'de bir yolcu otobüsünün Amerikan füzesiyle vurulması sonucu 5 kişi öldü, 10 kişi de yaralandı. Suriye'nin Irak sınırında yer alan Rutba bölgesinde meydana gelen olayda içinde 37 sivil taşıyan yolcu otobüsünün Irak'ın başkentine 160 kilometre uzağındaki Rutba bölgesinde Amerikan füzesiyle vurulduğu bildirildi. Otobüste bulunan sivillerin Irak'tan kaçan kişiler olduğu sanılıyor" haberi verilmiştir.[29] Fakat gazete'nin bu haberde hiçbir tavrı ve yorumu yoktur.

25 Mart 2003 tarihli "Irak'ın bütünlüğünü korumak adına, güvenlik konseyinden çıkan kararların uygulanması gerekiyor" başlıklı haber gazetede yer almıştır. Gazete haberde tüm Dünya'yı, Irak'a karşı savaşı durdurmaya davet etmiş ve askeri işgali reddetmiştir. Gazete yayımladığı bu haber ile Suudi Arabistan'ın, her iki taraf ülkeye, aynı mesafede yaklaşmasına dikkat etmiştir.

Aynı gün yayımlanan bir diğer haberde de aşiretlerin, 2 Apaçi helikopterini düşürdüğü ve Irak direnişinin Amerika'yı şaşırttığı belirtilmiştir.[30]

26 Mart 2003 tarihinde "İngiltere ve ABD, eski dostlarının desteğini kazanmaya çalışıyor" başlıklı haberde: Colin Powell ve Jack Straw'ın, Saddam sonrası Irak'ta yeniden yapılanma için önemli müttefiklerin desteğini kazanmaya çalıştıkları, bu amaçla Avrupa ülkeleri ile zedelenmiş ilişkilerin düzeltilmesi amacıyla girişimlerin başlayacağı bildirilmiştir. Powell'ın Türkiye ziyaretiyle ABD'nin, Türkiye ile iyi ilişkilerinin yeniden kurulması konusunda aşama kaydettiği ifade edilmiştir.[31]

---

[29] El Cezire gazetesi, 24 Mart 2003.
[30] El Cezire gazetesi,25 Mart 2003.
[31] El Cezire gazetesi, 26 Mart 2003.

El Cezire gazetesi 27 Mart 2003 tarihli “sivil kurbanlar” başlıklı haberinde, “Pazaryeri bombaladıktan sonra işgal güçlerini dün yine sivilleri hedef aldı. Bir gün içinde 36 sivil misket bombası yüzünden hayatını kaybetti. Nasıriye’de bir hastane, Necef’te ise bir tıp merkezi bombalandı” diye belirtilmiştir.[32]

Gazete bir gün sonra yine Amerikan güçlerinin sivilleri hedef aldığı haberlere yer verilmiştir. 28 Mart 2003 tarihinde “Hava saldırısında 350 Iraklı sivil öldü” haberine geniş yer verilmiştir. Gazete 27, 28 Mart günlerinde verdiği haberlerde, Irak savaşında sivil kayıpların gittikçe çoğaldığından söz ederek, bugünkü çarpışmaların, savaş sonrasının habercisi olduğu, Şii gurupların, Saddam Hüseyin’in yenilgisi belli olduğu anda Amerikalıların ülkeyi terk etmesini istedikleri vurgulanmaktadır.

El Cezire gazetesi 28 Mart 2003 tarihli sayısında yer alan diğer bir haberi ise “savaşı hızlandırmak için 30,000 yeni asker bölgeye geliyor. Irak’ta savaş ikinci haftasına girdi, Irak direnişi savaşın gidişatını belirliyor, İşgal güçleri hiçbir Irak şehrini kontrol altına alamadı. Savaş bir haftadan beri devam etmesine rağmen, İşgal güçleri her hangi bir Irak şehrini tamamen ellerine geçirebilmiş değiller, öte yandan geçen Salı günü Necef şehrinde savaşın başladığı günden beri en şiddetli çatışma yaşandı, çatışma sonucunda 65 Iraklı şehit oldu ve Necef şehrin etrafında cesetleri dağıldı” şeklinde sunmuştur.[33]

El Cezire gazetesi 29 Mart 2003 tarihli haberinde Saddam’ın sözlerine ve aldığı karalara yer ayırmıştır. Haberde “Saddam ganimetleri vatandaşlara dağıtıyor. Irak lideri Saddam Hüseyin aldığı bir kararla Iraklı vatandaşlara, Amerikan ve İngiliz kuvvetlerine karşı kazanacakları her türlü ganimetin bedelini kazananlara ödemeye hazır olduklarını açıkladı” yer almıştır.

Diğer bir haberde ise Amerika ile İngiltere’nin arasında çıkan anlaşmazlığa yer vermiştir. Haberde şu ifadelere yer vermiştir: “Amerikan savaş mühendisi istifa etti. ABD ile İngiltere arasında ganimetler konusunda anlaşmazlık yaşanıyor. ABD Savunma Bakanı Donald Ramsfeld, Pentagon bünyesinde müsteşarlık görevi yapan

32 El Cezire gazetesi,27 Mart 2003.
33 El Cezire gazetesi, 28Mart 2003.

ve Irak savaşının mühendisi olan Richard Bearl'ın istifasını kabul etti. Bearl, daha önce kısa ve hızlı bir savaş için plan yaptığını ancak gerçekte savaşın Irak direnişi yüzünden uzun bir zaman süreceğini açıkladı".[34]

El Cezire gazetesi 3 Nisan 2003 tarihinde müttefik kuvvetlerin Bağdat Havaalanı'nı ele geçirdikleri haberini Amerikan kaynaklarından alarak yayınlamıştır. "Bağdat havaalanı ele geçirildi" başlıklı haberde "işgal güçleri hiçbir derinişle karışlaşmadan Bağdat havaalanını ele geçirdiler" şeklinde sunmuştur. Irak medyası bu haberlerin asılsız olduğunu, propaganda amaçlı olduğunu belirtirken, Irak Enformasyon Bakanı Esshaf, işgal güçlerine yönelik eşine rastlanmamış bir harekât gerçekleştireceklerini, havaalanına gelmesine izin verdikleri Amerikan askerlerinin kuşatıldığını ve diğer birliklerden koparıldığını, bunun bir tuzak olduğunu ve bu tuzağa düştüklerini söyledi.[35] Ancak el Cezire gazetesi Iraklı yetkililerin açıklamalarına hiçbir şekilde yer vermemiştir.

Gazete 4 Nisan 2003 tarihli "Mübarek, Irak sorununa barışçıl çözüm bulunsun" başlıklı haberi, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in, Irak sorununa barışçıl bir çözüm bulunması için her türlü çabanın sarf edilmesi çağrısını yinelediğini belirlemiştir. Ayrıca çözümün hem BM'nin Güvenlik Konseyi kararlarını uygulama iradesinin gösterilmesi hem de Irak'ın ulusal egemenlik ve onurunu koruyacak nitelikte bir çözüm olması gerektiğini, birinci sayfadan geniş ve detaylı şeklide vermiştir.

Diğer bir haberde ise "Bahreyn'deki Irak büyükelçiliğinin genel sekreteri kovuldu" başlığı Haberde "Bahreyn'den dün yapılan açıklamaya göre, Irak büyükelçiliğinin genel sekreteri Nazım Jawad'ın Jufeyr bölgesindeki patlamayı gerçekleştiren kişi ile bağlantısı olduğundan dolayı sınır dışı edildi" ifadelere yer vermiştir.[36]

34 El Cezire gazetesi, 29 Mart 2003.
35 http://www.yenisafak.comtr/arsiv/2003/nisan/05/dunya.html.
36 El Cezire gazetesi, 4 Nisan 2003.

Gazetede 5 Nisan 2003 tarihinde, “Bağdat yakınındaki Hudeyse Baraj’ı bölgesinde bombalı bir araç patlamasında üç denizci asker öldü, öte yandan ABD genel silahlı kuvvetler komutanı Richard Maiers ABD birliklerinin Bağdat’a girmek için acelesi olmadığını söyledi” haberi yer almıştır.

Gazete France Press ajansından aktardığı diğer haberde ise “Deniz Kuvvetleri Komutan’ı görevinden alındı. ABD’li askeri bir sözcünün France Press haber ajansına yaptığı açıklamada, Bağdat’ın güneyinden ilerleyen deniz kuvvetleri komutanının görevden alındı” haberi kısaca verilmiştir.[37]

El Cezire gazetesi “Avrupa nerede” başlıklı haberini “Fransa ve Rusya savaş başlamadan önce kriz ile ilgili değerlendirmelere çok değinirken, savaş başladıktan sonra gelişmelerden uzak durdu” şeklinde vermiştir.

6 Nisan 2003 tarihinde gazete Irak ordusunun Amerika askerlerine karşı şiddetli direnmelerini öne sürmektedir. Gazetede yer alan bir haberde, “Bağdat’taki çatışmalar diğer bölgelerdeki bütün çatışmaları gölgede bıraktı. Dün Iraklılar, önceki gün söz verdikleri zaferi gerçekleştirmeyi başardılar. Bunlardan biri de Bağdat’taki Saddam havaalanını ABD’li askerlerden geri almaktı” şeklinde sunulmuştur.

Gazete diğer bir haberde ise Türkiye’nin Iraklı diplomatlarını sınır dışı etme haberine yer vermektedir. Haberde “Türkiye, 3 Iraklı diplomatı sınır dışı etmeye karar verdi. ATV televizyon kanalının haberine göre: Türkiye hükümeti Ankara’daki 3 Iraklı diplomatı sınır dışı etmeye karar verdi. Türkiye Dışişleri Bakanlığı haberle ilgili herhangi bir açıklamada bulunmadı” ifadelerine yer verilmiştir.

El Cezire gazetesinde yer alan başka bir haber de önceki günlerde verdiği haberi doğrulamıştır. Haber “Deniz Kuvvetleri Komutanı’nın, görevden alındığını doğrulandı. Katar’daki bir ABD’li yetkili, sebep açıklamadan geçen cuma günü komutanın, görevinden alındığını doğruladı” şeklinde yayınlamıştır.[38]

---

[37] El Cezire gazetesi, 5 Nisan 2003.
[38] El Cezire gazetesi, 6 Nisan 2003.

El Cezire gazetesi 8 Nisan 2003 sayısında “Kürt güçleri saldırıda, Irak’ın kuzey kentini ele geçirdiler, çevre ülkelerden sert uyarı” başlıklı haber yer almıştır. Haberde, Irak savaşında kuzeydeki Kürt güçlerinin hareketlerinde canlanma gözlendiği, topraklarında çok sayıda Kürt yaşayan ve Saddam Hüseyin sonrası bağımsızlık hareketlerine karşı uyarılarda bulunan Türkiye dâhil çevre ülkelerin, Kürt sorunu konusunda fikir alışverişinde bulundukların vurgulanmaktadır.

El Cezire gazetesi ayın gün “sokak savaşını önlemek Saddam’ın elinde” başlıklı haberde, ABD ordusunun Bağdat’a girmesi halinde beş milyon nüfuslu kentte sokak savaşı meydana gelebileceği ve sivil kurbanların sayısının artacağı vurgulanmaktadır. Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin’in, teslim olmaktan başka çaresinin bulunmadığı görüşü savunulan haberde, Irak’ta daha şimdiden birçok sivil kurban verildiği, su ve gıda sıkıntısı çekildiği belirtilmektedir ve “Saddam Hüseyin’in bir an önce beyaz bayrağı çekmesini diliyoruz” ifadesine yer verilmektedir.[39]

Gazete 9 Nisan2003 tarihli haberinde Irak’lı yetkililerin, Libya’nın yardımını reddettikleri yer almıştır. Şam’daki Libya Büyük Elçiliği tarafından yapılan açıklamada, “Iraklı yetkililerin, Libya’nın göndermek istediği gıda ve ilaç yardımını reddettiklerini belirtti” ifadelere yer vermiştir.[40]

El Cezire gazetesi 10 Nisan 2003 tarihli haberinde Bağdat’ın düşme haberini şaşkın bir ifadeyle yazmıştır. Haberi “Bağdat düştü ve Saddam’ın rejimi yıkıldı. Saddam Hüseyin saklanıyor ve akıbeti hakkında çeşitli yorumlar yapılıyor”. Ayrıca “Bağdat düştükten sonra Iraklı bir vatandaş bir gazeteciye şimdi bizi kim yönetiyor? Diye sordu” şeklinde vermiştir.

Diğer bir haberde ise “ Bağdat’ın hızlı bir şekilde düşmesine karşın İngiltere Başbakanı Tony Blair, İngiltere parlamentosunda, Hala Basra şehrinin kontrolünü ele

---

[39] El Cezire gazetesi, 8 Nisan 2003.
[40] El Cezire gazetesi, 9 Nisan 2003.

geçiremedik" ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca haberde Sharon'un Müsteşarının, "Filistinliler Irak'ta olanlardan ders almalı" açıklamasına da yer vermiştir.[41]

Aynı gün başka bir haberinde ise Irak'taki direnişin sürdüğünü, Amerika'nın direniş inkâr ettiğini vurgulamıştır. Haberde, "Nasıriye'de 60 işgalci öldürüldü" başlığı kullanılmıştır. Irak'ın güneyindeki Nasıriye kentinde, Irak askerleriyle ittifak güçleri arasındaki şiddetli çatışmaların devam ettiği bildirilmiştir. Irak ordusundan yapılan açıklamada, Irak askerlerinin düşman kuvvetlerine ağır kayıplar verdirdiği belirtilmiştir. Açıklamada, "Irak'ta meydana gelen çatışmalarda 60 Amerikan ve İngiliz askerinin öldüğü, 35 askeri aracın tahrip edildiği ve 5 savaş uçağının düşürüldüğü iddia edildi" şeklinde sunmuştur.

El Cezire gazetesinin, savaş döneminde ilk sayfadan yayınladığı haberlere bakıldığı zaman, savaş patlak verdiği andan ve ABD güçlerin Irak'ı bombalamaya başladığı günden bu yana gazete, savaş karşıtı tutumu sergilemekte ve olaylara tarafsız mesafede kalıp, sivil insanlardaki kayıpların ve onların çektiği acılar üzerinde durmaktadır. Savaşın ilk haftasında gazete farklı yayın politikası ve karasız bir tutum sergilemektedir. Savaş haberlerin büyümesi ve Irak halkının birbirine karşı sadakati, Amerikalılara direnip, geri çekilmemeleri gazetenin tutumunu değiştirmektedir.

2.3. SAVAŞ SONRASI DÖNEMİ HABERLERİ

El Cezire gazetesi 11 Nisan 2003 tarihli sayısında Saddam'ı suçlamaya devam etmiştir ve Bağdat'ın hızlı bir şekilde düşmesinin Saddam ile Amerikalı askerler arasında bir anlaşma olduğunu vurgulamıştır. Haberde "Amerikan kuvvetleri ile Saddam'ın arasındaki yapılan anlaşma Bağdat'ın düşmesini hızlandırdı" şeklinde verilmiştir.

Gazete haberde şu ifadelere yer vermiştir: "Bağdat'taki Al-Arabia televizyon muhabirine konuşan Muhammed adlı bir Iraklı General yaptığı konuşmada, "Saddam ABD'li yetkililerle yaptığı anlaşma doğrultusunda Bağdat'ın stratejik bölgelerindeki

---

[41] El Cezire gazetesi, 10 Nisan 2003.

bulunan Cumhuriyet Muhafızları, Saddam'ın fedaileri ve Baas partisinin militanlarına çekilme emri verdi. Buna karşılı Irak yönetimi, yüksek rütbeli subaylar, hükümet üyeleri ve Baas partisinin liderlerinin Bağdat'tan çıkmaları için kolaylık sağlandı".[42]

Gazetenin 13 Nisan 2003 tarihinde ilk sayfada kullandığı başlıklar şunlardır; "Şiilerin ruhani liderine Necef'ten çıkması için 48 saat süre verildi", "Suriye; Irak'ın onu kurtarmak için gelenler tarafından parçalanmasından korkuyoruz", "Washington, Suriye'ye kaçan Iraklı yetkilileri barındırdıkları için uyardı".[43]

El Cezire gazetesi 14 Nisan 2003 tarihli haberinde "Saddam'ın son kalesi Tikrit direnç göstermeden teslim oldu" denilmiştir.[44] Gazete haberde "direnç göstermeden" kelimesinin bilinçli olarak seçildiği düşündürmektedir.

El Cezire gazetesi 17 Nisan 2003 tarihli sayısındaki "İki Kürt partisi arasında gerilim yeniden başladı" başlıklı haberinde, Kerkük'te silahlı insan görüntülerinde belirgin bir azalma olduğu, ama iki temel Kürt parti arasındaki siyasi gerilimin yükseldiği ve iki parti yetkilileri arasında yapılan görüşmelerde bu kent üzerinde nüfuz mücadelesine yeniden dönüldüğü belirtmiştir.[45]

Gazetenin 18Nisan 2003 tarihli baskısında "Irak'ta kurtuluş savaşı başladı" haberi yer almıştır. Aynı gün " Yeni katliam" başlıklı haberde, bir haftada 400 Iraklı sivilin öldürüldüğünü belirtmiştir.[46]

El Cezire gazetesi, Müttefik kuvvetlere karşı artan saldırıların doğal bir direniş olduğunu belirterek Irak halkının kurtuluş savaşı verdiğini vurgulamaktadır. Amerikan askerlerine yönelik saldırılardaki artışı "bir işgale karşı doğal direniş" olarak değerlendirirken, öte yandan ABD saldırılarını "katliam" olarak duyurdu, başyazılarında Amerikalıların bölgede gerginliği artırdığını ileri sürümüştür.

---

[42] El Cezire gazetesi, 11 Nisan 2003.
[43] El Cezire gazetesi, 13 Nisan 2003.
[44] El Cezire gazetesi, 14 Nisan 2003.
[45] El Cezire gazetesi, 17 Nisan 2003.
[46] El Cezire gazetesi, 18 Nisan 2003.

El Cezire gazetesi 19 Nisan 2003 tarihli sayısında "Riyad Toplantısında Irak'tan işgal kuvvetlerinin çekilmesi yönünde çağrı yapıldı " başlıklı haberinde, Saddam Hüseyin'in devrilmesi sonrası Irak'taki durumun ele alındığı Riyad bölgesel konferansında dün gece, Iraklılara kendi kendilerini yönetme imkânı sağlamak için Amerikan işgal kuvvetlerinin bu ülkeden çekilmelerinin istendiği belirtilmektedir. Yayımlanan nihai bildirgede, Irak'ın komşusu altı ülke "Suudi Arabistan, Türkiye, İran, Suriye, Ürdün ve Kuveyt" ile Bahreyn ve Mısır Dışişleri Bakanlarının, Cenevre Sözleşmesi uyarınca "işgal kuvvetlerinin Irak'tan çekilmelerinin ve Iraklılara, kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkını kullanmalarına olanak sağlamanın zorunlu olduğunu vurguladıkları ifade edilmiştir.

Haberde ayrıca, doğal kaynakların her türlü işletilmesinin yasal Irak hükümetinin iradesine uygun olması gerekeceğinin ve üzerinde mutabakat sağlanacak bir anayasaya uygun şekilde tamamen temsili bir Irak hükümetinin en kısa sürede kurulması gerekliliğinin kaydedildiği bildirilmiştir.[47]

---

[47] El Cezire gazetesi, 19 Nisan 2003.

SONUÇ

Arap medyasının II. Irak savaşındaki tutumuna yönelik genel bir tespit ve değerlendirmenin hedeflendiği araştırmada, savaş öncesi, aktif savaş dönemi ve savaş sonrası dönemde örnek olarak alınan el Müstakbel, el Cezir ve el Ahram gazetelerinin o günlerde yayınlanan sayılarında savaş haberlerini Arap kamuoyuna nasıl sunduğunu göstermeye çalıştık.

Örnek gazeteler temelinde Arap medyasının II. Irak savaşındaki tutumu konusunda verdiği haberleri göz önüne alarak konumuzu ortaya koyduk. Bu ortaya koyuştan belli sonuçlar çıkarılabileceğini, bunlarla ilgili bazı tespit ve değerlendirmelere elverir örneklerle ortaya koyma çabasında olduk.

Konunun gazetecilik tekniği açısından öneminden ziyade verilen mesajların, medya aracılığı ile topluma ulaştırılan mesajların özellikleri ve içerikleri üstünde durarak konuyu ele aldık.

Bu çerçevede ilk gördüğümüz şey, gazetelerin yayınlandıkları ülkelerinin siyasi duruşlarının, olayı kavrayışlarının, tutum alışlarının ya da tavırsızlıklarının ülkelerindeki medyaya aynen yansıdığıdır. Bunu her üç bölümdeki haberlerde de gösterdik. Bir diğer nokta söz konusu ülkelerin medyasının donanımlı bir "savaş haberciliği" politikasının asla olmadığıdır. Haberlerin hem sunuluşundan, hem kaynaklarından hem de gelişmeler önünde basının tutumundan bunu görmek mümkündür.

Bir diğer ve asıl önemli olan nokta yönetimlerin tutumundan farklı olarak çeşitli ülkelerdeki Müslüman Arap halkın savaşla ilgili gelişmeler konusunda ülkeleri ile aynı görüşte olmadıklarıdır. Bunun çeşitli örneklerini görmek mümkündür. Ancak savaş haberciliğindeki sansür uygulamaları belki de ABD'dekinden daha fazlası Arap yönetimler aracılığı ile ve Arap medyasınca gerçekleştirilmiştir.

O günlerde tüm dünya medyasında yer bulan kimi sıra dışı durumlar söz konusu gazetelerde ya çok kısa olarak ya da hiç yer vermeden geçiştirilmiştir.** Medya kuruluşları toplumun sözcüsü olmak yerine yönetimlerin sözcülüğünü yapmayı yeğlemişlerdir. Bu tutumları zaman zaman toplumla yönetim arasında kaldıkları izlenimi veren haberlerde de görülmektedir. Ayrıca kimi zaman da bir önceki günkü tutumlarının tamamen tersi tavırda gazete hazırlayabilmişlerdir. Ama hiçbir şekilde savaş önünde bir tutumdan, soğukkanlı bir duruş temelinde olayları değerlendirişten söz etmek mümkün değildir. 30 Mart 2003 tarihinde dünya medyasında yer alan savaş karşıtı gösteri haberleri söz konusu gazetelerde hiç yer almamıştır.***

Yine Arap ülkelerinde ve İslam dünyasında özellikle Cuma namazları sonrası savaşa yönelik tepkilerin dile geldiği gösteriler ya çok az ya da hiç yer verilmemiştir.

** Tipik örneklerden birisi olması açısından bu haber ilgi çefkicidir. Tüm dünya medyası ayırmasına karşılık bu olayı ve haberi bizim ele aldığımız gazetelerde yer bulmamıştır. "Kuveyt'teki saldırı kafaları karıştırdı. Kuveyt'in Irak sınırı yakınlarındaki Pennsylvania Kampında bulunan ABD 101. Hava İndirme Tümeni'ndeki askerlere karşı düzenlenen bombalı saldırıda yaralanan Amerikalı askerlerden birinin öldüğü bildirildi. ". Zaman gazetesi, 24 Mart 2003.

"ABD Savunma Bakanlığı, 23 Mart'ta Kuveyt'te bir Amerikan askerinin, arkadaşlarının bulunduğu çadırlara el bombaları attığı saldırıda yaralanan askerlerden birinin daha öldüğünü bildirdi. Savunma yetkilileri. 101. Hava İndirme Tümeni'ndeki askerlere karşı düzenlenen bombalı saldırıda 13 asker yaralanmış, bir binbaşı daha sonra ölmüştü". Yeni şafak gazetesi, 24 Mart 2003.

"Kuveyt'in Irak sınırı yakınlarındaki Pennsylvania Kampı'nda bulunan 101. Hava İndirme Tümeni'ndeki askerlere karşı dün gece düzenlenen bombalı saldırıda 1 asker öldü, 12 asker yaralandı. Hürriyet gazetesi, 23 Mart 2003.

"Amerika, Irak'ı Süvari ile vurdu. ABD, Aralık 1998 tarihinden bu yana Irak'a karşı ilk kez B-1 ağır bombardıman uçaklarını kullandı. Kuveyt'e konuşlandırılan B1-B Lancer (Süvari) tipi uçaklar, dün TSİ 1.00 ve 16.20'de Irak'ın güneyinde uçuşa yasak bölgedeki 2 radar sistemini bombaladı. Orijinal olarak nükleer başlık taşımak üzere düzenlenmiştir. Bu uçaklar son olarak Aralık 1998'de Irak'ta 4 günlük Çöl Tilkisi harekâtında kullanılmıştır". Sabah Gazetesi, 16 Mart 2003.

"ABD, B–1 bombardıman uçağı ile Irak'ı vurmaya başladı. ABD, Aralık 1998'den beri ilk kez Irak'a karşı B–1 ağır bombardıman uçaklarını kullanarak iki radar sistemini vurdu". El Kudüs El Arabî gazetesi 17 Mart 2003, Londra.

*** Yine savaş protestoları söz konusu medya kuruluşlarının sayfalarında yer bulmaya haberler arasındadır. "Endonezya'nın başkenti Cakarta caddelerini dolduran yüz binlerce kişi, Irak savaşını protesto etti. Çin'in başkenti Pekin'de, ilk kez izin verilmesi üzerine bu sabah savaş karşıtı gösteri düzenlendi, Londra'da dün 10 bin kişi, Irak savaşını protesto etmek amacıyla bir araya geldi. Fransa'nın başkenti Paris'te dün öğle saatlerinde Concorde Meydanı'nda başlayan savaş karşıtı gösteri, Denfert-Rochereau Meydanı'nda sona erdi". El Kudüs El Arabî gazetesi 30 Mart 2003, Londra.

"Endonezya'da göstericiler, çok sıkı korunan A.B.D. elçiliğinin önünde Amerikan bayraklarını ve George W. Bush'un resimlerini yaktı; "Amerikalılar katildir" diye de sloganlar atıldı. Endonezya'daki diğer şehirlerde de protestolar sürdü". Radikal gazetesi 22 Mart 2003.

Tek yer veren gazete el Müstakbel olmuştur. El Ahram gazetesi kendi ülkesinde birçok tepki gösterisi, ABD'yi kınama toplantısı olmasına rağmen buna yer vermemiştir.[****] Kendilerinin bir hazırlığının olmamasına bağlı olarak da savaş haberlerini ABD savaş haber merkezlerinin yaydığı haberlere bağlı ve "embedded muhabir" fotoğrafları destekli olarak yayınlamışlardır.

Savaşın öncesinde, savaş sürecinde ve savaş sonrasında tutumları savrulmalar, dalgalanmalar içerse de olaya taraf olmayan herhangi bir ülke gazetesinden çok farklı haberler vermemişlerdir. Büyük ölçüde verilen haberler kaynaklarının da ABD'ye bağlı olmasına bağlı olarak şekillenmiştir. Ayrıca kendileri de bu önemli olayla ilgili imkânları olmasına rağmen özel haber ağı oluşturma çabası içinde olmamışlardır.

Ülkelerinin kamuoyu liderleri sayılabilecek farklı görüşteki seçkinlerin görüş ve yorumlarına gazetelerini açmamışlardır. Ne dışişleri, ne askeri uzman, ne de siyaset bilimci ya da başka bir akademisyen veya entelektüelin görüşleri bu gazetelerde yer almamıştır. Bu yönü ile belki de ABD medyasından daha "kapalı devre" bir yayın politikası izlemişlerdir. Saddam Hüseyin'e yönelik ABD kaynaklı tüm haberler en geniş şekilde yer aldığı gibi tarafsızlık adı altında ABD basınında yer alan haberleri eleştirel bir tavır almadan aynen vermişler, buna karşılık karşı tarafın tutumu konusunda aynı davranışı göstermemişlerdir. Irak gazetelerinde ABD'ye yönelik cevaplar dahi yer bulmamıştır. Aksine Irak yönetiminin savaş öncesinde "uzlaşmazlığı"ndan söz edildiği gibi savaş sonunda da ölen çocukların "Saddam Hüseyin'in kurbanları" olduğunu yazabilmişlerdir. Saddam Hüseyin'in savunulacak bir yanının olup olmaması ayrı bir konudur. Ancak bir ülke ve kendileri ile akraba bir halkın üstüne bombalar yağarken ısrarla Irak'ın kimyasal silahlarından söz etmeye devam etmişlerdir.

[****] "Mısır'ın başkenti Kahire'de binlerce kişi, ABD'nin Irak'a yönelik saldırısını protesto etti. Göstericilerle polis arasında çıkan çatışmalarda 150 kişinin yaralandığı bildirildi". Muhalif Al-Osboa gazetesi 22 Mart 2003, Mısır. "Mısır'ın başkenti Kahire'de binlerce kişi, ABD'nin Irak'a yönelik saldırısını protesto etti. Göstericilerle polis arasında çıkan çatışmalarda 150 kişinin yaralandığı bildirildi. Göstericiler, ABD ve İsrail karşıtı sloganlar attılar ". http://www.turkiyeonline.com.

Başlangıçta söz konusu yönetimlerin "askeri müdahaleye karşı" beyanatları yer verilirken, savaş süresince sessiz kalmalarına yönelik hiçbir haber yapılmamıştır. Daha öteye zaman zaman ikiyüzlülük olarak nitelenebilecek haberler yayınlamaktan geri kalmamışlardır. Haberlerde kullandıkları dil de dikkate değerdir. Bağdat'ın düşmesi ile doruğa çıkan bu ikiyüzlülük ele alınan tüm dönemler için geçerlidir.

Daha öteye olaya tepki veren toplumun yatıştırılması gibi bir işleve de sahiptir. Savaş döneminde verilen sivil kayıplar ve bunlara tepki gösteren haberler hızla "Amerikan başarısı"nın övgüsü ve Irak yönetiminin suçlanmasına dönüşebilmiştir. ABD'nin savaş döneminde diğer Arap ülkelerine yönelik tutumları (söz gelişi Suriye'ye yönelik sert demeçleri) Irak müdahalesi sonrasında Arap medyasında çıkan haberler incelendiğinde bu ülkelerin, ABD'nin müdahaleyi Irak'a değil kendi rejimlerine karşı yaptığını düşünmeye başladığını göstermektedir. Arap medyasına göre asıl hedef Saddam Hüseyin rejiminden çok Arap rejimleridir. Bu bir anlamda ABD adına kendi ülkeleri halklarını ve tüm Arapça gazete okurlarını ABD adına tehdit görüntüsü vermektedir. Kendi toplumlarını karşı ABD tehdidi ile korkutma.

Arap dünyasında, savaşın son günlerine doğru artan bir öfke ve radikalleşme görüldüğü bilinmektedir. Özellikle Bağdat'ın tahmin edilmeyen ölçüde kolay düşmesi, Amerikan güçlerini güneyde zorlayan Irak kuvvetlerinin Bağdat'ı aynı şiddetle savunmamış olması, Arap dünyasını şaşırttı. Bu gelişmeler sonrasında Arap medyası aşağıdaki üç noktaya odaklandı.

1- **İnkâr:** Irak'taki direnişin sürdüğü ve bunun dünyadan saklandığı.

2- **Saddam tarafından aldatılmışlık:** Bağdat'ın beklendiği gibi direnmemesinin, Saddam'ın kendini kurtarmaya yönelik planının bir parçası olarak algılanması.

3- **Avrupa'ya sitem:** Fransa ve Rusya savaşının başlamasından sonra gelişmelerden uzak durması ve ABD lehine yaptıkları son açıklamalar.

Arap medyası, Irak savaşı konusunda okur ve izleyicilerini bilgilendirmek, haberdar etmek için değil, yönlendirmek için yayın yapar bir durumdadır ve yönlendirmenin de temelini verili egemen çerçeve oluşturmaktadır. Bu zaman zaman Arap kamuoyunun "gazını alma" zaman zaman da ABD'nin ve Batı'nın Arapların asla yenemeyecekleri bir güç olduğunu yineleyen yayınlarında görülmektedir.

Genel olarak Arap medyası II. Irak savaşından önce her zaman Saddam'ı ve kimi zaman da BM'yi suçlarken savaş isteyen Amerikan hükümetinin bu politikasına karşı hiç haber yayınlamaması da dikkat çeken bir unsurdur. Arap medyası savaş döneminde ise çok sayıda sivilin öldürülmesine karşı haber yayınlamaya başlamıştır. Ayrıca Arap medyası savaş öncesi haberlerinde, Müttefik Kuveytler kullanırken savaşın başlamasından birkaç gün sonra işgal güçleri terimini kullanmıştır.

Şunu açıklıkla söylemek mümkündür. Savaşın başlamasından itibaren Arap medyası bir açmaz yaşadı. Medya bir yandan Arap halklarının ilgisini yitirmemek için Amerika'nın Irak'a saldırmasını eleştiriyordu bir yandan da Birleşmiş Milletler ile kimyasal silahlar konusunda işbirliği yapmayan Irak yönetimine savaşın sorumluluğunu yüklemekten geri durmuyordu. Ancak hiçbir şekilde işgalcilere karşı tutum almamıştır. Daha da öteye Arap kamuoyunun olay önünde ne bilgilenmesine ne de bir tutum geliştirmesine temel oluşturacak bir gazetecilik yapmamıştır.

KAYNAKLAR

KİTAP

1. ABDURRAHMAN, Samih: Neş'etü's-sahafe fi'l-memleketi'l-Arabiyyeti's-suudiyye, Riyad, Dârü'l-Ulum, 1982.

2. ABDURRAHMAN, Avatıf: Dirasat fi's-sahafeti'l-Mısriyye, Kahire, el-Arabi li'l-İ'lan ve'n-Neşr, 2002.

3. BÜSTANİ, Fuad Efram: Tarihrü'l- Lübnani, Beyrut, Câmiatü'l-Lübnaniyye, 1970.

4. GÜRSOY, Nüge: Irak Dünya Mahkemesi, nihai İstanbul oturumu, Metis Yayınları, İstanbul, 2005.

5. KATİB, Seyfeddin: El-Atlasü'l-coğrafi li'l-alemi'l-İslami, Beyrut, Darü'ş-Şarki'l-Arabi, 2003.

6. LEWİS, Bernard : El-Ceride ev es-sahafe inde'l-müslimin, mütercim, Abdülhamid Yunus, Beyrut, Darü'l-Kitabi'l-Lübnan, 1984.

7. ÖMER, Abdullah: Es-Sahafe el-ems ve'l-gad / Abdurrahman Hayyat, Cidde, Matabiu Sehr, 1996.

8. SAĞLAM, Yunus: "Ortadoğu'da elektronik medya İran, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Türkiye", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1996.

9. TOKGÖZ, Oya: Irak savaşında yeni bir gazetecilik uygulaması, embedded gazetecilik savaşın yüzleri uzlaşmanın aşamaları, Ankara, Ankara Üniversitesi basımevi, 2005.

İNTERNET

1. ARAPKİRLİ, Zafer, "Savaşın ilk Kurbanı Gerçeklerdir", http://www.ntvmsnbc.com/news/110341.asp, 02 Ekim 2007.

2. ARAPKİRLİ, Zafer, "Yalan Füzeleri", www.ntvmsnbc.com, 23 Mart 2007.

3. As Safir gazetesi, 1 Mart 2003, http://www.assafir.com/2003/01Mar, 02 Ağustos 2008.

4. El Ahram gazetesi, http://www.ahram.org.eg/ , 01Nisan 2008.

5. El Cezire gazetesi, http://www.al-jazirah.com/, 18 Nisan 2008.

6. El Kudüs El Arabî gazetesi, 17 Mart 2003, http://www.alquds.co.uk/archives/2003/03Mar/17MarMon/Quds01.pdf17, 07 Eylül 2008.

7. El Müstakbel gazetesi, http://almustaqbal.com/default.htm, 05 Nisan 2008.

8. http://ar.wikipedia.org. /wiki/%D8%A, 4 Mart 2008.

9. http://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%AC%D8%B1, 4 Mart 2008.

10. http://www.arabicmagazine.com/last_issue2.asp?order=3&last_ issue_number=3049&num=3140, 08 Mayıs 2007.

11. http://www.arem.gov.tr/rapor/degerlendirme/irak_operasyonu.htm, 17 Mart 2008.

12. http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2005/03/041011_ suudi_arabistan_rehber.shtml 15 Mayıs 2008.

13. http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2008/05/080528_ lebanonprofile.shtm, 28 Mayıs 2008.

14. http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/01/040115_
misir_rehber.shtml,14 Mayıs 2008.

15. http://www.evrensel.net/03/03/20/dunya.html. 8 Ağustos 2007.

16. http://www.evrensel.net/03/03/22duya.html#1,8 Ağustos 2007.

17. http://www.haberler.com/arap-ulkeleri-arasinda-en-ozgur-medya-moritanya-da-haberi/, 24 Mart 2008.

18. http://www.turkiyeonline.com/haber/ozel_dosya/irak_savasi_
basladi/index2.php, 16 Ağustos 2008.

19. http://www.uludagsozluk.com/k/el-ahram/, 22 Mart 2008.

20. http://www.vahdet.com.tr/isdunya/dosya4/1083.html, 5 Ağustos 2007.

21. Hürriyet gazetesi 23 Mart 2003,
http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/03/23/265437.asp, 02 Eylül 2008.

22. LYNCH, Marc, Çev. Güneş Ünsal, Arap çoğulculuğu, tartışan bir özgür basın gerektiriyor, (Çevrimiçi)
http://www.gundemonline.net/haber.asp?haberid=36065, 13 Mayıs 2007.

23. Milliyet gazetesi, 26 Mar 2003,
http://www.milliyet.com.tr/2003/03/26/indexmil.html, 25 Ağustos 2008.

24. Milliyet gazetesi, 26 Mar 2003,
http://www.milliyet.com.tr/2003/03/26/indexmil.html, 25 Ağustos 2008.

25. Radikal gazetesi, 22 Mart 2003,
http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=69792, 19 Ağustos 2008.

26. Sabah gazetesi, 16 Mart 2003,
http://arsiv.sabah.com.tr/arsiv/2003/03/16/s01.html. 1 Eylül 2008.

27. Yeni şafak gazetesi, 05 Nisan 2003, http://www.yenisafak.comtr/arsiv/2003/nisan/05/dunya.html,17 Ağustos 2008.

28. Yeni Şafak gazetesi, 5 Nisan, 2003, http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2003/nisan/05/dunya.html, 05 Nisan 2008.

29. Zaman gazetesi, 24 Mart 2003, http://arsiv.zaman.com.tr/2003/03/24/dis/h5.htm, 19 Ağustos 2008.